

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΛΒ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19—ΤΗΛ. 27.689 | 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ—1 ΜΑΪΟΥ 1955 | ΑΡΙΘ. 8—9

Ο ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΕΠΙ ΤΩ ΑΓΙΩ ΠΑΣΧΑ

ΕΟΡΤΙΟΝ ΜΗΝΥΜΑ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΑΟΝ

Ὁ Ὁρθόδοξος χριστιανικὸς κόσμος, λαμπροφύρος καὶ φωτοφεγγής, ἐορτάζει τὴν ἑνδοξὸν καὶ ζωηφόρον τοῦ Σωτῆρος Ἀνάστασιν καὶ διαλαλεῖται εἰς τοὺς αἰθέρας ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τὰ στόματα καὶ ἀπὸ τοὺς ἤχους τῶν κωδῶνων τὸ νικητήριον μήνυμα. Ἡ χαρά, τὴν ὁποῖαν αἰσθανόμεθα εἰς τὸ γεγονός τοῦτο, μᾶς ἐπιβάλλει ὡς χρέος νὰ ἐπικοινωνήσωμεν πρὸς ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους Ἑλληνας, τοὺς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, τοὺς ἐλευθέρους καὶ τοὺς ἀλυτρώτους, καὶ νὰ ἀπευθύνωμεν πρὸς αὐτοὺς τὸν ἀναστάσιμον χαιρετισμόν· Χριστὸς ἀνέστη!

Ἐπιθυμοῦμεν δέ, ὡς πατρικὴν πρὸς ὅλους εὐχὴν, νὰ ἐπαναλάβωμεν τὰ λόγια τοῦ ἀναστάντος Θεοῦ Λυτρωτοῦ· «Λάβετε πνεῦμα ἅγιον». Διότι πιστεύομεν, ὅτι διὰ νὰ ζήσουν οἱ ἄνθρωποι ὡς ἄνθρωποι, ἔχουν ἀνάγκην θείας πνοῆς· διότι διαπιστοῦται, ὅτι ὁ κόσμος εἶναι ἄρρωστος καὶ διὰ νὰ θεραπευθῇ καὶ ἀναστῇ ἔχει ἀνάγκην τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· διότι ὁμολογεῖται ὅτι ἀπὸ τὰ μεγάλα καὶ πλούσια ἀγαθὰ τῶν ἀνθρώπων σήμερον ἓνα λείπει, τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τὸ «εὐθές», αὐτὸ δύναται νὰ φωτίσῃ τὴν διάνοιαν τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ τὴν κατευθύνῃ πρὸς τὴν ἀλήθειαν· τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τὸ «ἡγεμονικόν», αὐτὸ δύναται νὰ ἐνισχύσῃ τὴν θέλησιν τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ τὴν στηρίξῃ εἰς τὸ ἀγαθόν· τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, αὐτὸ καθαίρει καὶ ὑγιαί-

νει, ἀναγεννᾷ καὶ ἀνιστᾷ. Οἱ ἄνθρωποι «ἐπαλειώθησαν ἐν τῇ ματαιότητι» καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνουν ἄνθρωποι «καινοί», ἀλλὰ δύναμιν ὄντως ἀνακαινιστικὴν μόνον τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔχει, ἡ θεία πνοὴ τοῦ ἀναστάντος Σωτῆρος Χριστοῦ.

Ἡ πατρίς μας καὶ ὁ κόσμος ὅλος διέρχονται ἡμέρας ἀγωνίας καὶ φόβου· τὸ παρελθὸν βαρύνει καταθλιπτικῶς καὶ τὸ μέλλον εἶναι σκοτεινὸν καὶ ἀβέβαιον. Ἀλλ' ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ θεία καὶ ἀψευδὴς ἐπαγγελία, ὅτι ἡ βία, ἡ σκληρότης, τὸ ψεῦδος καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος δὲν θὰ ἰσχύσουν εἰς τέλος. Εἰς τὸ γεγονός τῆς Ἀναστάσεως εὐρίσκει δικαίωσιν ὅ,τι λέγεται τιμότης, καθήκον, θυσία, ἀρετὴ καὶ ἀπὸ τὸν ζωοδόχον Τάφον τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ὁ χριστιανικὸς κόσμος ἀντλεῖ δύναμιν καὶ θάρρος, παίρνει ἐλπίδα καὶ χαράν.

Εἴθε ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡ Ἀνάστασις τοῦ Σωτῆρος νὰ καταστῇ γεγονός καὶ μέσα εἰς τὴν καρδίαν παντὸς ὀρθοδόξου Ἑλλήνος καὶ παντὸς ἀνθρώπου χριστιανοῦ. Ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς ἀνεστημένοι, δημιουργοῦμεν τὴν ἀτομικὴν καὶ οἰκογενειακὴν μας προκοπὴν, ἀπεργαζόμεθα τὴν ἐθνικὴν καὶ κοινωνικὴν μας πρόοδον καὶ συντελοῦμεν εἰς τὴν ἐπικράτησιν ἐν τῷ κόσμῳ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἠθικῆς τοῦ Εὐαγγελίου, τῆς ὑπεράνω τῶν χρόνων καὶ τῶν λαῶν. Ἀνοίξατε λοιπὸν οἱ πάντες τὰς καρδίας σας καὶ ἀπὸ τὸν ἀναστάντα Σωτῆρα «λάβετε πνεῦμα ἅγιον».

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος ἐπὶ τῷ Ἀγίῳ Πάσχα: Ἐόρτιον Μήνυμα πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Ποιμαντορικὴ Ἐγκύκλιος πρὸς τὸ πλῆρωμα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, Ἐδρετὰ Γράμματα.—**Ἀρχιμ. Τίτου Ματθαίου**, Ἡ ἀξία τοῦ σταυρικοῦ Πάθους τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ.—**Ἀρχιμ. Βενεδ. Κατσανεβάκη**, Τὸ χρονολογικὸν ζήτημα τῆς τελέσεως τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου.—**Σπ. Ν. Ἀβούρη**, Αἱ ἀκολουθίαι τῆς Μ. Ἑβδομάδος εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν.—**Πρόφν. Δήμιον Βασιλείου**, Ὁ Αἰγίνης καὶ Σαλαμίνος Σαμουήλ.—**Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Θέμελη**, Ἡ καθαίρεσις τοῦ Μητροπολίτου πρόφν. Ἐδρείου Παΐσιου Β' (1763).—**Νικ. Β. Τωμαδάκη**, Καθηγητοῦ τοῦ Ἀθήνησι Π. Μίσιου, Βυζαντινὴ ὁμιλία καὶ βυζαντινὴ μουσικὴ.—**Εὐαγγ. Δ. Θεοδώρου**, Ὁ ἅγιος Ἀθηνάσιος καὶ ἡ φιλοσοφία τῆς θερησκείας (τέλος).—**Παναγ. Ἱ. Παναγιωτάκου**, Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἐπ' ἀριθ. 1000/1954 γνωμοδοτήσεως τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους (συνέχεια).—**Ἀποστολ. Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**, Ἐκθεσις ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ 1954-55.—**Συνοδικὴ Ἐγκύκλιος 807**.—**Παρατηρήσεων Στέλλης**: Ἐπὶ τῷ Ἀγίῳ Πάσχα. Παράδοξοι ἀντινομίαι! Ἡ νέα συμφωνία. Ἀσύστατοι μεμφοίριαι. «Πάντες ἐξέκλιναν!...».—**Χρονικά**.—**Βιβλιοκρισία**.—**Βιβλιογραφία**.

ΠΟΙΜΑΝΤΟΡΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΛΗΡΩΜΑ

ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά.

Χριστὸς ἀνέστη! Ἀπὸ τῆς θλίψεως τῶν ἁγίων Παθῶν ἠχθημεν εἰς τὴν χαρὰν τῆς θείας Ἀναστάσεως ἀπὸ τῆς ἀγωνίας τῆς Γεθσημανῆ, ἐνώπιον τοῦ κενοῦ μνημείου· ἐκεῖ μὲν Ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ὥφθη, ἐνισχύων τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου, ἐδῶ δὲ Ἄγγελοι «ἐνδοθεν τοῦ μνημείου» κηρύσσουν τὴν ἔγερσιν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· «Ἡγέρθη! Οὐκ ἔστιν ὧδε...».

Ράθυμοι ἦσαν ἐκεῖ οἱ μαθηταὶ καὶ «οὐκ ἴσχυσαν μίαν ὥραν γρηγορῆσαι» καὶ προσευχομένου τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖνοι ἐκοιμήθησαν· ἄγρυπνοι ἐδῶ εἶναι αἱ μυροφόροι καὶ ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἀκόμη κοιμῶνται, ἐκεῖναι «λίαν πρῶτ' τῆς μιᾶς σαββάτων» ἔρχονται εἰς τὸ μνημεῖον. Ἐκεῖ μὲν ὁ Διδάσκαλος λέγει· «περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου», ἐδῶ δὲ ὁ Σωτὴρ ἐξαγγέλλει· «Χαίρετε! Εἰρήνη ὑμῖν!»

Ἰσχυσε πρὸς στιγμὴν ἡ ἀνθρωπίνη κακία καὶ ἀνεβίβασεν εἰς τὸν Σταυρὸν κατάδικον τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ κατεβίβασε νεκρὸν εἰς τὸν τάφον τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου, ἀλλὰ κατίσχυσεν ἐν τέλει ἡ θεία ἀγάπη καὶ ἤγειρε ζῶντα τὸν Ἰησοῦν ἐκ τῶν νεκρῶν· πρότερον μὲν ὁ Ἰησοῦς, περιβεβλημένος ψευδῇ πορφύραν ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου, ὕστερον δὲ ὁ Νικητής, βα-

σιλεύς τῶν αἰώνων, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου κλίνουν γόνυ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς.

Σῶμα χθές καθημαγμένον, ἐξηντλημένον ἐκ τῶν κακώσεων καὶ γυμνόν· σῶμα σήμερον ἄφθαρτον καὶ ἀθάνατον, ὡς ἥλιος φαιδρὸς ἀνατέλλων εἰς νέαν ἡμέραν. Ἐκεῖ ἡ ἀνθρωπότης ἐν τῷ Ἰησοῦ, μὴ ἔχουσα εἶδος οὐδὲ κάλλος, ἐδῶ ἡ προσληφθεῖσα ἀνθρωπίνη φύσις, ἀνεστημένη ἐν τῷ Ἰησοῦ, λυτρωμένη ἀπὸ τὸν θάνατον καὶ ἐπανερχομένη εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς δόξαν καὶ τιμὴν.

Τοιαύτη ἡ περὶ ἡμᾶς οἰκονομία τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις «οὕτως ἔδει παθεῖν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ», διανοίγων εἰς ἡμᾶς ὁδὸν σωτηρίας, ἄγουσαν ἀπὸ τῆς θλίψεως εἰς τὴν χαρὰν, ἀπὸ τῆς ἀγωνίας εἰς τὴν εἰρήνην, ἀπὸ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν, ἀπὸ τῆς θυσίας εἰς τὴν νίκην καὶ τέλος ἀπὸ τῆς ἀτιμώσεως τοῦ Σταυροῦ εἰς τὴν δόξαν τῆς Ἀναστάσεως.

Ὅλος ὁ ἐπὶ γῆς βίος τοῦ Ἰησοῦ ὑπῆρξεν ἡμέραι κενώσεως καὶ ταπεινώσεως αὐτοῦ, ἐν δὲ τῇ Ἀναστάσει ἔλαμψεν ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ θεότητι, ὡς ἀκήρατος καὶ ἀθάνατος, καὶ ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ δυνάμει, συναναστήσας τὸν πεσόντα ἄνθρωπον, ὑπολιμπάνων εἰς ἡμᾶς καὶ ἐν τούτῳ ὑπογραμμόν, ὅτι καὶ ἡμῶν ὁ βίος θὰ εἶναι ἡμέραι ταπεινώσεως καὶ ἡμέραι θλίψεως, ἵνα οὕτως ἀσφαλῶς φθάσωμεν εἰς τὴν δόξαν καὶ τὴν δύναμιν τῆς Ἀναστάσεως.

Σημεῖον δὲ ἀσφαλές, ὅτι πορευόμεθα πρὸς τὴν Ἀνάστασιν, ὅτι εἰς πᾶσαν ὥραν ἐνεργεῖται ἐντὸς ἡμῶν ἡ Ἀνάστασις, εἶναι ἀκριβῶς τοῦτο, ὅταν διὰ Χριστὸν ὑποφέρωμεν θλίψεις, ὅταν διὰ τὴν ἀλήθειαν ὑπομένωμεν ὕβρεις, ὅταν διὰ τὴν ἀρετὴν διωκώμεθα καὶ ὅταν ἐκ τῶν παθημάτων τούτων διδασκώμεθα τὸ πνεῦμα τῆς ὑπακοῆς, ἥτις εἶναι ἡ θύρα πρὸς τὴν θυσίαν, ἀκριβῶς ὅπως καὶ ὁ Ἰησοῦς «ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν».

Ἀλλὰ ἀνέστη Χριστὸς καὶ ἀκριβῶς ἡ Ἀνάστασις αὐτοῦ εἶναι ἡ κατίσχυσις τῆς ἀληθείας ἐπὶ τοῦ ψεύδους, ἡ νίκη τῆς δικαιοσύνης κατὰ τῆς ἀδικίας, ἡ ἐπιβράβευσις τῆς ὑπακοῆς, ἡ δικαίωσις τῆς θυσίας, ὁ θρίαμβος τῆς ἀγάπης. Εἰς τὸ γεγονὸς τῆς Ἀναστάσεως εὐρί-

σκουν τὴν κάθαρσιν οἱ χαρακτηῖρες τοῦ δράματος τῆς ζωῆς ταύτης· οἱ δίκαιοι τὸν ἔπαινον, οἱ κακοὶ τὸν κολασμόν.

Νέαν δὲ δύναμιν ἐπῆραν οἱ Ἀπόστολοι μετὰ τὴν Ἀνάστασιν· οἱ πρόφην δειλοί, τώρα ἀτρόμητοι μαχηταί· οἱ τέως ἄλιεῖς, τώρα διαπύρσοι κήρυκες· οἱ τὸν Διδάσκαλον ἐν τῷ Πάθει καταλιπόντες, τώρα διὰ τὸν ἀναστάντα Κύριον τὰ πάντα καταλείπουν καὶ διατρέχουν τὴν οἰκουμένην, κηρύσσοντες «τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν Ἀνάστασιν» καὶ σύρονται ἐνώπιον κριτῶν καὶ κρίνονται ἐνώπιον δικαστηρίων, «περὶ ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν».

Ἐχομεν εἰς τὸ γεγονός τοῦτο μίαν τρανωτάτην ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας τῆς Ἀναστάσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς δυνάμεως αὐτῆς, ὅταν πιστεύωμεν εἰς αὐτὴν ὄχι μόνον ὡς εἰς γεγονός ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ὅταν καὶ ζῶμεν ταύτην μυστικῶς ἐνεργουμένην ἐντὸς ἡμῶν, εἰς ἀντιστάθμισιν καὶ ὡς συνέπειαν τῆς κοινωνίας ἡμῶν εἰς τὰ παθήματα τοῦ Ἰησοῦ.

Συμμετέχομεν εἰς τὰ παθήματα τοῦ Ἰησοῦ καὶ συμπάσχομεν μετὰ τοῦ Σωτῆρος, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν μετ' αὐτοῦ. Αὕτη εἶναι ἡ μόνη ὁδὸς τῆς σωτηρίας, τὴν ὁποίαν ἐκήρυξε καὶ ἐβάδισεν ὁ Σωτὴρ, πᾶσα δὲ ὁδὸς ἄλλη, τὴν ὁποίαν οἱ ἄνθρωποι προτείνουν, ὡς τυχὸν εὐκολωτέραν, μὴ διὰ τῶν Παθῶν διερχομένη καὶ ὑποσχομένη ἀλύτως τὴν Ἀνάστασιν, εἶναι ὁδὸς ψευδῆς καὶ ὁδὸς πλάνης.

Τὸν δρόμον λοιπὸν τῶν παθημάτων μας, ὅστις θεόθεν εἰς ἡμᾶς ἐκληρώθη, τοῦτον ἅς ἀκολουθήσωμεν μετὰ ὑπακοῆς καὶ ἐγκαρτερήσεως, μετὰ συναισθήσεως καὶ εὐσυνειδησίας, ἐλευθέρως καὶ οὐχὶ ὡς ἐξ ἀνάγκης, γνωρίζοντες ὅτι ἐν τοῖς παθήμασι παιδαγωγούμεθα, ὅτι διὰ τῶν παθημάτων ἀπαλασσόμεθα τῶν παθῶν, ὅτι καθ' ἡμέραν θανατούμενοι ἐν τοῖς παθήμασιν, ἀνιστάμεθα εἰς νέαν ζωὴν, ὅτι τέλος εὐρισκόμεθα εἰς τὸν ἀσφαλῆ δρόμον τῆς σωτηρίας.

Ἡ σωτηρία εἶναι ὁ κοινὸς πόθος καὶ δι' αὐτὴν οἱ πάντες τὰ πάντα πάσχουν, ἡμεῖς δὲ εὐχόμεθα ἐν ταύτῃ τῇ κλητῇ καὶ ἀγίᾳ ἡμέρᾳ, ἵνα ἕκαστος καὶ πάντες ὁμοῦ μὴ ἀστοχήσωμεν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀληθινῆς σωτηρίας. Ἡ ὁδὸς

αὕτη, διερχομένη ἀπαραιτήτως ἐκ τῆς θλίψεως τοῦ Σταυροῦ, καταντᾷ πάντως εἰς τὴν χαρὰν τῆς Ἀναστάσεως, ἣν εὐχόμεθα συνέκδημον εἰς πάντας ὑμᾶς.

Ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν
τῇ 17ῃ Ἀπριλίου 1955.

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

† Ο ΑΘΗΝΩΝ ΣΠΥΡΙΔΩΝ

πάντων ὑμῶν πρὸς Θεὸν εὐχέτης

ΕΟΡΤΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ*

Ἐν Ἀθήναις, Πάσχα 1955

Παναγιώτατε καὶ θεοῦτε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικῆ Πατριάρχᾳ, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ Σεβασμιώτατε καὶ περισπούδαστε ἀδελφε καὶ συλλειτουργέ, Κύριε Ἀθηναγόρα, τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ἐπερὴδιστα προσαγορεύομεν.

«Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζωῆς, δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν, εἰς κληρονομίαν ἀφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς εἰς ἡμᾶς». Τὴν θεόπνευστον ταύτην δοξολογίαν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἀναπέμπομεν, ἐπὶ τῇ ἐνδόξῳ καὶ ζωηφόρῳ Ἀναστάσει τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' ἧς θριαμβεύσας τὰς δυνάμεις τοῦ σκότους καὶ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν γενόμενος, ἀνέτειλεν ἐκ τοῦ Τάφου, ἀγαλλίαμα τοῖς πιστοῖς καὶ εὐφροσύνῃ αἰώνιος.

Ἄγει τοίνυν ἡ Ἐκκλησία φωτοφόρον πανήγυριν καὶ φαιδρῶς τὴν θείαν ἐορτάζει Ἀνάστασιν, ἡμεῖς δὲ, πνευματικῶς ἀγαλλόμενοι, τῇ ὑμετέρᾳ θεοτιμῇ κορυφῇ κοινωνοῦμεν καὶ ἐν ἀγάπῃ ὑμᾶς κατασπαζόμενοι, περιχαρῶς ὑμῶν τὸ νικητήριον προσφθεγγόμεθα φώνημα, Χριστὸς ἀνέστη, ἅμα δὲ καὶ τοῦ ἀναστάντος Σωτῆρος ἐκτενῶς δεόμεθα, ἵνα πληθύνῃ τὰ ἔτη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ κρατῶν ὑμᾶς ἐν τῇ ὑμετέρᾳ ἱερωτάτῃ διακονίᾳ, εἰς ἔπαινον καὶ δόξαν τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ, ἣν ἐπὶ τὴν πέτραν τῆς πίστεως εἰς τὴν ἑαυτοῦ Ἀνάστασιν ἐθεμελίωσεν.

Εἰ δὲ καὶ μέσον διαβαίνομεν παγίδων πολλῶν, ἀλλὰ γε τῇ ἐλπίδι τῆς Ἀναστάσεως χαίρομεν καὶ τούτῳ μεθ' ὑμῶν ἀκλινῶς πιστεύομεν, ὅτι δὴ καὶ ὀλίγον χρόνον κακοπαθήσωμεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τὸν ἀθάνατον τῆς Ἀναστάσεως καρπὸν τρυγήσωμεν, διόπερ καὶ κηρύσσομεν, ἵνα τῇ τῆς Ἀναστάσεως ἐλπίδι αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχαὶ τῷ Θεῷ προσδεθῶσι, τῷ πιστῷ ἐν ταῖς ἐπαγγελίαις καὶ δικαίῳ ἐν τοῖς κρίμασιν αὐτοῦ· οἶδαμεν γάρ ὅτι καὶ τὸν Χριστὸν αὐτὸν «ἔδει παθεῖν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ», διόπερ καὶ συμπάσχομεν αὐτῷ, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν.

Εἴη δὲ ἕλεως ὁ Θεὸς ἐπὶ τὸν κόσμον ἅπαντα, τοῦ

* Ὁμοῖα Γράμματα ἐστάλησαν καὶ πρὸς πάντας τοὺς λοιποὺς Ὀρθοδόξους Πατριάρχας καὶ τοὺς Προέδρους τῶν Ὀρθοδόξων Ἀutoκεφάλων Ἐκκλησιῶν.

ἀποστρέφαι πᾶσαν κακῶν ἐπιφορὰν, ἐν τῷ παρασχεῖν τὴν εἰρήνην καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον αὐτοῦ ἐμφυσησαι εἰς ἀναγέννησιν ψυχῶν καὶ διόρθωσιν βίων καὶ καλέσαι καὶ ἀθῆς τοὺς πεπλανημένους, διὰ τοῦ ἀναστάντος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπὸ σκότους εἰς φῶς καὶ ἀπὸ ἀγνωσίας εἰς ἐπίγνωσιν δόξης αὐτοῦ, ἐγείραι τε τοὺς καθεύδοντας καὶ ἀναστήσαι ἐκ τῶν νεκρῶν τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ ἐγερθέντος Σωτῆρος καὶ πᾶσιν ἡμῖν δοῦναι κληρὸν ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.

Ἐπὶ τούτοις, καὶ ἀθῆς κατασπαζόμεθα Αὐτῇν ἀδελφικῶς φιλήματι

Τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος
Ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός
† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Η ΑΞΙΑ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΙΚΟΥ ΠΑΘΟΥΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

«Καὶ σχήματι εὐρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ» (Φιλ. 2,8).

Μεγάλῃ Παρασκευῇ! Ἡμέρα κατ' ἐξοχὴν ἐπίσημος τῆς ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, καθ' ὅτι κατ' αὐτὴν ἰδίᾳ ἀναπαρίσταται διὰ τε τῆς ἀναγνώσεως τῶν σχετικῶν κειμένων τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τῆς ἁσματικῆς ἀκολουθίας τὸ σταυρικὸν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Πάθος, τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν παθόντος, μελετᾶται δὲ περισσότερο ἐν τῶν ἐν βαθείᾳ κατανύξει προσευχομένων πιστῶν ἢ ἀνυπολόγιστος ἀξία τῆς σταυρικῆς Οὐσίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ἵνα ἐκ ταύτης ἐνωτισθῶσι τὰ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν αὐτῶν προκύπτοντα πνευματικὰ ὀφέλη. Ἡ ἐν τῷ μέσῳ τῶν Ναῶν προβολὴ τῆς εἰκόνης τοῦ Ἐσταυρωμένου φέρει τὴν σκέψιν τῶν πιστῶν πλησίον τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, ὁλόκληρος δ' ὁ ψυχικὸς τούτων κόσμος συμμετέχει πρὸς κατανόησιν τοῦ ἐν αὐτῷ χάριν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους προσεγενθέντος ὑπ' Αὐτοῦ Πάθους. Τοῦτο, ὡς γνωστόν, ἀποτελεῖ τὸ κεντρικὸν σημεῖον τῆς Χριστολογίας, ἀφ' οὗ δι' αὐτοῦ καὶ μόνον ἐρμηνεύεται ἡ οὐσία τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως καὶ ἡ ἀληθῆς ἐννοια τῆς λυτρώσεως πάσης ἀμαρτωλοῦ ψυχῆς.

Τὸ σταυρικὸν τοῦ Χριστοῦ Πάθος εἶναι πάντῃ διάφορον παντὸς ἄλλου ὑπὲρ τοῦ γενικοῦ καλοῦ προσφερθέντος ὑπ' ἀνθρώπων κατὰ τὴν μακραίωνα τοῦ κόσμου ἱστορίαν, καθ' ὅτι εἶναι θεῖον πάθος, ὅπερ ὁ ἀπαθὴς τῇ θεότητι προσήνεγκε διὰ τῆς σαρκὸς Αὐτοῦ ἐν τῷ Σταυρῷ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἡμῶν, γενόμενος ὁμοιος πρὸς ἡμᾶς ἄνθρωπος, ἐκτὸς ἀμαρτίας, σάρκα λαβὼν ἐκ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας, τῆς Πανάγνου Μητρὸς Αὐτοῦ, τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. «Τοῦτο γὰρ προνεῖσθαι ἐν ὑμῖν ὁ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἄρπαγμόν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος καὶ σχήματι εὐρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ» (Φιλ. 2,5-8). Ἐν τοῖς ὑπερόχοις στίχοις τούτοις δηλοῦται σαφῶς ἡ ἄκρα ταπείνωσις τοῦ Θεανθρώπου.

Χάριν ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν ὑπέστη τὰ πάντα ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ἀπὸ τῆς θαυμαστῆς Αὐτοῦ γεννήσεως μέχρι τοῦ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ θανάτου Αὐτοῦ διήλθε βίον μαρτυρικόν. Ἀμα τῇ γεννήσει Αὐτοῦ ἐγένετο πρόσφυξ, ἐμισήθη καὶ ἐδιώχθη, περιεφρονήθη καὶ ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν νομοδιδασκάλων, κηρύσσων τὸ Εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ἐπηλήθευσε δὲ πλήρως τὸ ὑπὸ τοῦ προφήτου Συμεὼν λεχθέν· «ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον» (Λουκ. 2,34). Ἐκεῖ ὅμως ἐνθα κορυφούται τὸ ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων Πάθος Αὐτοῦ καὶ τὸ δεινὸν μαρτύριον εἶναι ἡ ἐν τῷ Κρανίῳ τόπῳ σταυρικῇ θυσίᾳ Αὐτοῦ. Ὁ ἀναμάρτητος, ὁ πρῶτος καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ Κύριος, ὁ Φίλος τῶν παιδίων, ὁ Διδάσκαλος τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, ὁ Συνήγορος τῶν μετανοούντων ἀμαρτωλῶν, ὁ Ποιμὴν ὁ Καλός, ὁ Θεραπευτὴς τοσούτων ἀνθρωπίνων πόνων, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἀναρτᾶται εἰς τὸν Σταυρὸν καὶ σταυροῦται ἐν μέσῳ δύο ληστῶν. Ἀναιτίως καταδικάζεται, «ἵνα πληρωθῶσι τὰ περὶ Αὐτοῦ γεγραμμένα», ἀποτελεῖ δὲ, τῇ ἀληθείᾳ, μέγα καὶ φορικτὸν μαρτύριον, ὅτι ὑφίσταται ἐν τῷ Σταυρῷ χάριν ἡμῶν ὁ Μεγαλομάρτυς τοῦ Γολγοθᾶ. Τὸ σταυρικὸν μαρτύριον ἄρχεται πρὸ τῆς σταυρώσεως Αὐτοῦ. Ἐμισήθη καὶ ἐπροδόθη ὑπὸ μαθητοῦ Του, ἐνεπαίχθη καὶ συνελήφθη, ἐπανελημμένως ἀνεκρίθη, ὑβρίσθη, ἐγυμνώθη, ἐρραπίσθη καὶ ἐμαστιγώθη, ὑπεχρεώθη ὁ ἴδιος νὰ ἄρῃ τὸν Σταυρὸν τῆς καταδίκης Αὐτοῦ, προσηλώθη ἥλοις καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς Αὐτοῦ ἐτέθη ἀκάνθινος στέφανος. Μελετῶμεν τὸ σταυρικὸν τοῦ Χριστοῦ Πάθος καὶ βίῃ συγκινήσεως διέρχονται τὸ εἶναι μας. Ὑπέστη ὁ Χριστὸς τόσον ὀδυνηρὸν μαρτύριον ἀγογγύστως, ὑπομείνας μέχρι τέλους τὰ πάντα ὑπὲρ ἡμῶν. Ἡ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ μακροθυμία Του ὑπερέβη πᾶν δυνατόν ὄριον. Οἱ λόγοι τῶν Προφητῶν τοῦ Ἰσραὴλ ἐφηρμόσθησαν πλήρως ἐν τῷ ἀγίῳ προσώπῳ Αὐτοῦ. «Οὗτος τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν φέρει, καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ, καὶ ἐν πληγῇ, καὶ ἐν κακώσεϊ. Αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, καὶ μεμαλάκισται διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν, παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτόν, τῷ μῶλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν. Πάντες ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν. Ἀνθρώπος τῇ ὁδῷ αὐτοῦ ἐπλανήθη, καὶ Κύριος παρέδωκεν αὐτὸν ταῖς ἀμαρτίαις ἡμῶν, καὶ αὐτὸς διὰ τὸ κεκακῶσθαι οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα. Ἐν τῇ ταπεινώσει ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη, τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται; ὅτι αἱρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ, ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ μου ἤχθη εἰς θάνατον» (Ἠσ. 53,4-8).

Ὁ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ θάνατος τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀντίροπον τοῦ αἰωνίου θανάτου, τὸν ὅποιον ὥφειλε νὰ ὑποστῇ τὸ ἀμαρτωλὸν γένος τῶν ἀνθρώπων. Ἐκ τῆς ἐνοχῆς καὶ τῆς φθορᾶς, εἰς τὴν ὅποιαν ἦτο καταδικασμένον ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀγιότητος τοῦ Θεοῦ, σφίζεται καὶ λυτροῦται διὰ τῆς Σταυρώσεως τοῦ Χριστοῦ· «ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς

τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου ἀμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἐνὸς δίκαιου κατασταθήσονται οἱ πολλοί» (Ῥωμ. 5,19). Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἀπειρον ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν Αὐτοῦ. Τὰ τοῦ Σταυροῦ παθήματα δηλοῦσι τὴν ἀγάπην ταύτην τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν ἄνθρωπον (Γαλ. 2,20. 1,4. Α' Κορ. 15,3. 5,7). Ἐθυσιάσθη, ἵνα καταλλάξῃ τὸν ἀμαρτωλὸν ἄνθρωπον μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἐπαναφέρον αὐτὸν πάλιν εἰς οἶαν πρὸ τῆς πτώσεως ἦτο κατάστασιν· «ἐτι γὰρ Χριστὸς ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε. Μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται· ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν. Συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός, ὅτι ἐτι ἀμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. Πολλῶ οὖν μᾶλλον δικαιοθεύοντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς. Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῶ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ» (Ῥωμ. 5,6-10). Οὕτως, τὸ ἀτιμωτικὸν ξύλον τοῦ Σταυροῦ ἡγιασθῆναι ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος, ἀφ' οὗ ἐπ' αὐτοῦ ἔρρευσεν τὸ ἄχραντον Αὐτοῦ αἷμα· «Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατὰ· γέγραπται γάρ· ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμᾶμενος ἐπὶ ξύλου» (Γαλ. 3,13). Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, τοῦτο ἀναπτύσσων, γράφει· «παρὰ μὲν τοῖς ἀνθρωπίνους ὀφθαλμοῖς σταυρὸς ἦν καὶ ξύλον ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τὸ ὁρώμενον· ἐν δὲ ὀφθαλμοῖς τοῦ πάντων Πατρὸς θυσιαστήριον ὄντως μέγα καὶ ὑψηλόν, ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας ἐγγεγραμμένον, ὅσῳ τε καὶ πανάγῳ καπνιζόμενον αἵματι»¹).

Κατὰ ταῦτα τὸ σταυρικὸν τοῦ Χριστοῦ Πάθος εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν τελεία θυσία τῆς ἀπειρου Αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἀγάπης, ἐντεῦθεν δ' ἡ ἀνυπέβλητος ταύτης ἀξία, προσφυῶς ὑπὸ τῶν Πατέρων κληθείσης «μυστήριον τῶν μυστηρίων». Εἰς τὸ εὐαγγέλιον τῆς διαθήκης τοῦ Χριστοῦ ἐξυμνεῖται ἡ θυσία τῆς ἀγάπης Αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας ἐμελλεν ἀμέσως νὰ ὑποστή. Παραδίδων τοῖς Μαθηταῖς Αὐτοῦ τὰς τελευταίας Αὐτοῦ ὑποθήκας, ποιεῖται εὐρύτατον λόγον περὶ τῆς θείας ἀγάπης, τῆς ὁποίας ἐπισφράγισμα εἶναι ἡ ἐν τῷ Σταυρῷ Αὐτοῦ θυσία· «μεῖζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ» (Ἰωάν. 15,13. Ἐφ. 5,2). «Ὅσα περὶ τῆς ἀγίας ἀγάπης ἐδίδαξεν, ἐνεσάρκωσε διὰ τοῦ σταυρικοῦ Αὐτοῦ θανάτου. Οὐδὲν ἐν τῷ Χριστῷ τὸ ἀφηρημένον· διὰ τοῦ Πάθους Αὐτοῦ ἐπεσφράγισε τὴν ἀπέραντον Αὐτοῦ πρὸς πάντα ἄνθρωπον ἀγαθότητα καὶ καλωσύνην, καταστήσας τὴν ἐν τῷ Σταυρῷ θυσίαν Αὐτοῦ φωτεινὸν μετέωρον, πρὸς τὸ ὁποῖον ἀτεινίζοντες οἱ λαοὶ λαμβάνουσι πείραν τῆς ἀληθοῦς ἐννοίας καὶ ἀξίας τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ὁ Χριστὸς διὰ τῆς θυσίας Αὐτοῦ ἐδειξεν ἡμῖν τίνι τρόπῳ νὰ ζῶμεν τὴν ζωὴν, τὴν σημασίαν καὶ ἔκτασιν τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ὑπὲρ τῶν ἄλλων καθήκοντος. Ἐντεῦθεν, ἐπομένως,

τὸ σταυρικὸν τοῦ Χριστοῦ Πάθος ἔχει τὸν χαρακτῆρα ἐξιλαστηρίου θυσίας, Ἐκείνου παρισταμένου ὡς «ἀμνοῦ αἵροντος τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου», ὡς «ἐσφαγμένου ἀρνίου» κατὰ τὸ βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου. Τὸ δὲ ἐκχυθὲν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ αἷμα Αὐτοῦ χαρακτηρίζεται, ὡς «λύτρον ἀντὶ πολλῶν», τὸ καθαίρον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἐνοχῆς καὶ τιμωρίας. Κατὰ τὸν Μέγαν Ἀθανάσιον, «ὕπὲρ πάντων τὴν θυσίαν ἀνέφερεν, ἀντὶ πάντων τὸν ἑαυτοῦ ναὸν εἰς θάνατον παραδιδούς»¹).

Οὐχ ἥττον, τὴν ἀνυπέβλητον καὶ ἀσύλληπτον τῷ ἀνθρωπίνῳ νῷ ἀξίαν τοῦ σταυρικοῦ τοῦ Κυρίου Πάθους ἐκτιμῶμεν καὶ ἐκ τῶν ἐνεργημάτων αὐτοῦ, δῆλον ὅτι τῆς δοθείσης ἡμῖν δι' αὐτοῦ Θείας Χάριτος, δι' ἧς, λυτρούμενοι τῆς δουλείας τῆς ἀμαρτίας καὶ τοῦ αἰωνίου θανάτου, ἀποκαθιστῶμεν τὴν σχέσιν ἡμῶν μετὰ τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο εἶναι τὸ χάρισμα τῆς υἰοθεσίας, τὸ διὰ τοῦ Σταυροῦ προσποριζόμενον πᾶσιν ἀνθρώποις· «ὁ δὲ Θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν ἡγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι συνεζωοποίησε τῷ Χριστῷ· χάριτί ἐστε σεσωσμένοι· καὶ συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως· καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν, Θεοῦ τὸ δῶρον» (Ἐφ. 2,4-7). Ὁ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, λοιπόν, θάνατος ἔφερε τὴν ἀληθινὴν δόξαν, τὴν ὕψωσιν, τὴν θέωσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφ' οὗ δι' αὐτοῦ ἀναγεννώμεθα, ἀπαλλαττόμενοι παντὸς ῥύπου καὶ ἀμαρτίας, ἁγιαζόμεθα, καθιστάμενοι τέκνα τοῦ ἐπουρανίου ἡμῶν Πατρός, «υἱοὶ Θεοῦ», «ἀδελφοί» καὶ «φίλοι» Χριστοῦ, συμβασιλεύοντες μετ' Αὐτοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Τὴν σημασίαν τοῦ Πάθους ἐξαίρων ὁ Μέγας Βασίλειος γράφει· «ἀπόβλεψόν σου πρὸς τὸ ἀντάλλαγμα καὶ γνῶθι σεαυτοῦ τὴν ἀξίαν. Τῷ πολυτιμῆτι αἵματι τοῦ Χριστοῦ ἡγοράσθης. Μὴ γίνου δούλος τῆς ἀμαρτίας. Συνες σεαυτοῦ τῆς τιμῆς»²). Ἡ χάρις αὐτῆς τοῦ Σταυροῦ ἐνεργεῖται ἐν ἡμῖν διὰ τῆς οἰκειώσεως τοῦ ἔργου τῆς λυτρώσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐξυψοῦται διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Σωτῆρος ἡ ἀνθρωπίνη ὑπαρξίς, ἀποδιδομένης αὐτῇ μεγίστης καὶ ἀσυγκρίτου πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀξίας, μὴ δυναμένης, κατὰ τὸ γνωστὸν ἀπόφθεγμα τοῦ Χριστοῦ, νὰ συγκριθῇ πρὸς τὸν κόσμον ὅλον. Ὁμοίως ἀναγνωρίζεται καὶ τιμᾶται ἡ προσωπικότης τοῦ ἀνθρώπου, λόγῳ τῆς ἐν αὐτῷ παραχούσης ψυχῆς, τῆς διὰ τοῦ σταυρικοῦ τοῦ Κυρίου Πάθους ἁγιασθείσης, ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου λαμβάνει ἐννοίαν καὶ σκοπὸν. Ἡ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ θυσία διδάσκει κάλλιον τὴν ἐννοίαν τῆς ἀδελφότητος ἐν πλάτει καὶ τὸ καθῆκον τῆς συναλληλίας, ἐν γένει δὲ κατευθύνεται τὸ ἀνθρώπινον γένος δι' αὐτῆς πρὸς τὸν προορισμὸν αὐτοῦ.

1. Migne E.Π. 77,496.

1. Migne E.Π. 25,140.

2. Migne E.Π. 29,452.

Εἰς πάσας τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ῥίπτεται διὰ τοῦ Πάθους τοῦ Κυρίου ἀπλετον φῶς, νοοῦνται καὶ σπουδάζονται δι' αὐτοῦ τὰ πλέον δυσ-επίλυτα κοινωνικά προβλήματα, κατανοεῖται ὑπὸ τῶν πιστῶν τοῦ Χριστοῦ ὁπαδῶν ἡ θυσία Αὐτοῦ, ὡς θρίαμβος καὶ νίκη κατὰ τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους, ὡς ἀληθινὴ δόξα καὶ φωτιστέφανος τῶν ὑπὲρ τῆς πίστεως θυσιαζομένων ἐκάστοτε μαρτύρων καὶ πάντων ἐν γένει τῶν ἐν ἀρετῇ καὶ ἀγιότητι βίου τελούντων. Ἡ ἀξία τοῦ σταυρικοῦ τοῦ Σωτῆρος Πάθους ἀποτελεῖ τὴν συνισταμένην πασῶν τῶν πνευματικῶν καὶ ἡθικῶν ἀξιών, τὸ ἀρραγὲς θεμέλιον πάσης ὕγιους προόδου τῆς παγκοσμίου κοινωνίας, τὸ βαρόμετρον τῆς ἐκτιμήσεως τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, τὸν γνώμονα τῆς πορείας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὸ κριτήριον τῆς ἱστορίας αὐτοῦ, τὸ ἐπιστέγασμα τῆς πνευματικῆς ἀθλήσεως καὶ τῆς τηρήσεως τοῦ καθήκοντος. Συνελόντι εἰπεῖν, πανταχοῦ ἐπέδρασαν τὰ ἄχραντα Πάθη τοῦ Χριστοῦ, ἀφ' οὗ ἐρμηνεύονται ἀληθῶς δι' αὐτῶν τὰ γεγονότα τοῦ βίου καὶ δημιουργεῖται ἡ μοναδικὴν ἔχουσα ἰσχὺν ἀνὰ τοὺς αἰῶνας χριστιανικὴ κοσμοθεωρία. Πνευματικὸν περιεχόμενον πολιτισμοῦ δὲν νοεῖται ἄνευ τοῦ φωτός τοῦ Ἑσταυρωμένου Ἰησοῦ. Ἐκεῖνος σφάζει, ἐμπνέει τὸν ἄνθρωπον, ἔχει τὴν μοναδικὴν καὶ ἀκατάβλητον δύναμιν νὰ ἐνθρονίζηται ἐν τῷ βάθει τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας καὶ ν' ἀποκαθιστᾷ τῆς «ψυχῆς τὸ ὠραῖον».

Ἐπιφανεῖς ἐπιστήμονες, διάσημοι καλλιτέχναι (ποιηταί, ζωγράφοι καὶ μουσουργοί), ἐκ τοῦ σταυρικοῦ τοῦ Σωτῆρος Πάθους ἐμπνευσθέντες, συνέθεσαν τὰ ἀπὸ πάσης ἐπόψεως ὑπέροχα πνευματικὰ αὐτῶν ἔργα. Ἡ ἐπίδρασις τῆς σταυρώσεως τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν ἐπιστήμην, τέχνην καὶ πολιτισμὸν καθόλου εἶναι ἀναμφισβήτητος. Οὕτω λ. χ. ὁ μέγας ποιητὴς Schiller ἔγραφε:

«Θρησκεία τοῦ Σταυροῦ,
Σὺ μόνον δένεις
σ' ἀρμονικὸ στεφάνι
τῆς ταπεινώσεως καὶ τῆς δυνάμεως
τὸν διπλοῦν φοῖνικα».

Ὁ μέγας μουσουργὸς Ριχάρδος Βάγνερ τὴν σύνθεσιν τοῦ «Πάρσιφαλ», ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ἀπαθανάτισις τοῦ βιώματος τοῦ μουσουργοῦ καὶ ἡ μουσικὴ, τρόπον τινά, μετάφρασις τῶν λόγων του, ἐνεπνεύσθη ἐκ τοῦ σταυρικοῦ Πάθους τοῦ Χριστοῦ· ἀψίστον ἀγαθὸν τοῦ ἀνθρώπου παραμένει ἡ βεβαιότης, ὅτι κάποτε ἀνεφάνη ἐπὶ τῆς γῆς εἰς Λυτρωτῆς, ἀναγνωρίσας Αὐτόν, ὡς Σωτῆρα· ἀποτελεῖ τὴν μεγαλυτέραν εὐτυχίαν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅταν μάθῃ, ὅτι ἔχει ἓνα Σωτῆρα». Ἐν δὲ τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ «Θρησκεία καὶ Τέχνη» ὁμολογεῖ, ὅτι «ὁ ἰδρυτὴς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας δὲν ἦτο εἷς σοφός, ἀλλὰ θεῖον πρόσωπον. Ἡ διδασκαλία Του ὑπῆρξε τὸ γεγονὸς ἐκουσίας ἀφοσιώσεως εἰς τὸν πόνον. Ἡ πίστις πρὸς Αὐτὸν ὠνομάσθη ὑπακοή πρὸς Αὐτόν. Ἡ σωτηρία, τὴν ὁποίαν φέρει, ὠνομάσθη ζωὴ με στενὴν ἐπικοινωνίαν πρὸς Αὐτόν. Μᾶς ἔδειξε τὴν ὁδὸν τῆς ἀπολυτρώσεως. Δίδει τὸ σῶμά Του καὶ τὸ αἷμά Του,

τὴν ὑπερτάτην καὶ τελικὴν θυσίαν πρὸς ἐξιλέωσιν». Ἄλλος διάσημος μουσουργός, ὁ Μπάχ, ἐχαρακτήρισε τὴν μουσικὴν, ὡς «εὐχὸν ἀρμονίαν πρὸς τιμὴν τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸς εὐλαβὴ ἀναφυχήν», τὰ δὲ ἔργα του ἀρχίζουσι μὲ τὴν φράσιν «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ», ἡ τελειώνουσι «τῷ Θεῷ, ᾧ μόνῳ δόξα». Ὁμοίως ὁ Φράνς Λίστ ἔγραψε· «Συνέθεσα τὸν Χριστὸν ὅπως μοῦ τὸν ἐδίδαξεν ὁ ἐφημέριος τοῦ χωρίου μου. Εὐχαριστῶ τὸν Θεόν, διότι μετὰ τὴν χάριν Του ἡ παιδική μου ζωὴ ἦτο ζωὴ εὐσεβοῦς χριστιανοῦ. Ὁμοίᾳ χριστιανικῇ αἰσθήματι ἐμψυχώνουν τὰς συνθέσεις μου πάσας, ἀπὸ τῆς λειτουργίας τοῦ Γκράν μέχρι τοῦ τελευταίου μου ἔργου». Τέλος ὁ Μπετόβεν, θρησκευτικὸς ἄνθρωπος ὢν, ἔλεγε· «Στρέφω τὸ βλέμμα μου, καὶ εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας μου βλέπω τὸ ἱερὸν καὶ τὸ ὅσιον τοῦ λαοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκω, τὸν Σωτῆρα. Διατί ὁλόκληρος ἡ ἀνθρωπότης νὰ μὴ μένῃ ἡνωμένη περὶ τὸν Λυτρωτήν;»

Προσευχὴ

Ὡ εὐσπλαγγνε Κύριε. Ἐπαθες καὶ ἐσταυρώθης χάριν ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν! Ἐχάρισας ἡμῖν τὴν ζωὴν καὶ τὸ φῶς καὶ κατέστησας ἡμᾶς πολίτας ἀξίους τοῦ Παραδείσου καὶ τῆς Βασιλείας Σου. Ἐδωκας ἡμῖν διὰ τοῦ Σταυροῦ Σου τὴν χάριν Σου, ὥστε νὰ ἰστάμεθα πρὸ τοῦ θρόνου τοῦ Μεγάλου Θεοῦ δεδικαιωμένοι. Κατέστησας ἀξίαν τὴν ὑπαρξίν μας καὶ ἔδειξας ἡμῖν τὴν ἀπειρον ἀγάπην Σου. Σὲ εὐχαριστοῦμεν καὶ Σὲ ἐδγνωμονοῦμεν. Ὅσα Σοι λέγομεν σήμερον εἶναι οἱ στοχασμοὶ τῆς ψυχῆς μας, ἡ ἀναγνώρισις τοῦ Πάθους Σου. Φώτισον τοὺς ἀνθρώπους ὅλον τοῦ κόσμου νὰ Σε ὕμνοῦν καὶ Σε δοξάζουν, ὡς Σωτῆρά των. Ἀνακούφισον τοὺς πόνους ἡμῶν καὶ ὅσα ἄλλα δεινὰ μαστίζουσιν τοὺς λαοὺς τῆς γῆς. Σὺ εἰ ἡ καταφυγὴ ἡμῶν, ἡ μοναδικὴ ἡμῶν παρηγορία! Χωρὶς τὴν δύναμιν καὶ τὴν χάριν Σου παραπαλομεν, βυθιζόμεθα εἰς τὸ σκότος, τὴν ἁμαρτίαν. Συγχώρησον τὰ σφάλματά μας, μετὰ τὰ ὁποῖα ἀμνηστούμεν τὴν ὑπαρξίν μας, τὴν ἀξίαν μας. Ἀνταπῶν τὸ πάντος! Ἐν μέσῳ τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἠθικοῦ χάους τῆς συγχρόνου γενεᾶς κάμε νὰ φανῇ ἡ ἐλπίς τῆς σωτηρίας καὶ τῆς νίκης κατὰ τοῦ κακοῦ. Ἐπαθες Σὺ, ὁ ἀναμάρτητος, καὶ ἐστόλισας τῆς ψυχῆς ἡμῶν τὸ ὠραῖον. Ὑποκλινόμεθα εὐλαβῶς σήμερον, προσευχόμεθα ταπεινῶς ἐνώπιόν Σου. Θέλομεν ἵνα μένης πάντοτε μεθ' ἡμῶν, ὥστε νὰ ἐξαγιάζηται ἡ ζωὴ ἡμῶν διὰ τῶν ἀγαθῶν πράξεων καὶ ἐξωραϊζηται ἡ ψυχὴ ἡμῶν. Σὺ Κύριε εἰ τὸ στήριγμά μας εἰς τὴν πολυτάραχον ἐποχὴν ἡμῶν. Βοήθησον τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν, ἵνα ἴστανται πάντοτε ἐπὶ τῶν ἐπαλάξεων καὶ μεγαλουργῶσιν. Ἄς ἔλθῃ τὸ μεσουράνημα τῆς ἀγάπης, δικαιοσύνης καὶ εἰρήνης εἰς τὸν κόσμον ὅλον, ἵνα ὅλοι ὁμοῦ Σὲ λατρεύομεν ἐν ἐνὶ πνεύματι καὶ μιᾷ ψυχῇ, ἡνωμένοι μετὰ Σοῦ πάντοτε. Ἀμήν!

Ἀρχιμ. ΤΙΤΟΣ ΜΑΤΘΑΙΑΚΗΣ

Οὐδὲν κάλυμμα εἶναι τόσο θερμὸν, ὅσον ἡ βεβαιότης τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας.

ΤΟ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΤΕΛΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΜΥΣΤΙΚΟΥ ΔΕΙΠΝΟΥ

Θεωροῦμεν ἀναγκαῖον καὶ ὠφέλιμον, νὰ ἐξετάσωμεν ἐνταῦθα ἐν συντόμῳ τὴν διαφωνίαν, ἣν διορῶσιν οἱ θεολογοῦντες ἐρευνῆται τοῦ Εὐαγγελίου, ὡς ὑφιστάμενην μεταξὺ τῶν Συνοπτικῶν καὶ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου περὶ τῆς ἡμέρας τοῦ ἐβραϊκοῦ μηνὸς Νισάν, καθ' ἣν ἔλαβε χώραν ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ τὰ Πάθη καὶ ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἡ δὴθεν διαφωνία αὕτη τῶν εὐαγγελιστῶν, ἔχουν ἀποφανθῇ οἱ μέχρι σήμερον ἀσχοληθέντες μετ' αὐτήν, εἶναι ἀθεράπευτος (ὄρα : 1) Giuseppe Biccioni : Vita di Gesù Cristo. 6η Ἔκδοσι. σελ. 652—660, καὶ 2) Discussioni e Testi in Strack καὶ Billerbeck, τόμος 2ος, σελ. 837 καὶ ἐφεξῆς).

Λέγομεν ἀμέσως, ὅτι πάντες παραδέχονται ὅτι δὲν ὑπάρχει ἡ ἐλαχίστη διαφωνία μεταξὺ τῶν εὐαγγελιστῶν, ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος, ἐν αἷς ἔλαβον χώραν αἱ φάσεις τῶν Παθῶν. Καὶ οἱ τέσσαρες εὐαγγελισταὶ εἶναι πράγματι σύμφωνοι ἐν τῷ λέγειν τὴν Κυριακὴν (μῖαν σαββάτων) ὡς τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως· τὸ Σάββατον ὡς τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἀνεπαύθη νεκρὸν τὸ ἄχραντον σῶμα τοῦ Σωτῆρος ἐν τῷ τάφῳ· τὴν Παρασκευὴν ὡς τὴν ἡμέραν, ἐν ἣ ἔλαβε χώραν ἡ καταδίκη, ἡ σταύρωσις, ὁ θάνατος καὶ ἡ ταφή Αὐτοῦ· τὴν νύκτα τῆς Πέμπτης πρὸς τὴν Παρασκευὴν ὡς τὸν χρόνον τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, ὡς καὶ τὸν τῆς συλλήψεως τοῦ Σωτῆρος καὶ τῆς καταδίκης Αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Συνεδρίου τῶν Ἑβραίων.

Ὅσον ἀφορᾷ ὅμως τὴν τοποθέτησιν τῶν προειρημένων ἡμερῶν εἰς τὸν ἐβραϊκὸν μῆνα Νισάν (τὸν ἀρχαῖον Ἀβίβ), ἀνακύπτει ἡ περὶ ἧς πρόκειται διαφωνία μεταξὺ Συνοπτικῶν καὶ Ἰωάννου, ἡ ὁποία, καθ' ἡμᾶς, εἶναι ἀνυπαρχτος, ὡς θὰ ἐξηγήσωμεν ἀκολουθῶν. Ἐν τούτοις, ἔχει προξενήσει τοσαύτην ἀμηχανίαν καὶ σύγχυσιν εἰς τὰς τάξεις τῶν θεολογούντων ἐρευνητῶν τοῦ ζητήματος ὅπου θεωρεῖται ὑπ' αὐτῶν ἀνεπίδεκτος λύσεως καὶ οὕτως ἐγέννησε τὸ οὕτω λεγόμενον «**χ ρ ο ν ο λ ο γ ι κ ὸ ν ζ ῆ τ η μ α**».

Ἡ διαφωνία τῶν εὐαγγελιστῶν ἐν προκειμένῳ θὰ ᾔτο ἡ ἀκόλουθος : Ἀπὸ τοὺς Συνοπτικούς, λέγουσιν οἱ ἐπιστήμονες μελετηταί, προκύπτει, ὅτι ἡ Πέμπτη, ἐν τῇ ἐσπέρᾳ τῆς ὁποίας ὁ Κύριος ἐποίησε τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον, ᾗτο «ἡ πρώτη τῶν ἀζύμων», τοῦτέστιν ἡ 14ῃ Νισάν (Ματθ. κατ' 17-20, Μάρκ. ιδ' 12-18, Λουκ. κβ' 7-14) καὶ ὅτι ἡ ἐπομένη ἡμέρα, ἡ Παρασκευή, ἐν ἣ ἑσταυρώθη ὁ Κύριος, ᾗτο συνεπῶς ἡ 15ῃ Νισάν, καθ' ἣν οἱ Ἑβραῖοι θὰ ἐώρταζον τὸ Πάσχα.

Ἀπὸ τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην (Ἰωάνν. ιγ' 1-2. ιη' 28. ιδ' 14) προκύπτει ὅμως, λέγουσιν οἱ ἐρευνῆται τοῦ ζητήματος, ὅτι ἡ Πέμπτη θὰ ἔδει νὰ ᾔτο ἡ 13ῃ Νισάν, ἀφοῦ ὁ Ἰωάννης ὀνομάζει αὐτὴν «παρασκευὴ τοῦ Πάσχα». Συμπεραίνουσι λοιπὸν οἱ θεολογοῦντες ἐρευνῆται τοῦ ζητήματος, ὅτι κατὰ μὲν τοὺς Συνοπτικούς φαίνεται, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔκαμε τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον τὴν 14ῃ Νισάν, διότι ὀνομάζουσιν αὐτὴν «πρώτη τῶν ἀζύμων» καὶ θὰ ἑσταυρώθη τὴν ἐπομένην,

τὴν 15ῃ Νισάν, ἡμέραν, καθ' ἣν θὰ ἐωρτάζετο ὑπὸ τῶν Ἑβραίων καὶ τὸ Πάσχα. Κατὰ δὲ τὸν Ἰωάννην, λέγουσιν οὗτοι, ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος ἔλαβε χώραν τὴν 13ῃ Νισάν, ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Πέμπτην, ἀφοῦ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν τῆς Πέμπτης τὴν ὀνομάζει «παρασκευὴ τοῦ Πάσχα» (Ἰωάνν. ιδ' 14), ἥτις θὰ ᾔτο ἡ 14ῃ Νισάν, καθ' ἣν θὰ ἑσταυρώθη ὁ Κύριος. Ἔως ἐδῶ τὰ συμπεράσματα τῶν ἐρευνητῶν τοῦ ζητήματος.

Ἡμεῖς ὑποστηρίζομεν, ὅτι, διὰ νὰ ἐννοήσωμεν ὀρθῶς τοὺς εὐαγγελιστὰς ἐν προκειμένῳ, δεόν πρωτίστως νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει, ὅτι ἡ μεγάλη ἐβραϊκὴ ἐορτὴ τοῦ Πάσχα, ὡς πρὸς τὰς ἡμέρας τοῦ μηνὸς Νισάν, εἶναι ἐορτὴ ἀκίνητος καὶ συμπίπτει πάντοτε καὶ ἀμεταθέτως τὴν νύκτα τῆς 14ῃς πρὸς τὴν 15ῃν Νισάν καὶ ἐπομένως, ὅτι ἡ κυρίως ἡμέρα τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα εἶναι ἡ 15ῃ Νισάν καὶ δύναται νὰ συμπίπτῃ εἰς οἰανδήποτε ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος. Ἐπειτα δεόν νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει, ὅτι σύμπτωσις τῆς σταυρώσεως τοῦ Κυρίου μετὰ τοῦ ἐορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ εἶναι δύο πράγματα ἀπολύτως ἀσυμβίβαστα, διότι, κατὰ τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον (Ἐξόδ. ιβ' 16, Λευϊτ. κγ' 7), ἀπηγορεύετο ἀπολύτως εἰς τοὺς Ἑβραίους οἰαδήποτε ἐργασία κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Πάσχα. Κατὰ συνέπειαν οἱ Ἑβραῖοι δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ παραβῶσιν ὁμαδικῶς καὶ ἐπισήμως τὸν θεῖον Νόμον, λαμβάνοντες πανηγυρικῶς μέρος εἰς τὴν τὸσον ἐργώδη διαδικασίαν, καταδίκην καὶ σταύρωσιν τοῦ Σωτῆρος. Κατὰ ταῦτα ἡ σταύρωσις τοῦ Κυρίου εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ ἔγινε τὴν ἡμέραν τοῦ ἐορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, ᾗτοι τὴν 15ῃν Νισάν.

Καθ' ἡμᾶς, διαφωνία μεταξὺ τῶν Συνοπτικῶν καὶ τοῦ Ἰωάννου ἐν προκειμένῳ δὲν ὑφίσταται παντάπασι. Οἱ μελετηταὶ τοῦ θέματος διακρίνουσιν ἐσφαλμένως τοιαύτην, ὡς ἐκ τῆς ἀδικαιολογήτου καὶ ὅλως χονδροειδοῦς συγχύσεως, εἰς ἣν περιπίπτουσι κατὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν ἐρμηνείαν τῶν δεδομένων τῶν εὐαγγελιστῶν. Διὰ νὰ εἰσδύσωμεν εἰς τὴν σκέψιν τῶν εὐαγγελιστῶν καὶ νὰ ἐννοήσωμεν ὀρθῶς τὰ γραφόμενα αὐτῶν ἐν προκειμένῳ, δεόν νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει, ὅτι, κατὰ τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον (Λευϊτ. κγ' 5-8. Περβλ. καὶ Ἐξόδ. ιβ' 1-27, Δευτ. ιστ' 1-8, Ἀριθμ. κη' 16-24), ὁ ἐορτασμός τοῦ ἐβραϊκοῦ Πάσχα διήρκει τότε καὶ διαρκεῖ καὶ σήμερον ἔτι παρ' Ἑβραίοις ἑπτὰ ἡμέρας, ᾗτοι ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τῆς 14ῃς πρὸς τὴν 15ῃν Νισάν μέχρι τοῦ ἡλιοβασιλεύματος τῆς 21ῃς ἰδίου μηνός. Ἡ 14ῃ Νισάν δὲν εἶναι ἡ ἐορτὴ τοῦ Πάσχα, οὔτε καὶ ἡμέρα ἐορτάσιμος, ἀλλ' αὕτη ὀνομάζεται ἐν τῇ Γραφῇ «πρώτη τῶν ἀζύμων», διότι κατὰ τὴν ἐσπέραν αὐτῆς μεταξὺ τοῦ ἡλιοβασιλεύματος καὶ τῆς νυκτὸς πρὸς τὴν 15ῃν Νισάν ἤρχιζεν ἡ χρῆσις καὶ κατανάλωσις τῶν ἀζύμων, μεθ' ἧς χρήσεως καὶ καταναλώσεως ἤρχιζε καὶ ἡ ἐορτὴ τοῦ Πάσχα, ἡμέρα τῆς ὁποίας ᾗτο ἡ 15ῃ Νισάν. Περὶ τούτου ἡ Γραφή εἶναι σαφής : «... Ἐν τῷ πρώτῳ μηνί, λέγει αὕτη, ἐν τῇ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνός, ἀνὰ μέσον τῶν ἐσπερινῶν Πάσχα τῷ Κυρίῳ. Καὶ τὴν πεντεκαίδεκάτην ἡμέραν τοῦ μηνός τούτου ἐορτὴ τῶν ἀζύμων τῷ Κυρίῳ» (Λευϊτ. κγ' 5-6). Κατὰ τὴν 14ῃν Νισάν ἐγίνετο ἡ προμήθεια τοῦ ἀζύμου ἄρτου, τοῦ ἀμνοῦ καὶ τῶν ἄλλων χρειῶν διὰ

τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, ἥτις ἤρχιζεν, ἐπαναλαμβάνομεν, μόνον ἀπὸ τοῦ ἡλιοβασιλεύματος τῆς 14ης Νισάν. Ἡμέρα τοῦ Πάσχα ἦτο καὶ εἶναι μέχρι σήμερον παρ' Ἑβραίοις ἡ 15η Νισάν, δι' ἣν ἡ Γραφή λέγει: «καὶ ἡ ἡμέρα ἡ πρώτη κλητὴ ἁγία ἔσται ὑμῖν» (Λευϊτ. κγ' 7). Δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται, ἡ μᾶλλον νὰ ταυτίζονται, ἡ ἡμέρα «πρώτη ἀζύμων» καὶ ἡ ἡμέρα «ἑορτὴ τοῦ Πάσχα». Ἡ πρώτη ἐννοεῖ τὴν 14ην, ἡ δὲ δευτέρα τὴν 15ην Νισάν. Ἡ πρώτη, ἥτοι «ἡ πρώτη ἀζύμων», εἶναι ἑκφρασις ἑβραϊκὴ, ἀλλὰ μὲ ἑκφρασιν ἐθνικίζουσαν λέγεται «παρασκευὴ τοῦ Πάσχα», ἥτοι προπαρασκευή, προετοιμασία, παραμονὴ τοῦ Πάσχα, ἥτις δὲν δύναται νὰ εἶναι καὶ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα. Ὅταν ὅθεν οἱ Συνοπτικοὶ ὁμιλοῦσι περὶ τῆς «πρώτης τῶν ἀζύμων», ἐννοοῦσι τὴν ἡμέραν τῆς παραμονῆς τοῦ Πάσχα, ἥτοι τὴν 14ην Νισάν, ἥτις κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο συνέπιπτε νὰ εἶναι ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος Παρασκευῆ. Ἀλλὰ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ὅταν ὁμιλῇ περὶ τῆς ἡμέρας «πρὸ τοῦ Πάσχα» (ιγ' 1), ἡ περὶ τῆς ἡμέρας «παρασκευῆς τοῦ Πάσχα» (ιβ' 14), ἐννοεῖ καὶ οὗτος τὴν 14ην Νισάν, διότι ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα, ἐπαναλαμβάνομεν, ἐτελεῖτο καὶ τελεῖται μέχρι σήμερον ὑπὸ τῶν Ἑβραίων τὴν 15ην Νισάν. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ὁ ὅρος τῶν Συνοπτικῶν «πρώτη ἀζύμων» καὶ ὁ ὅρος τοῦ Ἰωάννου «παρασκευὴ τοῦ Πάσχα» δεικνύουσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, τὴν 14ην Νισάν.

Τώρα, οἱ Ἑβραῖοι ὑπελόγιζον καὶ ὑπολογίζουσιν ἀκόμη καὶ σήμερον θρησκευτικῶς τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας ἀπὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου τῆς προηγουμένης ἡμέρας μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου τῆς ἐπομένης ἡμέρας. Ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος, ὅπως λέγουσιν οἱ εὐαγγελισταὶ Ματθαῖος, Μάρκος καὶ Λουκᾶς, ἔλαβε χώραν «τῇ πρώτῃ τῶν ἀζύμων», ἡ, ὅπως ἐξάγεται ἐκ τῶν λεγομένων τοῦ Ἰωάννου, «τῇ παρασκευῇ τοῦ Πάσχα», ὅπερ ταῦτό, καὶ ἦτο ἡ 14η Νισάν, ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος Παρασκευῆ. Ἀλλὰ ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἤρχιζεν ἀπὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου τῆς προηγουμένης ἡμέρας, ἥτοι τῆς 13ης Νισάν, ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος Πέμπτης, ὅτε, κατὰ τὰς πρώτας νυκτερινὰς ὥρας ἐτελέσθη ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος. Καίτοι δὲ ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος ἔγινε τὴν Πέμπτην τὸ βράδυ (13 Νισάν) κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς νυκτὸς πρὸς τὴν 14ην Νισάν, ἐν τούτοις ὁ χρόνος ἐκεῖνος τοῦ Δείπνου ἀνῆκε, κατὰ τοὺς ἑβραϊκοὺς ὑπολογισμοὺς περὶ τοῦ διαστήματος τῆς διαρκείας τῆς ἡμέρας, εἰς τὴν Παρασκευὴν 14 Νισάν. Ὅθεν οἱ εὐαγγελισταὶ ὀρίζουσι τὴν ἀπόλυτον ἀκριβείαν, ὅταν λέγουσιν, ὅτι ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος ἐτελέσθη τὴν «πρώτην τῶν ἀζύμων» ἢ τὴν «παρασκευὴν τοῦ Πάσχα».

Καὶ τώρα, ἅς μοι ἐπιτραπῇ ἐνταῦθα μίαν μικρὰν παρένθεσιν, ἣν θεωρῶ ἀναγκαίαν διὰ τὴν διχογνωμίαν μεταξὺ ὀρθοδόξων καὶ ρωμαιοκαθολικῶν περὶ τοῦ εἴδους τοῦ ἄρτου τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, τῶν μὲν πρώτων πιστευόντων ὅτι ἦτο ἐνζύμος, διὰ καὶ χρῶνται τοιούτῳ εἰς τὴν θείαν Λειτουργίαν, τῶν δὲ δευτέρων, ὅτι ἦτο ἄζυμος, διὰ καὶ τοιούτον εἶδος μεταχειρίζονται εἰς τὴν λατρείαν αὐτῶν.

Ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος, λαβὼν χώραν εἰς τὰς ἀρχὰς

τῆς νυκτὸς τῆς Πέμπτης πρὸς τὴν Παρασκευὴν, ἥτοι τὸ βράδυ τῆς 13ης πρὸς τὴν 14ην Νισάν, ἔγινε μὲν ἐντὸς τῆς «πρώτης τῶν ἀζύμων», 14ην Νισάν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην δὲν ἐγίνετο τότε καὶ οὔτε γίνεται σήμερον ὑπὸ τῶν Ἑβραίων χρῆσις τῶν ἀζύμων, εἰμὴ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου τῆς 14ης Νισάν, ἥτοι μετὰ τὴν ἑναρξιν, θρησκευτικῶς, τῆς ἡμέρας τῆς 15ης Νισάν, ἥτις ἦτο ἡ κυρίως ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα. Ὡστε ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος ἔγινε μετ' ἐνζύμου ἄρτου, ἀφοῦ ὅταν ἐγίνεν οὗτος ἀναμφιβόλως δὲν εἶχον τεθῆ ἀκόμη εἰς χρῆσιν τὰ ἄζυμα. Ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος, τοὔτέστιν, γενόμενος τὴν ἑσπέραν τῆς 13ης Νισάν, ἔλαβε χώραν 24 ὥρας πρὸ τῆς ἐναρξέως τῆς χρήσεως τῶν ἀζύμων καὶ δι' αὐτὸ ἐγένετο χρῆσις κατ' αὐτὸν ἐνζύμου ἄρτου καὶ ἐπομένως ἡ θεία Εὐχαριστία, ἥτις συνεστήθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου περὶ τὸ τέλος τοῦ Δείπνου ἐκείνου ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἄρτου, συνεστήθη οὕτω δι' ἐνζύμου ἄρτου. Τὸ Εὐαγγέλιον δὲν ἀναφέρει ῥητῶς ποῖαι τροφαὶ παρετέθησαν καὶ καταναλώθησαν κατὰ τὸν Δεῖπνον, ἀναφέρει μόνον περιστατικῶς τὴν παρουσίαν εἰς τὴν τράπεζαν ἄρτου καὶ οἴνου (Ματθ. κατ' 26-29 καὶ παράλληλα). Ἀσφαλῶς ὅμως δὲν καταναλώθη κατὰ τὸν Δεῖπνον ὁ πασχαλινὸς ἄμνος, διότι εἰς τὴν τράπεζαν, ἐκτός τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἄρτου, ὃν ὁ Ἰωάννης (ιγ' 26-27) καλεῖ ΨΩΜΙΟΝ, ἥτοι ἄρτον ἐνζύμον, εὐρίσκοντο καὶ πιάτα τὰ ὁποῖα ὡς ὑπόλειμμα σάλσα (Ἰωάνν. ιγ' 27), πρᾶγμα ὅπερ δὲν συμβιβάζεται ἀπολύτως μὲ τὴν καταναλώσιν τοῦ κρέατος τοῦ πασχαλινοῦ ἁμνοῦ, ὅστις, ἀντιθέτως, ἐτρώγετο ψητός, ξηρός, χωρὶς πιάτα καὶ σάλσα καὶ χωρὶς καὶ οἱ ἐσθιόντες νὰ καθίσωσι περὶ τὴν Τράπεζαν, ἀλλ' ἐπὶ ποδός. Ἡ ἁγία Γραφή εἶναι σαφὴς ἐπὶ τοῦ προκειμένου, λέγουσα: «... Καὶ φάγονται τὰ κρέα τῇ νυκτὶ ταύτῃ· ὅπτα πυρὶ καὶ ἄζυμα ἐπὶ πικρίδων ἔδονται, οὐκ ἔδεσθε ὅπ' αὐτῶν ὧμὸν οὐδὲ ἡψημένον ἐν ὕδατι ἀλλ' ἡ ὅπτα πυρί.... Οὕτω δὲ φάγεσθε αὐτό: αἱ ὀσφύες ὑμῶν περιεζωσμένοι καὶ τὰ ὑποδήματα ἐν τοῖς ποσὶν ὑμῶν, καὶ αἱ βακτηρίαι ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν· καὶ ἔδεσθε αὐτὸ μετὰ σπουδῆς...» (Ἐξέδ. ιβ' 8-12). Ὅλον τὸ διατακτικὸν τοῦτο τῆς Γραφῆς ἐλλείπει παντάπασι, ἀπὸ τὴν εἰκόνα τῆς τελέσεως τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, ὡς μᾶς περιγράφουσι αὐτὴν τὰ Εὐαγγέλια. Ὁ πασχαλινὸς ἄμνος, ἄρα, δὲν παρετέθη κατὰ τὸν Δεῖπνον, οὔτε ἦτο δυνατόν νὰ παρατεθῇ, ἀφοῦ ἡ σφαγὴ αὐτοῦ θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ μετὰ 24 ὥρας. Εἶναι ὅθεν πλέον ἡ σαφὴς, ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἔκαμε τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς νυκτὸς τῆς 13ης πρὸς τὴν 14ην Νισάν, Πέμπτην ἑσπέραν πρὸς τὴν Παρασκευὴν, ἥτοι 24 ὥρας πρὸ τοῦ ἑβραϊκοῦ πασχαλίου Δείπνου, ὅστις γίνεται πάντοτε καὶ ἀμεταθέτως μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου τῆς 14ης πρὸς τὴν 15ην Νισάν, καὶ ὅτι ὁ Κύριος κατὰ τὴν σύστασιν τοῦ Μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας μετεχειρίσθη ἐνζύμον ἄρτον.

Καὶ τώρα ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ θέμα ἡμῶν.

Οἱ Συνοπτικοὶ ὀνομάζουσι, καθὼς εἵπομεν προηγουμένως, τὴν διάρκειαν τοῦ χρόνου ἀπὸ τῆς 7ης μεταμεσηβρινῆς ὥρας τῆς 13ης Νισάν ἕως τὴν 7 μ. μ.

ώραν τῆς 14ης Νισάν ἡμέραν «πρώτη ἀζύμων», ὁ δὲ Ἰωάννης ὀνομάζει τὴν αὐτὴν χρονικὴν περίοδον ἡμέραν «πρὸ τοῦ Πάσχα» ἢ «παρασκευὴ τοῦ Πάσχα» καὶ ἀμφότεροι λέγουν τὴν ἀκριβείαν, διότι ἡ χρονικὴ αὕτη περίοδος δύναται ἀκριβέστατα νὰ προσλάβῃ καὶ τὰς δύο προσηγορίας. Ἡ 14η Νισάν εἶναι ἡ «πρώτη ἀζύμων», ἀλλ' εἶναι καὶ ἡ «παρασκευὴ τοῦ Πάσχα» συγχρόνως, διότι τὸ Πάσχα ἐτελεῖτο τότε καὶ τελεῖται καὶ σήμερον ὑπὸ τῶν Ἑβραίων, ἀμεταθέτως, τὴν 15ην Νισάν, ἥτις ὁμοῦς ἄρχεται ἀπὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου τῆς 14ης ἰδίου. Ὡστε οὐδεμία διαφωνία οὔτε πόρρωθεν ὑφίσταται ἐν προκειμένῳ μεταξύ τῶν ἱερῶν εὐαγγελιστῶν. Ἡ πλάνη τῶν ἐρευνητῶν τοῦ ζητήματος προέρχεται, καθ' ἡμᾶς, ἐκ τῶν ἐξῆς:

1) Ἐκ τοῦ ὅτι οὗτοι ἐσφαλμένως ἐκλαμβάνουσιν ὅτι ἡ «πρώτη τῶν ἀζύμων» εἶναι καὶ ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα, ἐνῷ αὕτη δὲν εἶναι καὶ ἡμέρα ἐορτάσιμος ἢ ἀργίας, ἀλλ' εἶναι ἡ παραμονὴ αὐτοῦ, τελουμένου τὴν 15ην Νισάν.

2) Ἐκ τοῦ ὅτι οἱ ἐν λόγῳ μελετῆται ἀπροσέκτως δὲν λαμβάνουσιν ὑπ' ὄψει, ὅτι οἱ Ἑβραῖοι τότε, ὅπως ἐξ ἄλλου καὶ σήμερον, θρησκευτικῶς ὑπολογίζουσι τὴν περίοδον τῆς διαρκείας τῆς ἡμέρας ἀπὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου τῆς προηγουμένης μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου τῆς ἐπομένης ἡμέρας καὶ ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἔκαμε τὸν Μυστικὸν Δείπνον ὅχι κατὰ τὰς πρώτας νυκτερινὰς ὥρας τῆς ἐσπέρας τῆς Παρασκευῆς πρὸς τὸ Σάββατον, ἥτοι τῆς 14ης πρὸς τὴν 15ην Νισάν, ἀλλὰ 24 ὥρας πρότερον, ἥτοι κατὰ τὰς πρώτας ὥρας τῆς νυκτὸς τῆς Πέμπτης πρὸς τὴν Παρασκευήν, ἥτοι τῆς 13ης πρὸς τὴν 14ην Νισάν, εἰς ὥρας, αἱ ὁποῖαι, ἐπαναλαμβάνομεν διὰ πολλοστὴν φορὰν, κατὰ τοὺς ἐβραϊκοὺς ὑπολογισμοὺς ἀνῆκον εἰς τὴν ἡμέραν τῆς 14ης Νισάν.

Κατὰ τὰ προεκτεθέντα, νομίζομεν, ὅτι προκύπτει πλέον ἡ σαφὴς ἐξ αὐτῶν ἡ ἀπόλυτος συμφωνία τῶν εὐαγγελιστῶν ὡς πρὸς τὸν καθορισμὸν τῆς ἐνάρξεως τῶν Παθῶν τοῦ Σωτῆρος καὶ ὅτι ὁ Μυστικὸς Δείπνος ἔλαβε χώραν κατὰ τὴν ἐναρξιν τῆς 14ης Νισάν, ἡμέραν ἣν οἱ μὲν Συνοπτικοί, μεταχειριζόμενοι ἐβραϊκὸν τρόπον τοῦ ἐκφράζεσθαι, καλοῦσι «πρώτη τῶν ἀζύμων», ὁ δὲ Ἰωάννης, ὅχι γραφικῶς ἐκφραζόμενος, καλεῖ «παρασκευὴ τοῦ Πάσχα», ὅπως καὶ πράγματι ἡδύνατο νὰ προσαγορευθῇ κατ' ἄμφω τὰς προσηγορίας ἡ 14η Νισάν.

Ἀρχιμ. ΒΕΝΕΔΙΚΤΟΣ ΚΑΤΣΑΝΕΒΑΚΗΣ

Τὰ χαλκὰ νομίσματα, ἅτινα δίδει τις εἰς τὸν Θεόν, ἐπιστρέφονται χρυσᾷ.

Ἡ ὑπερηφάνεια δὲν στηρίζεται ἐπὶ σταθερᾷ βάσει, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἁμμου.

Ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ ἁμαρτωλοῦ δὲν δύναται νὰ ἴδῃ τὸν Χριστόν, ἐφ' ὅσον δὲν ἀποστρέφει ἐκὐτὸν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας.

Ὡς Ἰγνάτιος, ἕκαστος χριστιανὸς πρέπει νὰ προσπαθῇ νὰ καταστήσῃ ἐκὐτὸν θεοφόρον.

Τὰ δάκρυα εἶναι εὐγλωττότερα τοῦ λόγου.

ΑΙ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΙ ΤΗΣ Μ. ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗΝ

Μεγάλῃ Ἑβδομάδι. Ἡ πένθιμος ὄψις τῶν ναῶν μας μὲ τὰς κατανυκτικὰς ἀκολουθίας, τὰ προφητικὰ ἀναγνώσματα τοῦ Πάθους, τὰ λυρικώτατα τροπάρια καὶ τὰς δραματικὰς σελίδας τῶν Εὐαγγελίων, ἐλκύει τοὺς πιστοὺς πρὸς ἐκκλησιασμὸν, περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην ἐποχὴν τοῦ «ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους». Καὶ προσέρχονται οἱ πιστοὶ μὲ κατάνυξιν καὶ παρακολουθοῦν τὰς διαφόρους φάσεις τοῦ μεγάλου δράματος ἀπὸ τῆς θριαμβικῆς εἰσόδου τοῦ Κυρίου εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν μέχρι τοῦ θριάμβου τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἐξαγνίζονται ἀκούοντες, ὅτι ὁ Κύριος θὰ δωρήσῃται τὴν ἄφεσιν τῶν πταισμάτων «τοῖς ἐορτάζουσι πόθῳ τὰ ἄχραντα Πάθη Αὐτοῦ».

Ἡ μικρὰ αὕτη μελέτη σκοπεῖ νὰ εὔρῃ τὰ κοινὰ σημεῖα εἰς τὰς λατρευτικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ Πάθους τοῦ Κυρίου, ἅτινα ὑφίστανται μεταξύ τῶν δύο πρεσβυγενῶν Ἐκκλησιῶν, τῆς Ὁρθόδοξου καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς, διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι εἰς πλείστας λατρευτικὰς ἐκδηλώσεις τῶν αἱ δύο Ἐκκλησίαι ἴστανται πλησίον ἀλλήλων. Δὲν θὰ παραλείψωμεν νὰ ἀναφέρωμεν ἀπλῶς καὶ τὰς ἰδιαζούσας εἰς ἑκατέραν Ἐκκλησίαν λατρευτικὰς ἐκδηλώσεις κατὰ τὴν Μ. Ἑβδομάδα καὶ νὰ ἐπιζητήσωμεν πάλιν τὴν κατὰ τὸ ἐφικτὸν ἐξήγησιν αὐτῶν.

Χάριν συντομίας, τὰς δύο Ἐκκλησίας θὰ ἀναγράφωμεν μὲ τὰ ἀρχικά των, ἥτοι Ὁ. Ἐ. (= Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία) καὶ Ρ. Ἐ. (= Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία).

Καὶ ἐν πρώτοις, παρατηροῦμεν, ὅτι εἰς ἀμφοτέρας τὰς Ἐκκλησίας ὑφίσταται ἡ αὕτη σχεδὸν τάξις ἀκολουθιῶν τοῦ εἰκοσιτετραώρου. Ἦτοι, Ὁρθρος, Ὡραι, Λειτουργία, Ἑσπερινὸς καὶ Ἀπόδειπνον. Προσθαφαιρέσεις βέβαια ὑπάρχουν πολλά. Εἰς τὴν Ρ. Ἐ. π.χ. Ὁρθρος δὲν ὑπάρχει εἰς ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς Μ. Ἑβδομάδος, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τῆς Μ. Τετάρτης μέχρι τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα. Εἰς τὴν Ὁ. Ἐ. Λειτουργίας ἔχομεν μόνον Μ. Πέμπτην, Μ. Σάββατον καὶ Πάσχα, ἐνῷ εἰς τὰς τρεῖς πρώτας ἡμέρας τῆς Μ. Ἑβδομάδος ἔχομεν τὴν Λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων Δώρων. Τοῦναντίον ἡ Ρ. Ἐ. τελεῖ Λειτουργίαν καθ' ἀπάσας τὰς ἡμέρας τῆς Μ. Ἑβδομάδος, πλην τῆς Μ. Παρασκευῆς, ὁπότε τελεῖ τὴν Λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων Δώρων, προαγιασθέντων ἀπὸ τῆς προτεραίας, ἥτοι τῆς Λειτουργίας τῆς Μ. Πέμπτης, τῆς κατ' ἐξοχὴν ἀναμνηστικῆς ἡμέρας τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου.

Ἀς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὰ καθέκαστα. Δὲν θὰ φθάσωμεν βεβαίως μέχρι λεπτομερειῶν εἰς ὁμοιότητα καὶ διαφοράς, ἀλλὰ θὰ ἐπιμενῶμεν εἰς τὰ γενικώτερα καὶ χαρακτηριστικώτερα σημεῖα.

1) Εὐαγγελικὰ ἀναγνώσματα: Ἡ Ὁ. Ἐ. ἔχει καθορίσει νὰ ἀναγινώσκονται κατὰ τὴν Μ. Ἑβδομάδα εὐαγγελικαὶ περικοπαὶ εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἀκολουθίας, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς Βασιλικὰς Ὡρας τῆς Μ. Παρασκευῆς. Ἐχει ἐκλεγῇ μία εὐαγγελικὴ περικοπὴ δι' ἑκάστην Ἀκολουθίαν, κατὰ προτίμησιν τῶν αὐτο-

πτῶν εὐαγγελιστῶν Ματθαίου καὶ Ἰωάννου. Αἱ περικοπαὶ ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαῖων μέχρι τοῦ Πάσχα σχηματίζουν μίαν συνεχῆ σειρὰν ἐξιστορήσεως τῶν γεγονότων ἀπὸ τῆς θριαμβευτικῆς εἰσόδου εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα μέχρι τῆς Ἀναστάσεως. Ἐξαίρεσις γίνεται εἰς δύο ἀκολουθίας, ἐνθα ἀναγινώσκονται περισσότεραι τῆς μιᾶς εὐαγγελικαὶ περικοπαί: ἤτοι εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Νιπτήρος καὶ εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων Παθῶν (12 Εὐαγγέλια).

Ἡ Ρ. Ἐ. ἀκολουθεῖ τὴν ἐξῆς σειρὰν. Λαμβάνει τὰ Πάθη τοῦ Κυρίου, ἤτοι τὴν ἀπὸ τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου μέχρι τῆς Ταφῆς ἱστορίαν ἀπὸ ἑκάστου Εὐαγγελιστῆν χωριστὰ καὶ τὰ ἀναγινώσκει ὡς ἐξῆς: Κατὰ τὴν Λειτουργίαν τῆς Κυριακῆς τῶν Βαῖων, τὰ «Πάθη τοῦ Χριστοῦ κατὰ Ματθαῖον» (ἤτοι Ματθ. 26,2—27,61), προσθέτει δὲ εἰς τὸ τέλος τῆς ἀναγνώσεως τὴν μικρὰν περικοπὴν τῆς φρουρήσεως τοῦ Τάφου ὑπὸ τῆς κουστωδίας (Ματθ. 27,61-66), θεωροῦσα τὴν περικοπὴν ταύτην ὡς Εὐαγγέλιον τῆς ἡμέρας, ὅπερ δέον ν' ἀναγνωσθῇ «γεγονούια τῇ φωνῇ», χωρὶς ὅμως νὰ προηγηθῶν τὰ τυπικὰ τὰ πρὸ τῶν Εὐαγγελίων, ὅσα τελοῦνται εἰς τὰς συνήθεις Λειτουργίας. Κατὰ τὴν Λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων τῆς Μ. Παρασκευῆς ἀναγινώσκει «τὰ Πάθη τοῦ Χριστοῦ κατὰ Ἰωάννην», καὶ συγκεκριμένως ἀπὸ τῆς ἐξόδου τοῦ Κυρίου εἰς τὸν κῆπον ἀπέραν τοῦ χειμάρρου τῶν Κέδρων» μέχρι τῆς Ἀποκαθηλώσεως, ἐπακολουθεῖ δὲ ὡς Εὐαγγέλιον τῆς ἡμέρας ἐν συνεχείᾳ ἡ Ταφή τοῦ Χριστοῦ (Ἰωάν. 18 καὶ 19). Τέλος, κατὰ μὲν τὴν Λειτουργίαν τῆς Μ. Τρίτης ἀναγινώσκει τὰ «Πάθη κατὰ Μάρκον» (14-15,47), κατὰ δὲ τὴν Λειτουργίαν τῆς Μ. Τετάρτης τὰ κατὰ Λουκᾶν (22-23,56).

Τοιοιούτῳ, κατὰ τὰς τέσσαρας Λειτουργίας, τῶν Βαῖων, τῆς Μ. Τρίτης, τῆς Μ. Τετάρτης καὶ τῆς Μ. Παρασκευῆς, ὁλοκληροῦται ἡ ἀναγλυφικὴ ὄντως διήγησις τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου, καὶ κατὰ τοὺς τέσσαρας εὐαγγελιστάς. Εἶναι δὲ γνωστὸς ὁ παραστατικὸς τρόπος τῆς ἀπαγγελίας τῶν Εὐαγγελίων τούτων μετὰ διανομὴν «τῶν βόλων» τῶν πρωταγωνιστούντων προσώπων μεταξὺ τῶν συλλειτουργῶν ἱερέων καὶ διακόνων καὶ μετὰ ἐξαρσιν ψαλμωδικὴν τῶν κρισιμωτέρων σημειῶν τῆς διηγέσεως. Τὸ τελευταῖον τοῦτο, δηλ. ἡ ἐξαρσις μετὰ ἰδιαιτέραν ψαλμωδίαν καὶ μετὰ ὕψωσιν τοῦ τόνου εἰς ἐπικαιρὰ τινα σημεῖα τῆς διηγέσεως, παρατηρεῖται, ἀσφαλῶς ἐξ ἐπιδράσεως, καὶ εἰς τοὺς ἐπτανησίους ἱερεῖς τῆς Ὁ. Ἐ., οἱ ὅποιοι, ἐνῶ ἀπλῶς ἀναγινώσκουν τὰ διάφορα Εὐαγγέλια τοῦ Πάθους, ἐν τούτοις τονίζουν μετὰ κάποιαν ψαλμωδίαν (recitativo) ἐπίσημά τινα σημεῖα τῆς διηγέσεως, ὡς λ.χ. τὸ «Μνήσθητί μου, Κύριε...» ἢ τὸ «Καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκε τὸ πνεῦμα».

Ἡ τοιαύτη κατανομή τῶν εὐαγγελικῶν ἀναγνωσμάτων ὑπὸ τῆς Ρ. Ἐ. ἐγένεν ἀφορμὴ νὰ γραφοῦν τὰ ἀθάνατα ὁράτοια τοῦ Ἰωάννου Σεβαστιανοῦ Μπάχ, τὰ φέροντα τὸ ὄνομα ἑκάστου τῶν Εὐαγγελιστῶν.

Ἄλλαι εὐαγγελικαὶ περικοπαί, πλὴν τῶν προαναφερθεισῶν 4 περικοπῶν «τοῦ Πάθους», ἀναγινώσκονται εἰς τὴν Ρ. Ἐ. ὡς ἀκολουθῶς: Εἰς τὴν Λειτουργίαν τῆς Μ. Πέμπτης ἀναγινώσκεται τὸ ἐπεισόδιον τοῦ

Νιπτήρος καὶ αἱ περὶ ταπεινοφροσύνης διδασκαί τοῦ Κυρίου (Ἰωάν. 13,1-15).

Ἡ αὕτη περικοπὴ παρεντίθεται, ὡς γνωστόν, εἰς τὴν Ὁ. Ἐ. εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Λειτουργίας τῆς Μ. Πέμπτης καὶ εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Νιπτήρος. Κατὰ τὴν Λειτουργίαν τοῦ Μ. Σαββάτου ἀναγινώσκεται τόσον ὑπὸ τῆς Ὁ. Ἐ. ὅσον καὶ ὑπὸ τῆς Ρ. Ἐ. ἡ Ἀνάστασις κατὰ Ματθαῖον (ἤτοι Ματθ. 28,1-15, κατὰ τὴν Ὁ. Ἐ. καὶ Ματθ. 28,1-9, κατὰ τὴν Ρ. Ἐ.).

Κατὰ τὴν Λειτουργίαν τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα ἀναγινώσκεται εἰς τὴν Ρ. Ἐ. ἡ Ἀνάστασις κατὰ Μάρκον (16,1-8). Τὴν ἰδίαν περικοπὴν ἀναγινώσκει ἡ Ὁ. Ἐ., ἀλλὰ εἰς τὴν τελετὴν τῆς Ἀναστάσεως, κατὰ τὸ Μεσονύκτιον.

Ἀλλὰ καὶ ἡ περικοπὴ Ἰωάν. 1,1-17 ἀναγινώσκεται τὸ Πάσχα καὶ εἰς τὰς δύο Ἐκκλησίας, μετὰ τὴν διαφορὰν, ὅτι ἡ Ρ. Ἐ. τὴν ἀναγινώσκει περὶ τὸ τέλος τῆς Λειτουργίας μυστικῶς, πρᾶγμα ὅπερ γίνεται εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς Λειτουργίας τοῦ ἔτους.

Τέλος, ἡ θριαμβευτικὴ εἴσοδος τοῦ Κυρίου εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἀναγινώσκεται καὶ εἰς τὰς δύο Ἐκκλησίας κατὰ τὴν Κυριακὴν τῶν Βαῖων ἀπὸ τὴν περικοπὴν τοῦ Ματθαίου 21,1-17, μετὰ τὴν διαφορὰν, ὅτι ἡ μὲν Ὁ. Ἐ. τὴν ἀναγινώσκει εἰς τὸν Ὁρθρον τῆς ἐορτῆς, ἡ δὲ Ρ. Ἐ. εἰς τὴν τελετὴν τῆς εὐλογίας τῶν βαῖων, ἥτις ἐπέχει θέσιν Ὁρθρου τῆς ἡμέρας ἐκείνης.

Κλείοντες τὴν περὶ τῶν εὐαγγελικῶν περικοπῶν σύγκρισιν, παρατηροῦμεν τὰ ἐξῆς: Ἀμφότεραι αἱ Ἐκκλησίαι ἐπιδιώκουν ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπόν, ἤτοι νὰ προσφέρουν εἰς τοὺς πιστοὺς ἀνάγλυφον τὴν διήγησιν τοῦ ἁγίων Παθῶν. Ἀλλὰ τοὺς σκοποὺς αὐτοὺς ἐκπληροῦν διαφορετικᾶ: ἤτοι, ἡ μὲν Ρ. Ἐ. σκοπεῖ εἰς τὴν ἄμνησιν καὶ συνεχῆ διήγησιν τῶν Παθῶν ὑφ' ἑκάστου τῶν Εὐαγγελιστῶν, ἡ δὲ Ὁ. Ἐ. σκοπεῖ εἰς τὸ νὰ καταδείξῃ τὴν συμφωνίαν, ἥτις ὑφίσταται μεταξὺ τῶν τεσσάρων διηγέσεων τοῦ Πάθους. Τὸ τοιοῦτο καταφαίνεται κυρίως εἰς τὰς δώδεκα περικοπὰς τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ὁρθρου τῶν ἁγίων Παθῶν, ἐνθα ἐπαναλαμβάνονται τὰ αὐτὰ γεγονότα ἀπὸ δύο καὶ πολλάκις ἀπὸ τρεῖς εὐαγγελιστάς, ἀκόμη δὲ καὶ εἰς τὰς τέσσαρας περικοπὰς τῆς ἀκολουθίας τῶν Μ. Ὁρῶν τῆς Μ. Παρασκευῆς, ὅπου ἀναγινώσκονται αἱ τέσσαρες περικοπαὶ τῆς Σταυρώσεως καὶ ἀπὸ τοὺς τέσσαρας Εὐαγγελιστάς, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν τάξιν καθ' ἣν τὰ Εὐαγγέλια εὐρίσκονται εἰς τὴν Κ. Διαθήκην.

Ἐκ τῆς συγκρίσεως ἐπίσης καταφαίνεται, ὅτι ἀπὸ τὴν Ρ. Ἐ. ἐλλείπουν τὰ γεγονότα ἀπὸ τῆς θριαμβευτικῆς εἰσόδου μέχρι τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, ἕτινα ἐξιστοροῦν κυρίως οἱ αὐτόπται Εὐαγγελισταί, ἤτοι ἐλλείπουν τὰ Ματθαίου 21,18-25,46 καὶ τὰ Ἰωάννου 12,20-12,50. Ὡσαύτως παραλείπεται ὑπὸ τῆς Ρ. Ἐ. τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Διαθήκης, Ἰωάν. 13,31-17,26, ὅπερ ἀποτελεῖ, ὡς γνωστόν, τὴν πρώτην περικοπὴν τῶν δώδεκα Εὐαγγελίων κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν Παθῶν. Δὲν ὑπάρχει, ὡς εἵπομεν, Ὁρθρος κατὰ τὰς τρεῖς πρώτας ἡμέρας τῆς Μ. Ἑβδομάδος, διὰ νὰ παρεμβληθῶν εἰς αὐτὸν εὐαγγελικαὶ περικοπαί, οἱ δ' ἄλλοι Ὁρθροὶ εἶναι σύντομοι καὶ καλύπτονται κυρίως ἀπὸ ψαλμικά ἀναγνώσματα καὶ ἀπὸ τοὺς περιφήμους Θρήνους τοῦ

Ἱερεμίου, οἵτινες προσδίδουν μελαγχολικὸν τόνον εἰς τὰς ἀκολουθίας αὐτάς.

2) Ἀποστολικά ἀναγνώσματα. Τοὺς «Ἀποστόλους» ἀναγινώσκουν ἀμφότεραι αἱ Ἐκκλησίαι εἰς τὰς Λειτουργίας των. Ἐξαιρετικῶς ἡ Ὁ.Ἐ. ἀναγινώσκει ἀποστολικάς περικοπὰς εἰς τὰς Βασιλικὰς Ὁράς καὶ εἰς τὸν Ἑσπερινὸν τῆς Μ. Παρασκευῆς. Ἀμφότεραι δὲ αἱ Ἐκκλησίαι ἀναγινώσκουν ἀποστολικάς περικοπὰς εἰς δύο Ὁρθροὺς, ἥτοι, ἡ μὲν Ὁ.Ἐ. εἰς τὸν Ὁρθρον τοῦ Μ. Σαββάτου τὴν περικοπὴν Α' Κορ. 5,6-8 καὶ Γαλάτ. 3,13-14, ἡ δὲ Ρ.Ἐ. εἰς τὸν Ὁρθρον τῆς Μ. Τετάρτης τὴν Α' Κορινθ. 11,17... ὑπὸ τύπον ἀναγνώσματος, ἡ ὡς ἀποκαλεῖται «μαθήματος».

Εἰς τὴν Λειτουργίαν τῶν Βαΐων ἀμφότεραι αἱ Ἐκκλησίαι ἀναγινώσκουν περικοπὴν ἀπὸ τὴν πρὸς Φιλιππησίους· ἀλλ' ἡ μὲν Ὁ.Ἐ. ἀναγινώσκει τὴν περικοπὴν 4,4-9, τῆς ὁποίας κεντρικὴ ἰδέα εἶναι «Χαίρετε, διότι ὁ Κύριος εἶναι ἐγγύς», ἡ δὲ Ρ.Ἐ. τὴν περικοπὴν 2,5-11, τῆς ὁποίας κεντρικὴ ἰδέα εἶναι ἡ «κένωσις τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ μετὰ ταύτην δόξα».

Κατὰ τὴν Μ. Πέμπτην τὸ πρωί, εἰς τὴν Λειτουργίαν αἱ δύο Ἐκκλησίαι συναντιῶνται εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἀνάγνωσμα, ἥτοι ἡ μὲν Ρ.Ἐ. Α' Κορινθ. 11,20-33, ἡ δὲ Ὁ.Ἐ. 11,23-33, ἥτοι τὴν παράδοσιν τῆς Θ. Εὐχαριστίας.

Κατὰ τὴν Λειτουργίαν τοῦ Μ. Σαββάτου ἡ Ρ.Ἐ. ἀναγινώσκει τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς 3,1-4, τῆς ὁποίας κεντρικὴ ἰδέα εἶναι ἡ αὐτὴ περίπου μετὰ τὴν τῆς πρὸς Ρωμαίους 6,3-11, τὴν ὁποίαν ἀναγινώσκει ἡ Ὁ.Ἐ. εἰς τὴν αὐτὴν Λειτουργίαν. Βεβαίως, ἡ περικοπὴ Ρωμ. 6,3-11, παραλληλίζουσα τὸ βάπτισμα τῶν χριστιανῶν πρὸς τὴν ταφὴν τοῦ Σωτῆρος, καθίσταται λίαν ἐπίκαιρος διὰ τοὺς πρὸς τὸ «φῶτισμα» προπαρασκευαζομένους τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Σχετικὰς περικοπὰς, προεικονίζουσας τὸ χριστ. Βάπτισμα, ἀναγινώσκει τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἡ Ρ.Ἐ., εἰλημένως ὅμως ἐκ τῶν βιβλίων τῆς Π. Διαθήκης. Ἡ Ρ.Ἐ. ἀναγινώσκει ὑπὸ τύπον μαθήματος τὴν περικοπὴν Ἑβρ. 9,11-22 κατὰ τὸν Ὁρθρον τοῦ Μ. Σαββάτου, τῆς ὁποίας κεντρικὴ ἰδέα εἶναι ἡ θυσία τοῦ Μεγάλου Ἀρχιερέως Χριστοῦ.

Τέλος κατὰ τὴν Λειτουργίαν τοῦ Πάσχα ἡ Ρ.Ἐ. ἀναγινώσκει τὴν Α' Κορινθ. 5,6-8. Τὴν αὐτὴν περικοπὴν ἀναγινώσκει ἡ Ὁ.Ἐ. κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ὁρθρου τοῦ Ἑπιταφίου Θρήνου, προσθέτουσα καὶ τὴν Γαλάτ. 3,13-14.

Εἶναι περίεργον τὸ ὅτι ἀπὸ τὴν Ρ.Ἐ. ἀπουσιάζει κατὰ τὴν Μ. Ἑβδομάδα ἡ περίφημος περικοπὴ Α' Κορινθ. 1,18-2,2, τὸ ἀδρότατον κήρυγμα αὐτοῦ λόγος ὁ τοῦ Σταυροῦ, περικοπὴ, ἣν ἀναγινώσκομεν εἰς τὸν Ἑσπερινὸν τῆς Μ. Παρασκευῆς.

3) Ἀναγνώσματα ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Ψαλτηρίου. Εἰς ὅλας τὰς ἀκολουθίας τῆς Ρ.Ἐ., πλὴν τῆς Λειτουργίας, μέγα μέρος καταλαμβάνεται ὑπὸ τῶν Ψαλμῶν, οἵτινες, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ἀποτελοῦν τὸν σκελετὸν τῶν ἀκολουθιῶν τῆς Ἐκκλησίας ταύτης.

Φυσικά, οἱ πλεῖστοι τῶν ἀναγινωσκομένων Ψαλμῶν εἶναι «μεσσιανικοί», περιστρεφόμενοι περὶ τὰ Πάθη τοῦ Κυρίου. Εἰς τὴν Ὁ.Ἐ. οἱ ἀναγινωσκόμενοι Ψαλμοὶ κατὰ τὴν Μ. Ἑβδομάδα δύνανται νὰ χωρισθοῦν εἰς

τρεῖς κατηγορίας: α) Οἱ ἀπαραίτητοι καὶ στερεότυποι εἰς ἐκάστην ἀκολουθίαν δι' ὅλου τοῦ ἑνιαυτοῦ, ὡς λ.χ. εἶναι ὁ Ἐξάψαλμος εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Ὁρθρου, ὁ 50ὸς Ψαλμός, πρὶν ἀρχίσῃ νὰ ψάλλεται ὁ Κανὼν, ὁ 103ος, ὁ καὶ Προοιμιακὸς καλούμενος, εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἑσπερινοῦ, ὁ 118ος Ψαλμός εἰς τρία ἀναγνώσματα ἢ «στάσεις» εἰς τὸν Ὁρθρον τοῦ Σαββάτου καὶ τῆς Κυριακῆς κλπ. Οἱ Ψαλμοὶ οὗτοι, ὡς εἵπομεν, ἀποτελοῦν μέρος τῶν προαναφερθεισῶν ἀκολουθιῶν ὅλου τοῦ ἔτους, ἀνεξαρτήτως ὑποθέσεως τῆς ἐορτῆς. β) Τὰ λεγόμενα «Καθίσματα» τοῦ Ψαλτηρίου, ἥτοι συνεχῆς ἀνάγνωσις 8-10 Ψαλμῶν, ἥτις γίνεται σήμερον εἰς τὰ Μοναστήρια. Σημειωτέον δὲ, ὅτι τὰ Καθίσματα ταῦτα ἀναγινώσκονται κατὰ τὰς τρεῖς πρώτας ἡμέρας τῆς Μ. Ἑβδομάδος εἰς τὰς Μονὰς, μέχρις ὅτου ἐξαντληθῇ ὁλόκληρον τὸ Ψαλτήριον. Εἰς τοὺς ἕξω τῶν Μονῶν Ναοὺς παραλείπονται χάριν συντομίας· καὶ γ) οἱ μεσσιανικοὶ Ψαλμοί, οἱ ἀναγινωσκόμενοι κατὰ τὰς Βασιλικὰς Ὁράς τῆς Μ. Παρασκευῆς, ἀνὰ τρεῖς εἰς ἐκάστην Ὁραν. Κυρίως, οἱ δύο Ψαλμοὶ ἐκάστης τῶν τεσσάρων Ὁρῶν θεωροῦνται ἐπίκαιροι, ἥτοι σχετικοὶ μετὰ τὸν Μεσσίαν καὶ τὰ Πάθη Του, ὁ τρίτος ἐκάστης Ὁράς εἶναι στερεότυπος, ἀνήκων καὶ εἰς τὰς «Μικράς» Ὁράς τῶν καθημερινῶν. Ὁ παραλληλισμὸς τῶν Ψαλμῶν οἱ ὁποῖοι ἀναγινώσκονται εἰς τὰς δύο Ἐκκλησίας θὰ γίνῃ κυρίως μετὰ τοὺς Ψαλμοὺς τῶν Μ. Ὁρῶν τῆς Μ. Παρασκευῆς.

Ὁ Ψαλμός 68ος, «Σῶσόν με ὁ Θεός, ὅτι εἰσήλθοσαν ὕδατα ἕως ψυχῆς μου», ἀναγινώσκεται κατὰ μὲν τὴν Ρ.Ἐ. εἰς τὸν Ὁρθρον τῆς Μ. Πέμπτης, κατὰ δὲ τὴν Ὁ.Ἐ. εἰς τὴν Ἑνάτην Ὁραν τῆς Μ. Παρασκευῆς, ἐπίσης καὶ ὁ 69ος Ψαλμός, «Ὁ Θεός εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες». Ὁ 139ος «Ἐξελοῦ με, Κύριε, ἐξ ἀνθρώπου πονηροῦ», ἀναγινώσκεται εἰς τὴν Ἑκτὴν Ὁραν τῆς Μ. Παρασκευῆς κατὰ τὴν Ὁ.Ἐ. καὶ εἰς τὸν Ἑσπερινὸν τῆς Μ. Πέμπτης κατὰ τὴν Ρ.Ἐ. Ὁ μελαγχολικὸς 21ος Ψαλμός, «Ὁ Θεός, ὁ θεός μου πρόσχες μοι, ἵνα τί ἐγκατέλιπές με;», ἀναγινώσκεται εἰς τὸ 1ον Μεσονυκτικὸν τοῦ Ὁρθρου τῆς Μ. Παρασκευῆς κατὰ τὴν Ρ.Ἐ. καὶ εἰς τὴν Πρώτην Ὁραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας κατὰ τὴν Ὁ.Ἐ. Ὁ 53ος, «Ὁ Θεός ἐν τῷ ὀνόματί σου σῶσόν με», ἀναγινώσκεται εἰς τὴν Ἑκτὴν Ὁραν τῆς Μ. Παρασκευῆς κατὰ τὴν Ὁ.Ἐ. καὶ εἰς τὸ 2ον Μεσονυκτικὸν τοῦ Ὁρθρου τῆς αὐτῆς ἡμέρας κατὰ τὴν Ρ.Ἐ.

Ὡς πρὸς τὸν 50ὸν Ψαλμὸν δὲν χρειάζεται νὰ γίνουιν παραλληλισμοί, διότι συχνότατα χρησιμοποιεῖται ἀπὸ ἀμφοτέρων τὰς Ἐκκλησιῶν. Εἰς τὴν Ρ.Ἐ. μάλιστα ψάλλεται ὑπὸ τύπον Ὁρατορίου κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ὁρθρου τῆς Μ. Παρασκευῆς. Γνωστὰ εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν τῆς Δύσεως εἶναι τὰ διάφορα «Miserere» διασῆμων μουσουργῶν, μικρὰ Ὁρατόρια μετὰ χορωδία ἢ μονωδοῦς.

Ὁ 90ὸς Ψαλμός, «Ὁ κατοικῶν ἐν βοήθειά τοῦ ὑψίστου», ἀναγινώσκεται εἰς τὴν Ἑκτὴν Ὁραν τῆς Μ. Παρασκευῆς κατὰ τὴν Ὁ.Ἐ. καὶ εἰς τὴν πασχαλινὴν ἀγρυπνίαν (vigilia Pascualis) τῆς Ρ.Ἐ. Ὁ κατ' ἐξοχὴν μεσσιανικὸς Ψαλμός, ὁ 2ος, «Ἰνα τί ἐφρούραζαν ἔθνη καὶ λαοί», χρησιμοποιεῖται ὡς Ἀσματικὸν κατὰ

τὸν Ὅρθρον τῆς Μ. Πέμπτης ὑπὸ τῆς Ρ.᾽Ε. εἰς μερικοὺς χαρακτηριστικοὺς στίχους, κατὰ δὲ τὸν Ὅρθρον τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα ψάλλεται recitativo δόλοκληρος. Ἡ Ὁ.᾽Ε. τὸν ἀναγινώσκει κατὰ τὴν Πρώτην Ὁραν τῆς Μ. Παρασκευῆς.

Ἡ χρησιμοποίησις μερικῶν στίχων τοῦ Ψαλμοῦ τούτου ὡς Ἀσματικοῦ, κατὰ τὴν Μ. Πέμπτην ὑπὸ τῆς Ρ.᾽Ε., μού φαίνεται ὅτι ἐπέδρασεν εἰς τὸ κατὰ τὴν περιαγωγὴν τοῦ Ἑσταυρωμένου, εἰς τὴν νῆσον Ζάκυνθον, ψαλλόμενον, «Ἰνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη», ἢ, κατὰ τὴν περιφορὰν τοῦ Ἐπιταφίου, εἰς τὴν νῆσον Σύρον.

Τέλος, ὁ 118ος Ψαλμός, ὁ γνωστός ὡς ὁ «Ἀμώμος», χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν Ρ.᾽Ε., ἀναγινωσκόμενος εἰς τέσσαρα τμήματα εἰς τὰς ἀντιστοιχοὺς «Μικράς» Ὁρας τῆς Μ. Πέμπτης. Γνωστόν, ὅτι ὁ Ψαλμός οὗτος συμπλέκεται μὲ τὰς τρεῖς Στάσεις τῶν Ἐγκωμίων τοῦ Ἐπιταφίου Ὁρήνου ὡς ἐξῆς: Εἰς στίχος τοῦ Ψαλμοῦ ἀκολουθεῖται ἀπὸ ἐν ἐγκώμιον. Σήμερον, χάριν συντομίας, ἢ συμπλοκῇ αὐτῇ τοῦ «Ἀμώμου» παραλείπεται εἰς τοὺς ἐκτὸς τῶν Μοναστηρίων Ναοὺς τῆς Ὁ.᾽Ε.

Περιθώρια παραλληλισμοῦ ἀναστασίμων Ψαλμῶν δὲν ὑπάρχουν, διότι, κατὰ τὸ Τυπικὸν τῆς Ὁ.᾽Ε., ἀπὸ τοῦ Μεσονυκτίου τοῦ Μ. Σαββάτου «σχολάζει τὸ Ψαλτήριον» μέχρι τοῦ Σαββάτου τῆς Διακαινησίμου ἑβδομάδος.

Ἐπὶ πλέον, χαρακτηριστικοὶ στίχοι τῶν Ψαλμῶν χρησιμεύουν εἰς ἀμφοτέρας τὰς Ἐκκλησίας ὡς Εἰσοδικὰ, Ἀντίφωνα, Προκείμενα, Ἀναβαθμοὶ (gradualia). Τοιοῦτοι στίχοι εἶναι πολλοὶ ὡς οἱ «Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου», «Ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ κοιμηθήσομαι».

Πάντως, ἀρκετοὶ Ψαλμοὶ ἀναγινώσκονται ἢ ψάλλονται παραλλήλως ἀπὸ ἀμφοτέρας τὰς Ἐκκλησίας, πρᾶγμα ὅπερ δηλοῖ, τὴν σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἀπέδωκεν ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία εἰς τὸν ἀδάμαντα τοῦτον τῆς Π. Διαθήκης.

4) Π ρ ο φ η τ ι κ ἄ ἀ ν α γ ν ὡ σ μ α τ α. Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην συμπεριλαμβάνομεν ὅλα τὰ ἀναγνώσματα τῆς Π.Δ. (πλὴν τῶν Ψαλμῶν, περὶ ὧν εἵπομεν τὰ δέοντα), τὰ ἀναγινωσκόμενα κατὰ τὴν Μ. Ἑβδομάδα εἰς ἀμφοτέρας τὰς Ἐκκλησίας ἀφθόνως. Τὰ Πάθη καὶ ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου προαναγγέλλονται καὶ προεικονίζονται πολλαχοῦ τῆς Π.Δ. ὑπὸ τῶν ἁγίων συγγραφέων αὐτῆς, πολλάκις δὲ τόσον ἀδρῶς, ὥστε δικαίως ἀπενεμήθη εἰς τὸν προφήτην Ἡσαΐαν ἢ προσωνυμία «πέμπτος εὐαγγελιστής, ἢ εὐαγγελιστὴς πρὸ τῶν εὐαγγελιστῶν».

Μία σειρά ἀπὸ δώδεκα ἀναγνώσματα εἰς τὴν Ρ.᾽Ε. καὶ ἀπὸ δεκαπέντε εἰς τὴν Ὁ.᾽Ε. ἀναγινώσκονται κατὰ τὸ Μ. Σάββατον τὸ πρῶτ. Ἐξ αὐτῶν ὑπάρχουν ἀρκετὰ, τὰ ὁποῖα συμπίπτουν καὶ εἰς τὰς δύο Ἐκκλησίας καὶ ἄλλα, ἅτινα ἰδιάζουσιν.

Ἡ περικοπὴ τῆς Γενέσεως (1,1-2,2 εἰς τὴν Ρ.᾽Ε. καὶ 1,1-13 εἰς τὴν Ὁ.᾽Ε.), ἥτοι ἡ μεγαλοπρεπὴς καὶ ποιητικὴ διήγησις τῆς Δημιουργίας τοῦ κόσμου, ἀνάγνωσμα ὅπερ παρ' ἡμῶν προηγεῖται πάντων τῶν ἀναγνωσμάτων εἰς τὰς τρεῖς μεγάλας Δεσποτικὰς ἑορτάς, Γέννησιν, Θεοφάνειαν, καὶ Ἀνάστασιν, διὰ τὴν

καταδείξῃ ὅτι ὁ πρωταγωνιστὴς τῆς ἑορτῆς εἶναι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, «δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο» ἢ διήγησις αὕτη ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον ἀνάγνωσμα τοῦ Μ. Σαββάτου εἰς ἀμφοτέρας τὰς Ἐκκλησίας. Καὶ ἡ μὲν Ὁ.᾽Ε. ἀναγινώσκει μέχρι τῆς Δημιουργίας τῆς τρίτης ἡμέρας, ἵνα δείξῃ ὅτι ὁ Ἀναστάς εἶναι καὶ ὁ Δημιουργὸς τοῦ παντός, ἢ δὲ Ρ.᾽Ε. προχωρεῖ μέχρι τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου, δεικνύουσα οὕτω ὅτι ὁ ἀναστάς ἀνέπλασε τὸν ἄνθρωπον, ἐφ' ὅσον ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ προεικόνισις τῆς λυτρώσεώς μας, ἥτις διὰ τοῦ Βαπτίσματος μᾶς ἐπαναφέρει εἰς τὴν ἀπολεσθεῖσαν ἀγνότητα καὶ μᾶς παρέχει τὴν Θεῖαν Χάριν, ὡς πνοὴν τοῦ Δημιουργοῦ κατὰ τὴν πλάσιν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ Δεονόσημειωθῇ, ὅτι ἡ ἀνάγνωσις τῶν Προφητειῶν εἰς τὴν Ρ.᾽Ε. συντελεῖται μετὰ τὸ πέρας τῆς εὐλογίας τῶν πασχάλινων λαμπάδων, ἰδιαιτέρως τελετῆς μικρᾶς διαρκείας κατὰ τὸ Μ. Σάββατον τὸ πρῶτ. Αἱ διάφοροι περικοπαὶ τῶν Ἱ. Βιβλίων, αἱ ἀναγινωσκόμεναι τὸ Μ. Σάββατον ἀπὸ ἱστορικῆς, ἠθικῆς καὶ προφητικῆς ἐπόψεως ἔχουν σχέσιν, κατὰ τὴν λειτουργικὴν πρᾶξιν τῆς Ρ.᾽Ε., πρὸς τὴν ἐν Χριστῷ ἀναγέννησιν, τῆς ὁποίας ποθοῦν νὰ ἀπολαύσουν οἱ κατηχούμενοι, οἵτινες πρόκειται νὰ βαπτισθοῦν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω ἄποψιν τῆς Ρ.᾽Ε. καὶ ἀπ' αὐτὸ τὸ περιεχόμενον ἀναγνωσμάτων τινῶν κατὰ τὸ Μ. Σάββατον εἰς τὴν Ρ.᾽Ε. προκύπτει, ὅτι ἡ μὲν Ὁ.᾽Ε. προσέχει κυρίως εἰς τὸ γεγονὸς τῆς Ἀναστάσεως, ἢ δὲ Ρ.᾽Ε. μετὰ τοῦ γεγονότος τῆς Ἀναστάσεως, καὶ εἰς τὴν διὰ τοῦ Βαπτίσματος ἀναγέννησιν τῶν κατηχουμένων, συμφώνως πρὸς παλαιὰν πρᾶξιν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Τὴν διὰ τοῦ Βαπτίσματος ἀναγέννησιν προβάλλει, ὡς ἐσημειώσαμεν ἀνωτέρω, ἡ Ὁ.᾽Ε. διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῆς περικοπῆς τῆς πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολῆς 6,3-11, «ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν εἰς τὸν θάνατον Αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν».

Κοινὰ ἀναγνώσματα εἰς ἀμφοτέρας τὰς Ἐκκλησίας τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἶναι: Ἡ θυσία τοῦ Ἰσαὰκ (Γεν. 22,1-18), ἡ τελευταία νύξ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἡ σφαγὴ τοῦ πασχάλιου ἀμνοῦ (Ἐξόδου 12, 1-31), ἡ διάβασις τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης (Ἐξόδ. 14, 1-31), ἡ Ὁδὴ τοῦ Μωϋσέως μετὰ τὴν διάβασιν (15, 1-19)—κατὰ τὴν Ρ.᾽Ε. μέχρι τέλους τοῦ κεφαλαίου, διότι ἐκεῖ (21-27) γίνεται λόγος περὶ τῆς θαυμαστῆς μετατροπῆς τοῦ πικροῦ ὕδατος τῆς Μερρᾶς εἰς γλυκὺ ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως, προτυπώσεως τῶν χαρισμάτων τοῦ Βαπτίσματος.

Κοινὰ ἐπίσης ἀναγνώσματα εἶναι τὰ Ἰωνᾶ (ἐκλογὴ ἐκ τῶν τεσσάρων κεφαλαίων κατὰ τὴν Ὁ.᾽Ε. καὶ ἡ διαμονὴ τοῦ προφήτου ἐν Νινευὶ κατὰ τὴν Ρ.᾽Ε.) καὶ Δανιὴλ (3,1-23) ἢ διάσωσις τῶν τριῶν παίδων καὶ ὁ ὕμνος τοῦ Ἀζαρίου, εἰς δὲ ἡ Ὁ.᾽Ε. προσθέτει τὸν ὕμνον τῶν τριῶν παίδων (1-31). Ἡ μεγαλειώδης ὁρασις τοῦ Ἰεζεκιὴλ περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν σωματῶν (37,1-15) ἀναγινώσκειται, εἰς μὲν τὴν Ρ.᾽Ε. τὸ Μ. Σάββατον, εἰς δὲ τὴν Ὁ.᾽Ε. εἰς τὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἐπιταφίου Ὁρήνου. Ἐπίσης τὸ Ἡσαΐου 64,17-55, «Οἱ διψῶντες πορεύεσθε ἐφ' ὕδωρ», ἀναγινωσκόμενον, δι' οὗς λόγους εἵπομεν ἀνωτέρω εἰς τὴν Ρ.᾽Ε. τὸ Μέγα

Σάββατον τὸ πρῶτ', ἀναγινώσκεται παρ' ἡμῖν εἰς τὸν Μ. Ἀγιασμὸν τῶν Θεοφανείων ὡς β' ἀνάγνωσμα.

Ἐκ τῶν ἰδιαζόντων ἀναγνωσμάτων, χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ β' ἀνάγνωσμα τῆς Ρ. Ἐ., τὸ ἐκτενέστερον ἐκ τῶν δώδεκα περικοπῶν τῆς ἡμέρας. Εἶναι δὲ τὸ Γενέσεως 5,32-8,21, ἥτοι πλεόν τῶν τριῶν κεφαλαίων. Εἰς τοῦτο ὁ ἱερός συγγραφεὺς διηγεῖται τὰ κατὰ τὸν κατακλισμὸν καὶ τὰ μετ' αὐτόν. Σκοπὸς τῆς ἀναγνώσεώς του εἰς τὴν Ρ. Ἐ. εἶναι νὰ καταδείξῃ τὸν συμβολισμὸν τῆς κιβωτοῦ τοῦ Νῶε ὡς τῆς Χρ. Ἐκκλησίας, ἐκτὸς τῆς ὁποίας, κατὰ τὴν Ρ. Ἐ. πάντοτε, δὲν ὑπάρχει σωτηρία, ὅπως δὲν ὑπῆρξε σωτηρία εἰς τοὺς ἐκτὸς τῆς κιβωτοῦ ἀνθρώπους.

Εἰς τὴν Ρ. Ἐ. γίνεται καὶ τοῦτο: Μεθ' ἑκάστον ἀνάγνωσμα τῆς Π. Δ. ἔπεται μίᾳ μικρᾷ προσευχῇ μετὰ γονυκλισίας. Ἡ προσευχὴ αὕτη σκοπεῖ νὰ τονίσῃ τὴν κεντρικὴν ιδέαν τοῦ ἀναγνώσματος καὶ τὸν λόγον, διὰ τὸν ὁποῖον ἀναγινώσκεται τοῦτο κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Θὰ ἐπεμνηκύνετο κατὰ πολὺ τὸ παρόν, ἐὰν ἐπεμνηκύνετο νὰ κάμωμεν λόγον περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῶν ἄλλων ἀναγνωσμάτων τῶν ἰδιαζόντων εἰς ἑκατέραν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Εἶναι, ἄλλωστε, τόσον πολλά, ὥστε ἡ Ὁ. Ἐ. τοῦλάχιστον διὰ τοὺς ἐκτὸς τῶν Μονῶν Ἱ. Ναοὺς νὰ ἀρκῆται, χάριν συντομίας, εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τριῶν μόνον ἀναγνωσμάτων, τῶν πλεόν χαρακτηριστικῶν, ἥτοι τῆς Δημιουργίας τοῦ κόσμου, τῆς Προφητείας τοῦ Ἰωῆ καὶ τῆς σωτηρίας τῶν Τριῶν παιδῶν μετὰ τοῦ ὕμνου αὐτῶν.

Ὁ παραλληλισμὸς ἔδειξεν, ὅτι πολλὰ ἀναγνώσματα τῆς Π. Δ. εἶναι κοινὰ εἰς ἀμφοτέρας τὰς Ἐκκλησίας. Ἐνδέχεται νὰ μὴ ἔχουν τὴν αὐτὴν ἑκτασιν ἢ νὰ μὴ ἀναγινώσκωνται εἰς τὰς αὐτὰς ἀκολουθίας ἢ καὶ τὰς αὐτὰς ἀκόμῃ ἡμέρας τῆς Μ. Ἑβδομάδος, ὡς π.χ. τὸ Ἡσαΐου 53,1-12, ὅπερ εἰς τὴν Ρ. Ἐ. ἀναγινώσκεται κατὰ τὴν Λειτουργίαν τῆς Μ. Τετάρτης, ἐπέχον μάλιστα θέσιν Ἀποστόλου, ἐφ' ὅσον προηγεῖται τοῦ Εὐαγγελίου. Τὸ αὐτὸ λέγομεν καὶ δι' ἄλλα κεφάλαια τοῦ ἰδίου Προφήτου.

Κατὰ τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων δὲν συμπίπτουν τὰ παλαιοδιαθηκικά ἀναγνώσματα. Ἡ μὲν Ρ. Ἐ. ἀναγινώσκει τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Θεοῦ, ὅτι θὰ ἀποστείλῃ βροχὴν (Ἐξόδου 16,1-7), ἡ δὲ Ὁ. Ἐ. τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἰακώβ εἰς τὸν τέταρτον υἱὸν τοῦ Ἰούδα καὶ τὴν ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ καταγωγὴν κατὰ σάρκα τοῦ Σωτῆρος, ὅστις «ἀναπεσὼν ἐκοιμήθη ὡς λέων» (Γεν. 49,1-2 καὶ 8-12), ὡς καὶ δύο προφητικὰς περικοπὰς (Σοφονίου καὶ Ζαχαρίου), σχετικὰς μετὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἑορτῆς.

5) Ἀνάγνωσις πατερικῶν περικοπῶν. Ἡ Ρ. Ἐ. εἰς τὰς ἐσπερινὰς τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ὁρθρου, καὶ δὴ εἰς τὸ 2ον καὶ 3ον Μεσονυκτικόν—οἱ Ὁρθροὶ τῆς Ρ. Ἐ. διαίρουνται εἰς τρία τμήματα—περιλαμβάνει μικρὰ ἀναγνώσματα ἐκ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ προτίμησιν, ὡς εἶναι φυσικόν, τῆς Δυτικῆς, ὑπὸ τύπον «μαθημάτων». Τοιαῦτα εἶναι ὑπομνήματα—διηγῆσεις τοῦ Ἱεροῦ Αὐγουστίνου ἐπὶ τῶν Ψαλμῶν. Εἰς τὸν Ὁρθρον π.χ. τῆς Μ. Τετάρτης εὐρίσκομεν ἐρμηνευτικὸν ἀνάγνωσμα εἰς τρία «μαθήματα» ἀπὸ τοῦ 1ου

στίχου τοῦ 54ου Ψαλμοῦ, «Ἐνώτισαι ὁ Θεὸς τὴν προσευχὴν μου καὶ μὴ ὑπερίδῃς τὴν δέησίν μου». Σκοπὸς τοῦ «μαθήματος» εἶναι νὰ παραλληλισθῇ ἡ καταφυγὴ τοῦ Δαυὶδ πρὸς τὸν Θεὸν μετὰ τὴν καταφυγὴν τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Πατέρα Του, κατὰ τὴν προσευχὴν Του εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν. Ἡ ἀνάγνωσις αὕτη πατερικῶν ὁμιλιῶν γίνεται καὶ εἰς τοὺς Ναοὺς τῶν Μονῶν εἰς τὴν Ὁ. Ἐ., καὶ δὴ εἰς τὰς Μ. Ἀκολουθίας—τὰς ἀγρυπνίας, ὅπως λέγονται, ὡς π.χ. τὴν Μ. Πέμπτην τὸ βράδυ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ 7ου Εὐαγγελίου, σύμφωνα μετὰ τὴν διάταξιν τοῦ Τριωδίου «εἰτα τίθεται ἀνάγνωσις». Ἀναγινώσκονται δὲ συνήθως ὁμιλίαι ἐκ τῶν ἐρμηνειῶν τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον ἢ τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰ Πάθη τοῦ Κυρίου. Ἀνάγνωσις ἐπίσης διατάσσεται καὶ πρὸ τῆς Παννυχίδος τοῦ Μ. Σαββάτου: Ἀναγινώσκεται τότε ὁ περίφημος λόγος τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου, «Τί τοῦτο σήμερον σιγή...» (Migne 43,440).

6) Ἐκκλησιαστικὴ ποίησις καὶ ὑμνογραφία. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο δὲν ὑπάρχουν περιθώρια συγκρίσεων καὶ παραλληλισμῶν. Καὶ τοῦτο, διότι, ἐναντι τοῦ πλούτου τῆς ὑμνογραφίας τῆς Ὁ. Ἐ. καὶ εἰς ποσὸν καὶ εἰς ποιόν, ἰδιαίτερος μάλιστα κατὰ τὴν Μ. Ἑβδομάδα, ἡ Ρ. Ἐ. δὲν διαθέτει ὑμνογραφίαν, ἢ μᾶλλον ἐλάχιστά τινα ἄσματα, εἰλημμένα ἐκ στίχων τῶν Εὐαγγελίων καὶ τῶν Ψαλμῶν, καὶ ψάλλει τὰς γνωστὰς ὧδὰς ἐκ τῆς Π. καὶ Κ. Διαθήκης, ἥτοι τοῦ Μωϋσέως, Ἀβραάμ, Ζαχαρίου, Θεοτόκου, Συμεῶν κ.λ.π. Χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ Ἀσματικόν, τὸ ψαλλόμενον εἰς τὴν Ρ. Ἐ. κατὰ τὴν «Σταυροπροσκύνησιν» τῆς Μ. Παρασκευῆς, ὅμοιον μετὰ τὸ Ἰδιόμελον τῆς Ἑκτῆς Ὠρας τῆς Ὁ. Ἐ. τῆς αὐτῆς ἡμέρας: «Λαὸς μου, τί ἐποίησά σοι...». Εἰς τὸ τέλος ἐκάστης στροφῆς τοῦ ἁσματος τοῦτου ψάλλεται ὁ Τρισάγιος Ὑμνος λατινιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ. (Περὶ τοῦ λόγου, δι' ὃν ψάλλεται ὁ Τρισάγιος Ὑμνος ἑλληνιστὶ εἰς τὴν ὡς ἂνω τελετὴν βλέπε «Σιών» Δ. Λάτα 267,3γ'). Ἀσματικὰ λιτανευτικὰ συναντῶμεν ἀκόμῃ εἰς τὴν λιτανεύσιν τοῦ ἁγίου Μυστηρίου ἀπὸ τῆς Ἀγίας Τραπέζης μέχρι τοῦ προηγουμένου «ἁγίου Τάφου» τὴν Μ. Πέμπτην τὸ πρῶτ', καὶ τὰνάπαλιν τὴν Μ. Παρασκευὴν τὸ πρῶτ'. Ταῦτα εἶναι τὰ («Pange lingua gloriosi, tantum ergo sacramentum» κλπ.), ἀναφερόμενα εἰς τὸ μυστήριον τῆς ἁγίας Εὐχαριστίας. Δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ τις, ὅτι ἡ Ρ. Ἐ. ἀναπληροῖ τὴν ἑλλειψίν αὐτὴν μετὰ ὧδαις μουσικῆς συνθέσεις ψαλμῶν ἢ ἐξωεκκλησιαστικῶν ὕμνων, ὡς λ.χ. εἶναι τὸ «Stabat mater dolorata», καὶ «Christus factus est», ἅτινα ἐπιτρέπει νὰ ψάλλωνται, ἰδίως κατὰ τὴν Μ. Παρασκευὴν τὸ βράδυ; Νομίζομεν ὅχι. Ἀδύνατον νὰ ἀναπληρώσῃ οἰαδήποτε μουσικὴ τὸν λόγον, καὶ μάλιστα τὸν λυρικὸν ἢ δραματικὸν λόγον.

7) Ἰδιαζόντα εἰς ἀμφοτέρας τὰς Ἐκκλησίας. Θὰ ἀναφέρωμεν ἀπλῶς τὰ ἰδιαζόντα τῆς Ρ. Ἐ., διότι ἡ ἀνάπτυξις των καὶ ὁ παραλληλισμὸς των μετὰ τὰ ἰδιαζόντα εἰς τὴν Ὁ. Ἐ. ἀπαιτεῖ εἰδικὴν μελέτην, τὴν ὁποίαν ἐπιφυλασσόμεθα νὰ γράψωμεν προσεχῶς. Λοιπόν, ἰδιαζόντα τῆς Ρ. Ἐ. εἶναι πολλά, ἀναγόμενα εἰς τὸ περιεχόμενον τῶν ἀκολουθιῶν καὶ εἰς τὴν τελε-

Ο ΑΙΓΙΝΗΣ ΚΑΙ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ ΣΑΜΟΥΗΛ*

Καὶ ἀπαντῶν οὗτος πρὸς τὴν, ἐπὶ τούτῳ, Συνοδικὴν ἐγκύκλιον, μετὰ τὴν ὑποβολὴν αὐτῶ, τῶν αἰτηθέντων, παρὰ τῶν, ὡς ἄνω ἱερέων, στοιχείων, ἐπιλέγει εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 141/7/12/834, ἀναφορὰν τοῦ «Λαβὼν τὴν ὑπ' ἀριθ. 1807/995 ἐγκύκλιον διαταγὴν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, περὶ τῶν κληρικῶν, οἷους ἀναφέρει ἡ ῥηθεῖσα ἐγκύκλιος, ἔμαθον ἐξετάσας, ὅτι δύο ἱερεῖς ἑγγαμοὶ παροικοῦσιν οἰκογενειακῶς πρὸ τινων χρόνων ἐνταῦθα εἰς Αἴγινα, ὀνομαζόμενοι, ὁ μὲν πατὴρ Παναγιώτης Μελάς, ὁ δὲ πατὴρ Ἰωάννης Σούντιας, ἀμφότεροι ἀπὸ Λευκάδα, κειμένην εἰς τὴν Ἰονικὴν νῆσον ἀγίαν Μαύραν ὁ πρῶτος ἔλειπεν ἐξ Αἰγίνης πρὸ ἱκανῶν μηνῶν, εὐρισκόμενος στρατιώτης εἰς τὸ σῶμα τῶν ρουμελιωτῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Συνταγματάρχου Γαρδικιώτου Γρίβα, ὁ δεῦτερος ἀσθενὴς ὢν δὲν ἠδύνατο ν' ἀπαντήσῃ, περὶ τὰ τέλη τοῦ παύσαντος ἔλθων ὁ εἰς εἰς Αἴγινα καὶ ὁ ἄλλος ἀναλαβὼν ἀπήντησαν ἀμφότεροι προσκληθέντες δι' ἐπισήμου ἐγγράφου τῆς Ἐπισκοπῆς...»

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 72/23 καὶ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 86.

τουργίαν. Τοιαῦτα εἶναι: Ἐξοδος διὰ τῆς Πύλης τοῦ Ναοῦ τὴν Κυριακὴν τῶν Βατῶν, λιτάνευσις τοῦ ἁγίου Μυστηρίου, εὐλογία Ἀγίου Ἑλαίου, Μύρου, λαμπάδων Πάσχα, ὕδατος Βαπτίσεως, τὸ ἐκ δεκατριῶν λαμπάδων Μέγα κηροπήγιον, τοῦ ὁποῦ τοῦ τὰ κηρία, δέκα τρία τὸν ἀριθμὸν, σβήνονται κατὰ διαστήματα, οἱ κρότοι περὶ τὸ τέλος τῶν Ἀκολουθιῶν, δεῖγμα τῆς ταραχῆς τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, τὸ σκότος ὀλίγας στιγμὰς καὶ πολλὰ ἄλλα κατὰ τόπους ἔθιμα, ἀποτελοῦντα τὰ ἰδιάζοντα εἰς τὰς ἱεροπραξίας. Εἰς δὲ τὸ περιεχόμενον τῶν ἀκολουθιῶν ἰδιάζοντα εἶναι: Ἡ ἰδιόμορφος ἀνάγνωσις τῶν Θρήνων τοῦ Ἱερεμίου κατὰ τοὺς τρεῖς Ὀρθροὺς, αἱ Δεήσεις τῆς Μ. Παρασκευῆς μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Πάθους κατὰ Ἰωάννην, ἡ Σταυροπροσκύνησις καὶ ἡ ἰδιαιτέρα μικρὰ καὶ συμπαθεστάτη ἀκολουθία τοῦ Δρόμου τοῦ Σταυροῦ, τελουμένη τὴν Μ. Παρασκευὴν τὸ ἀπόγευμα, ὡς καὶ κατὰ τὰς ἄλλας Παρασκευὰς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς. Ἄλλ' εἵπομεν ἕκαστον ἐκ τῶν ἰδιαζόντων τούτων ἔχει ἀνάγκην ἀναπτύξεως καὶ ἐξευρέσεως ἔστω καὶ ἱχνῶν παραλληλισμοῦ μετ' ἀντιστοιχοῦς τυχόν τελετὰς τῆς Ὁ.Ε.

Ἐλπίζω, ὅτι ἡ ταπεινὴ αὕτη μελέτη θὰ δώσῃ ὠθησὶν εἰς ἄλλους, πλεον ἐγκρατεῖς τῆς Λειτουργικῆς ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν, πρὸς ἐπισταμένην μελέτην ἰδίως τῶν ὁμοιοτήτων τῶν δύο μεγάλων Ἐκκλησιῶν. Καὶ αἱ ὁμοιότητες αὗται εἴθε νὰ χρησιμεύσουν, ἵνα μίαν ἡμέραν, μίαν λίαν ποθητὴν ἡμέραν, ἀκολουθοῦντες τὸ παράδειγμα τοῦ στρατιώτου τῆς Σταυρώσεως, δυνηθῶμεν νὰ ἐπαναρράψωμεν τὸν σχισθέντα ἱερὸν τοῦ Κυρίου χιτῶνα.

ΣΠΥΡΟΣ Ν. ΑΒΟΥΡΗΣ

ἀπὸ 29 Αὐγούστου 1833 πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κ.λ.π. Γραμματεῖαν, ἐγγράφου Τῆς προέτεινεν ὅπως «τὰ ἔρημα καὶ ἐρειπωμένα μοναστήρια ὅποιασδήποτε τάξεως καὶ καταστάσεως, καθὼς καὶ τὰ ἔχοντα ὀλιγωτέρους τῶν ἑξ μοναχῶν, μεθ' ὧν τῶν εἰς αὐτὰ ἀνηκόντων κινήτων καὶ ἀκινήτων κτημάτων, παραλαμβάνονται παρὰ τῆς Κυβερνήσεως εἰς λογαριασμὸν τοῦ συνιστωμένου ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου» (1) βάσει δὲ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐξεδόθη τὸ σχετικόν, ἀπὸ 25 Σεπτεμβρίου (7 Ὀκτωβρίου) 1833 δι' ἀταγμά: τούτῳ ἐπομένη ἀπέλυσε (πρὸς τοὺς κατὰ τὴν Ἐπισκοπεῖαν Σεβ. Μητροπολίτας καὶ Ἐπισκόπους) ταῦτάριθμον καὶ ἀπὸ 12 Ὀκτωβρίου ἐγκύκλιον δίδουσα ὁδηγίαν.

Τὴν ἐντολὴν δὲ ταύτην, τῆς Συνόδου, ἐκτελῶν ὁ Σαμουὴλ ὑπέβαλεν Αὐτῇ ἀναφορὰς, ἐξ ὧν πιστοῦται, ὅτι κατὰ τὴν Ἐπισκοπὴν Αἰγίνης ὑπῆρχον:

α) ἐν τῇ ὁμωνύμῳ νήσῳ δύο ἔρημα μοναστήρια τιμώμενα ἐπ' ὀνόματι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς καὶ τοῦ ἁγίου Χαράλαμπος καὶ ἐν τοιοῦτο ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀγίας Κυριακῆς (2), μετ' ἑνὶ Ἱερομόναχον Γρηγόριον Λαμπαδάριον καλούμενον, ἅπαντα κείμενα παρὰ τὴν θέσιν «Παλαιὰ Χώρα».

β) ὅτι, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ὑφίσταται, ἐν αὐτῇ, καὶ ἑτέρα Μονή, ἡ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, μετ' ἑξ μοναχῶν συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Ἱγούμενου αὐτῆς Κυρίλλου Λαμπαδαρίου καλούμενου καὶ αὐτοῦ (3).

γ) ὅτι ἐν τῇ νήσῳ Σαλαμῖνι ὑπῆρχεν ἡ, ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἡ τῆς Φανερωμένης, Μονὴ μετ' ἑκατὸν μοναχῶν, σὺν τῷ Ἱγούμενῳ αὐτῆς Γρηγόριῳ ὀνομαζομένῳ (4) καὶ

δ) ὅτι ἐν αὐτῇ εὐρίσκετο μονοδριον, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Νικολάου τιμώμενον, μετ' ὀλίγων Γεράσιμον καλούμενον, καταταγέντα εἰς τὴν ἀδελφότητα, μετὰ τὴν κατάργησιν αὐτοῦ, τῆς Ἱ. Μονῆς Φανερωμένης: ὅλοι οἱ ὡς ἄνω μοναχοὶ ἐστεροῦντο μορφώσεως καὶ μόνον ἐκ συνηθείας ἐγνώριζον νὰ ἀναγινώσκωσι, κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ τούτου τοῦ Σαμουὴλ (5).

Ἡ σύστασις, μετὰ τὴν κατάργησιν ὠρισμένων μικρῶν Μονῶν, ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου, σκοπὸν εἶχε καὶ τὴν μισθοδοσίαν τῶν Ἀρχιερέων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Σύνοδος, ἐκ παραλλήλου, ἐπιθυμοῦσα ὅπως ἔχῃ πληροφορίας, περὶ τῆς καθ' ὅλου τούτων οἰκονομικῆς καταστάσεως, ἀπέστειλεν αὐτοῖς ἐγκύκλιον

1. Στεφ. Γιαννοπούλου ἐνθ' ἀνωτ. σ. 642.

2. Μετὰ τὴν κατάργησιν τούτου τὰ, ἐν αὐτῇ, ἱερὰ κειμήλια ἦτοι «ἐπὶ κομμάτια ἄγια λείψανα εἰς μίαν πλάκην ἀσῆμι ἀπὸ τὸ ἐπάνω μέρος» δύο ὅμοια μικρὰ μετ' ὁμοίας ἀσῆμι καὶ δύο σταυροὶ ξύλινοι περιτυλιγμένοι ἀσῆμι» παρεδόθησαν εἰς τὸν Ἱγούμενον τῆς Ἱ. Μονῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου. (ἀριθ. ἐγγράφου τοῦ Σαμουὴλ πρὸς τὸν Ἐπαρχὸν Αἰγίνης 86/4-6-834).

3. Ἀριθμοὶ ἀναφορῶν τούτου πρὸς τὴν Σύνοδον 24/6-2-834 καὶ 47/10-3-834.

4. Ἀναφορὰ τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὴν ἰδίαν ἀρχὴν 47/10-3-834.

5. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἐν Αἰγίνῃ, εὐρίσκοντο δύο μοναχὶ αἱ Ζηνοβία Μάνταλη καὶ Μακαρία Ζαβάρια, αἵτινες διετάχθησαν παρ' αὐτοῦ, ὅπως, μετὰ τὴν κατάργησιν καὶ πολλῶν γυναικείων Μονῶν, προκρίνωσιν εἰς πόλιν τὴν διατηρουμένων τοιούτων ἐπιθυμοῦσιν ἵνα κοινοβιάσωσιν.

(ὕπ' ἀριθ. 1474/795/27/7/834) περὶ ὑποβολῆς Αὐτῇ ἀναφορᾶς περιεχοῦσης «λεπτομερῆ καταγραφὴν καὶ περιγραφὴν ὧν ἐν γένει τῶν νενομισμένων ἐκκλησιαστικῶν δικαιομάτων» (¹) τῶν τε 'Αρχιερέων καὶ ἱερέων ταύτῃ δ' ἐπόμενος καὶ ὁ ὑπ' ὅψιν 'Ιεράρχης ἀπέστειλε τῇ προϋσταμένη αὐτοῦ ἐκκλησιαστικῇ ἀρχῇ τὴν ὑπ' ἀριθ. 117/21/9/834 ἀναφορὰν διαλαμβάνουσαν καὶ τὰ ἐξῆς.

Α'. 'Αρχιερατικά δικαιώματα.

'Απὸ τὴν Αἰγίνα.

130: Ζευγάρια ἀνὰ ἓν μεσάδιον σῖτον, τὸ κάθε ζευγάρει κοιλ. Κων/λεως

65: ἀνὰ 4:50 δραχμ. τὸ κάθε κοιλ. δρχ. 292,50

'Εμβατοίκιον ἀπὸ τὴν καθεδρικὴν 'Εκκλησίαν » 100.—

'Ομοίως ἀπὸ τὴν παραθαλάσσιον παναγίαν » 100.—

'Ομοίως ἀπὸ τὴν εἰς τὴν χαλασμένην » 20.—

ἀπὸ τὴν ἰδίαν διὰ λειτουργίαν » 20.—

ἀπὸ τὴν τοῦ 'Αγ. 'Ιωάννου τοῦ Βαθέως

ἐμβατοίκιον » 5.—

καὶ διὰ λειτουργίαν » 10.—

ἐμβατοίκιον ἀπὸ τὴν εἰς τὴν Πολίτισαν » 6.—

καὶ διὰ λειτουργίαν » 22.—

'Ομοίως ἀπὸ τὴν τῶν ἀσωμάτων τοῦ Σολομῶντος » 6.—

καὶ διὰ λειτουργίαν » 16.—

'Ομοίως ἀπὸ τὴν τοῦ 'Ανιτσαίου καὶ Κύνδρα » 8.—

καὶ διὰ λειτουργίαν » 20.—

'Ομοίως ἀπὸ τὴν παχειὰν ῥάχην » 20.—

ἀπὸ τὴν Πέρδικαν λειτουργίαν μόνον » 16.—

30: ὀκάδες τυροὶ καὶ μυζήθρες ἀνὰ ἓν κεφάλι

ἀπὸ τὴν κάθε στάνην ὅσοι ἔχουσι αἰγίδο- » 30.—

πρόβατα. » 16.—

'Απὸ Μοναστήριον Αἰγίνης » 16.—

Εἰς 600 οἰκογενείας ἀνὰ 10: λεπτά τὴν

κάθε μίαν » 60.—

ἀπὸ δύο δίσκους τῶν Θεοφανείων καὶ τὸ

μέγα Πάσχα » 100.—

ἀπὸ ἀγιασμοὺς » 150.—

ἀπὸ χωράφια τῆς ἐπισκοπῆς καὶ ἐλαιό- » 40.—

δενδρα » 40.—

'Απὸ τὴν Σαλαμῖνα.

'Εμβατοίκιον ἀπὸ τὰς τέσσαρας ἐνορίας » 40.—

ἀνὰ δώδεκα λεγόμενα, ἀνὰ 10: λεπτά εἰς

τὴν κάθε οἰκογένειαν ὡς καὶ εἰς τὴν Αἰ- » 40.—

γίνα εἰς 400 Οἰκογενείας. » 40.—

ἀπὸ ἑκατὸν περίπου ἀγιασμοὺς. » 100.—

ἀπὸ τὸ Μοναστήριον » 30.—

'Απὸ ἐνοίκιον εἰς τὰ χωράφια τῆς 'Επι- » 90.—

σκοπῆς εἴκοσι κοιλὰ » 90.—

ἀπὸ ἐλαιόδενδρα κατ' ἀναλογίαν τὸν καθ' » 50.—

ἑκάστον χρόνον » 50.—

1). Πρβλ. Β. 'Ατέση: 'Αρχιερατικά καὶ ἱερατικά δικαιώματα κατὰ τὸ ἔτος 1834 ἐν «'Εκκλησίᾳ» ἔτ. 1948 Τόμ. ΚΕ' σ. 372 κ. ἐ.

'Απὸ τὸ 'Αγγίστριον.

20: κοιλὰ κριθάρι, ἀπὸ ἓνα κοιλ. ἀπὸ κάθε

ζευγάρει » 46.—

ἀπὸ λειτουργίαν καὶ ἐμβατοίκιον » 26.—

ἀπὸ ἀνὰ δώδεκα εἰς 40 Οἰκογενείας » 04.—

Σύνολον δρχ. 1.483,50

Β' 'Ιερατικά δικαιώματα (¹)

Εἰς Αἰγίνα.

«Εἰς τὰς ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ περὶ αὐτὴν, καθὼς τῆς καθεδρικῆς, τῆς χαλασμένης, τῶν ἀσωμάτων καὶ Βαθέως ἐνορίας, λαμβάνουσιν εἰς κάθε οἰκογένειαν ἀνὰ 120 λεπτά· εἰς τὰς ἄλλας πολίτισαν, ἀνισταίου καὶ κύλινδρα, παχειὰν ῥάχην καὶ πέρδικα ἀνὰ ἑνδεκα ὀκάδες σῖτον τὴν πᾶσαν οἰκογένειαν καὶ ὀγδῆκοντα λεπτά.

Εἰς τὴν Σαλαμῖνα ἀνὰ ὀκτὼ ὀκάδες κριθάρι καὶ ἕξ ὀκάδες σιτάρι.

Εἰς τὸ 'Αγγίστρι ἀνὰ δύο δραχμὰς εἰς πᾶσαν οἰκογένειαν καὶ ἀνὰ ἓν μεσάδι σῖτον».

'Η, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ, τοῦ Σαμουήλ, διοικήσεις ὡς ἀποτέλεσμα εἶχε τὴν δημιουργίαν, ἐναντίον του, παραπόνων παρὰ πολλῶν, ἀχθέντων εἰς τὴν ἀπόφασιν, ὅπως ἀναφερθῶσιν πρὸς τὴν, ἐπὶ τῶν 'Εκκλησιαστικῶν κ.λ.π. Γραμματείας, παρακαλέσασαν τὴν 'Ιερὰν Σύνοδον, λόγω ἀρμοδιότητος, ἵνα προβῇ εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν δεόντων, ἐπὶ τῷ τέλει διαπιστώσεως, τῆς

1. 'Επιθυμῶν ὁ Σαμουήλ ὅπως ἡ, περὶ τῶν ἀποδογῶν τῶν ἱερέων, ὑποβληθῇ κατὰστασις, εἶναι ὅσον τὸ δυνατόν πληρεστέρα ἀπέστειλε προηγουμένως «Πρὸς τοὺς κατὰ τὴν νῆσον Αἰγίνης, Σαλαμῖνος καὶ 'Αγγιστρίου εὐλαβεστάτους ἱερεῖς τῶν ἐνοριῶν τῆς 'Επισκοπῆς Αἰγίνης», τὴν ὑπ' ἀριθ. 106/25-8-834 ἐγκύκλιον δι' ἧς, συνωδᾷ, τῇ ὑπ' ἀριθ. 1474/795, τῆς 'Ιερᾶς Συνόδου, διαταγῇ περὶ ὑποβολῆς Αὐτῇ ἀναφορᾶς περιεχοῦσης «λεπτομερῆ περιγραφὴν καὶ καταγραφὴν ὧν ἐν γένει τῶν νενομισμένων δικαιομάτων κατὰ τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιὸν ἅτινα» λαμβάνουσιν οἱ ἱερεῖς «ἀπὸ τὰς ἐφημερευόμενας οἰκογενείας εἰς τὰς ἐνορίας ἐνὸς ἐκάστου, ὃ ἐστὶ πόσα τυχερὰ καὶ πόσα κύρια διὰ τὰ γενῆ συντάξεις ἐνὸς καθολικοῦ κανονισμοῦ», ἐντέλλονται οὗτοι ὅπως «παρουσιάσωσιν εἰς τὴν 'Επισκοπὴν ταύτην, ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ σήμερον, τῆς κάθε ἐνορίας, οἱ ἐφημέριοι, πόσα ἐτήσια εἰσοδήματα κύρια καὶ τυχερὰ» ἔχουσιν «ἀπὸ τῶν ἐνοριῶν» αὐτῶν «καὶ εἰς τί ταῦτα συνίστανται».

Τὴν, πρὸς τοὺς ἐφημέριους τῆς νήσου Σαλαμῖνος ἀποσταλείσαν, ὡς ἄνω, ἐγκύκλιον διεβίβασε διὰ τῆς ὁμωνύμου Δημογεροσύνης δι' ἐγγράφου τοῦτου, τῆς αὐτῆς μὲν χρονολογίας, ὑπ' αὐξῶνα ὅμως ἀριθ. 107, τὸ περιεχόμενον τοῦ ὁποίου ἔχει οὕτω.

«Σὰς ἐπισυνάπτεται τὸ ὑπ' ἀριθ. 106 ἐπίσημον τῆς ἐπισκοπῆς ἔγγραφο πρὸς τοὺς αὐτόθι ἐφημερευόντας ἱερεῖς τῶν ἐνοριῶν τῆς Σαλαμῖνος· εἰς αὐτὸ προσκαλοῦνται διὰ τὰ φανερώσωσιν ἐγγράφως εἰς τὴν ἐπισκοπὴν τὰ ἐτήσια εἰσοδήματα, ἅτινα λαμβάνουσιν ἀπὸ τοὺς ἐφημερευομένους, εἰς τὰς ἐνορίας, χριστιανοὺς, οἷον ἀπὸ βαπτίσεως, γάμων, θανάτους κ.λ.π. καθὼς καὶ διὰ μισθὸν ἐτήσιόν των διακεκριμένως κατὰ τὴν ποσότητα καὶ ποιότητα.

Τὰς διασαφῆσεις ταύτας παρακαλεῖται ἡ Δημογεροντία νὰ γνωστοποιήσῃ πρὸς τοὺς ἀνωτέρω ἱερεῖς, τῶν ὁποίων τὴν ἀπάντησιν ὁμοῦ μὲ τὴν ζητούμενην περιγραφὴν καὶ καταγραφὴν διακεκριμένως νὰ εὐαρεστηθῇ ἡ Δημογεροντία νὰ ζητήσῃ ἀπὸ αὐτοὺς ὅσον τάχιστα καὶ διευθύνῃ πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν, διὰ τὰ τὴν παρουσίαν αὐτὴν πρὸς τὴν Σὴν 'Ιερὰν Σύνοδον, ἥτις θέλει συντάξῃ καθολικὸν κανονισμὸν εἰς ὅλον τὸ κράτος περὶ τοῦ τοιοῦτου ἀντικειμένου».

ἀληθείας τῶν, κατ' αὐτοῦ, καταγγελλομένων· καὶ ὄντως Αὕτη διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 1384/697 διαταγῆς ἐξήτησε, παρὰ τούτου, πληροφορίας, ἀπαντήσαντος διὰ τῆς κατωτέρω αὐτοῦ ἀναφορᾶς, ὡς ἐξῆς.

«Ἀριθ. 95

Ἐν Αἰγίνῃ τὴν 10 Ἰουλίου 1834

Πρὸς

Τὴν Σὴν Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

Λαβὼν τὴν ἀπὸ 4 Ἰουλίου μηνολογημένην καὶ ὑπ' ἀριθ. 1384/697 διαταγὴν τῆς Σῆς Ἱερᾶς Συνόδου σπεύδω ν' ἀπαντήσω ὡς πρὸς τ' ἀναφερόμενα αὐτῆς.

Δὲν μοὶ ἐκοινοποιήθησαν τὰ ἀντίγραφα τῶν δοθεισῶν πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κ.τ.λ. Γραμματείας τῆς Ἐπικρατείας ἐναντίον μου ἀναφορῶν ἐκείνων, διὰ τὰ ἴδια ἐν αὐταῖς, ὅποια εἰσιτῶν κατηγόρων μου τὰ γραφόμενα καὶ ἀπαντήσω ἐπομένως εἰς ταῦτα· ἐκεῖνα δ' ὅπου συμπεραίνω, ὅτι ἐλέχθησαν καὶ ἐγράφησαν ἐναντίον μου θέλουσιν εἶσθαι τὰ ἀκόλουθα δύο, τὰ ὅποια ἐκοινοποιήθησαν καὶ εἰς Αἰγίνα ἐνταῦθα· α' ἐκεῖν' ὅπου ἐδημοσίευσαν τοιχοκολήσαντες τὴν νύκτα ἴσως οἱ ἴδιοι καὶ β' ὅτι ἔλαβον, ἐκοινοποιήθη ἀπὸ ἑνα καὶ τὸ αὐτὸ ἀνδρόγυνον, ἔλθον εἰς δεῦτερον γάμον, ἀπὸ μὲν τὴν γυναῖκα τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς γύνου εἴκοσι δραχμὰς καὶ ἀπὸ τὸν ἄνδρα ἄλλας ὀκτώ.

Ἀλλὰ διὰ τὸ πρῶτον τί ἂν εἴποιμεν; διὰ ν' ἀνακαλυφθῇ δὲ ἡ ἀλήθεια, εἶναι τὸ πλέον εὐκολόν· ὁ ἱατρὸς ὅστις μ' ἐπεσκέφη εἶναι ζῶν, χάριτι θεῆς, καὶ ἱατρὸς εἰς Β. ὑπηρεσίαν ἐμπεπιστευμένος, εἶν' ὁ ἱατρὸς τῆς ἐν Αἰγίνῃ Β. Στρατιωτικῆς Σχολῆς, οὗτος ἐξετασθεύμενος ἐνὸρκως θέλει ὁμολογήσει ἀναντιρρήτως τὴν ἀλήθειαν.

Διὰ τὸ δεῦτερον τὴν ἀργυρολογίαν· τοῦ ὅτι ἔλαβον εἴκοσι ὀκτὼ δραχμὰς ἀπὸ ἑν καὶ τὸ αὐτὸ ἀνδρόγυνον, ὡς ἀνωτέρω ἔφην, εἶναι συκοφαντία, διότι ὁ ἱερεὺς ὅστις τοὺς ἐστεφάνωσε μ' ἔφερε μόνον ὀκτὼ, διότι ἦτον δεῦτερος γάμος, χωρὶς ἐγὼ παντάπασιν νὰ τὰς ζητήσω· τὰς ἐδέχθη δὲ διότι ἦτον ἡ προαίρεσις, καὶ περὶ τούτου ἂς ὁμολογήσῃ ὁ ἐφημέριος ἡ ἂς ἀποδείξῃ ὁ δὸς τὰς πλειοτέρας ὡς λέγεται.

Δὲν γνωρίζω νὰ ἡργυρολόγησα εἰς ἄλλο, παρὰ ὅτι οἱ εὐκαταστατότεροι ἱερεῖς τῆς Αἰγίνης καὶ Σαλαμῖνος, ὅταν ἦλθον ἐνταῦθα πρὸ ἑξ μηνῶν, χωρὶς νὰ κάμω τοιαύτην ἀπαίτησιν μοὶ ἐπρόσφερον ὀγδοήντα δραχμὰς, ἀνὰ τεσσαράκοντα ἐκ τῶν δύο νήσων οἱ ἱερεῖς, ἐπὶ λόγῳ, εἶπον, φιλοτίμου, καὶ ἂν τοῦτο, ἡ προαιρετικὴ τῶν ἱερέων προσφορὰ νομίζεται ἀργυρολογία, ἂς μὲ διατάξῃ ἡ Σ. Ἱερὰ Σύνοδος καὶ θέλω τὰς ἐπιστρέψαι.

Ἐπτά ἤδη μῆνες σχεδὸν συμπληροῦνται μὲ τὸν τρέχοντα, ἀφ' ὅτου ἦλθον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Αἰγίνης ὡς Ἀρχιερεὺς· εἰς τὸ διάστημα τοῦτο, ὅχι μόνον δὲν ἔκαμα κατὰχρησιν εἰς ἀργυρολογίαν ὡς παρέστησαν, ἀλλὰ μήτε αὐτὰ τὰ κύρια καὶ νενομισμένα εἰσέτι δὲν ἐσυναξα, καθὼς ἀπὸ τὰς Κοινοτήτας Αἰγίνης καὶ Σαλαμῖνος ἐπεκράτησεν ἀρχαιοτάτη συνήθεια, γνωστὴ καὶ πρὸς ἐμὲ καὶ αὐτάς, νὰ δίδωνται εἰς τὸν Ἀρχιερέα κατ' ἔτος ὀκτακόσια γρόσια καὶ ἀπὸ τὰς δύο νήσους, ἀνὰ τετρακόσια ἀπὸ τὴν κάθε μίαν, ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων μέχρι τῆς Ἐπαναστάσεως,

καὶ αὐτὰ δὲν τὰ ἔλαβον εἰσέτι, διότι ἡ ἀναρχία τότε διέκοψε τὴν κατ' ἔτος προσφερομένην αὐτὴν ποσότητα, καὶ τώρα δυσκολεύονται νὰ τὴν δώσωσιν· ἐγὼ δὲ θέλων ν' ἀποφύγω, ὅσον τὸ δυνατόν, τὸν γογγυσμὸν καὶ δι' αὐτὰ τὰ νενομισμένα, πάσχω μὲ λόγους καταπειστικούς νὰ τὰ λάβω, διότι οἱ ἄνθρωποι συνειθίσαντες πρὸς καιρὸν νὰ μὴν τὰ δίδωσι, καταφεύγουσιν εἰς προφασιολογίας.

Ὅθεν μήτε ἀμέσως μήτε ἐμμέσως ἡργυρολόγησα ἀπὸ τινος μήτ' ἐφαντάσθην ποτὲ νὰ πράξω παρὰ τὰς ὁδηγίας καὶ χρέη μου, μ' ὅσας ὑπέφερα καὶ ὑποφέρω χρηματικὰς ἀνάγκας, ὡς ἐκ τῆς ὀλιγότητος τῶν εἰσοδημάτων, τὰ ὅποια συνάξω εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν ταύτην ἀναβαινόντων εἰς χιλίας περίπου δραχμὰς κύρια καὶ τυχηρά, εὐχαριστημένους νὰ δανείζωμαι διὰ ν' ἀπαντήσω τὰ ἐξοδα ἐμαντοῦ κ.τ.λ. ὡς περὶ τούτου ἀνέφερον προλαβόντως πρὸς τὴν Σὴν Ἱερὰν Σύνοδον.

Δύναμαι δὲ δικαίως νὰ συμπεράνω, ὅτι αἱ ἐναντίον μου, ἔγγραφοι καὶ προφορικαί, κατηγορίαι, δὲν ἐπήγασαν ἀλλαχόθεν, κατὰ τὴν ἐμὴν ἰδέαν, εἰμὴ ἐξ αἰτίας τοῦ καλοῦ Ἱεροδιακόνου Προκ. Τυπάλδου, ὅστις περιφερόμενος κοινολογεῖ, ὅτι ἐγὼ ἔχων πάθος ἐναντίον τοῦ ἐξητοῦσα, διαβάλλων τοῦτον νὰ ἐξορισθῇ, καὶ πολλοὶ ἀπέναντί τοῦ ἐπίστευσαν, ὅτι τῷ ὄντι ἐγὼ τὸν διέβαλον· ἐκ τούτου δὲ ἐγένετο καὶ ἡ ἐναντίον μου δυσσέσκεια τῶν Δημογερόντων Αἰγίνης, οἵτινες ἐπιχειρισθέντες παντοιοτρόπως διὰ νὰ τὸν ὑπερασπισθῶσιν, ἔδωκαν πρὸς αὐτὸν ἐπίσημα ἔγγραφα, καὶ διὰ τῆς ἐφημερίδος τῆς Ἀθηνᾶς ἐκήρυξαν τὴν τιμίαν καὶ ἀτάραχον διαγωγὴν του, καὶ περὶ πλέον τὸν διώρισαν ἐπισήμως διὰ νὰ ἐκτελῇ εἰς τὴν νῆσον τῆς Αἰγίνης τὰ Μνημονικὰ χρέη, ὡς προανέφερον· ἀντίγραφον τοῦ τελευταίου ἐγκλείω εἰς τὴν παροῦσάν μου.

Ἐπανέρχομαι εἰς τὸ προκείμενον.

Παρακαλῶ εὐσεβᾶστως τὴν Σὴν Ἱερὰν Σύνοδον διὰ τὰ κατ' ἐμοῦ λεγόμενα νὰ εὐαρεστηθῇ καὶ ἐξετάσῃ, καὶ ὅταν ἀποδειχθῶσιν ἀληθῆ, ὅτι ἡμαῦρῳσα μὲ τὰς αἰσχυρὰς πράξεις τὸν Ἀρχιερατικὸν χαρακτήρα, παρέβην δὲ καὶ τὰς ὁδηγίας μου ἀργυρολογῶν, ἂς μὴν ὑποφέρῃ ἡ Σ. Ἱερὰ Σύνοδος νὰ ἔχῃ ἀτιμώρητον τοιοῦτον ὑπάλληλόν της, ἀλλὰ νὰ ἐπιβάλλῃ ἀμέσως, μετὰ τὰς ἀπαιτούμενας ἐξετάσεις καὶ ἀποδείξεις, τὴν πλέον βαρυτάτην εὐθύνην, πρὸς σωφρονισμόν ἐμοῦ καὶ παράδειγμα τῶν ἄλλων· καθὼς δὲ πάλιν ὅταν ἀποδειχθῶ ἀθῶος, ἂς μὴν ἀνεχθῇ ἡ Σ. Ἱερὰ Σύνοδος διὰ ν' ἀτιμάζηται τοιοῦτοτρόπως ἀπὸ συκοφάντας ὁ ἀρχιερατικὸς χαρακτήρ καὶ κατ' ἐξοχὴν ἡ ὑπόληψίς μου, ἥτις εἶναι τὸ τιμιώτερον τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἰδίαν του ζωὴν προτιμότερον.

Ταῦτα ἀναφέρων ὑποφαίνομαι μὲ σέβας βαθύτατον.

Ὁ εὐπειθέστατος Μητροπολίτης Αἰγίνης
Σαμουὴλ

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Πρ. Λήμνου ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Καὶ ἐν τῷ ἀγιωτέρῳ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει τι περιττόν, ὅπερ πρέπει νὰ ἀπομακρύνῃ ἀφ' ἐαυτοῦ.

*

Ἡ εἰς τὸν Χριστὸν ὑποταγὴ εἶναι ἡ ὑψίστη ἐλευθερία.

Η ΚΑΘΑΙΡΕΣΙΣ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΡΩΗΝ ΕΥΡΙΠΟΥ ΠΑΪΣΙΟΥ Β' (1763)

Εἰς τὸ ἀνὰ χεῖρας περιοδικὸν ἐδημοσίευσα, ἐν ἔτει 1951, μικρὰν πραγματείαν περὶ τοῦ μητροπολίτου Εὐρίπου (Χαλκίδος τῆς Εὐβοίας) Παΐσιου [1753-1757]¹.

Οὗτος ἐξελέγη μητροπολίτης τῇ 1ῃ Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1753, ἐπὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου τοῦ Ε', παραιτηθεὶς τὸν Φεβρουάριον τοῦ ἔτους 1757. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ ἔτους 1770 ἐξελέγη μητροπολίτης Γάνου καὶ Χώρας, τὸν δὲ Μάρτιον τοῦ 1780 μητροπολίτης Βόσνης. Ἀπεβίωσεν ἐν Κερκύρᾳ, ἐρχόμενος ἐκ Μολδαβίας, ὅπου εἶχε μεταβῆ πρὸς συλλογὴν ἐλεῶν, κατὰ τὰ τότε κρατοῦντα ἔθιμα².

Διάδοχος αὐτοῦ, ὡς μητροπολίτου Εὐρίπου, ἐγένετο, κατὰ μῆνα Φεβρουάριον τοῦ ἐπομένου ἔτους ἀπὸ τῆς παραιτήσεως αὐτοῦ, ἦτοι τῷ 1758, ὁ ὁμώνυμος αὐτοῦ Παῖσιος, ὃν χαρακτηρίζω ὡς Παῖσιον τὸν Β', κατὰ τὰ μέχρι σήμερον γνωστά μοι ὀνόματα ἐπισκόπων, ἀρχιεπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν Εὐρίπου.

Ὁ Εὐρίπου Παῖσιος ὁ Β', πρὸ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ, ἦτο σύγκελλος τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως, μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως ὄντος τοῦ Διονυσίου, ὅστις ἀναμφιβόλως θὰ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάδειξιν καὶ ἐκλογὴν τοῦ συνεργάτου αὐτοῦ, κατὰ τὰ ἀνέκαθεν ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀπάσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ, κρατοῦντα ἐν προκειμένῳ.

Τὸ «ὕπομνημα» τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ἔχει ὡς ἐξῆς: «Ἐπειδὴ ἡ ἀγιωτάτη μητρόπολις Εὐρίπου διέμενεν ἀπροστάτευτος καὶ ἀποίμαντος, ἅτε τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος κύρ Παΐσιου παραίτησιν οἰκιοθελῇ καὶ ἀβίαστον ποιησαμένου, καθὼς ἀντικρὺ φαίνεται, ἡμεῖς οἱ ἐνταῦθα ἐνδημοῦντες συναδελφοὶ ἀρχιερεῖς, προτροπῇ καὶ ἀδείᾳ τοῦ παναγιωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσποτου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου κυρίου Σεραφεῖμ, συνεισελθόντες ἐν τῷ πανσέπτῳ πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ ἀγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, ψήφους τε κανονικὰς προβαλλόμενοι εἰς εὐρεσιν καὶ ἐκλογὴν ἀξίου καὶ ἀρμοδίου προσώπου τοῦ ἀναδεξιμένου τὴν ποιμαντικὴν ῥάβδον τῆς ἐπαρχίας ταύτης, πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν ὀσιώτατον σύγκελλον τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως ἐν ἱερομονάχοις κύρ Παῖσιον, δευτέρον δὲ τὸν ὀσιώτατον ἱερομόναχον κύρ Γεράσιμον, καὶ τρίτον τὸν ὀσιώτατον ἱερομόναχον κύρ Νεόφυτον, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα κατεστρώθησαν ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ Κώδικι τῆς μεγάλης

Ἐκκλησίας, ἁψὴν κατὰ μῆνα Φεβρουάριον Ἰνδ. ς'.

† Ὁ Νικαῖος Ἰερεμίας † Ὁ Σερρών Ἰωαννίκιος, ἔχων καὶ τὰς γνώμας τῶν ἀγίων ἀρχιερέων τοῦ Ἡρακλείας κύρ Γερασίου, τοῦ Χαλκηδόνας κύρ Ἰωαννικίου, καὶ τοῦ Δέρκων κύρ Σαμουήλ.

† Ὁ Γάνου καὶ Χώρας Νεόφυτος, ἔχων καὶ τὰς γνώμας τοῦ Θεσσαλονίκης κύρ Γαβριήλ καὶ τοῦ Μυτιλήνης κύρ Ἀνθίμου.

† Ὁ Χίου Διονύσιος † Ὁ Προικονήσου Νικηφόρος, ἔχων καὶ τὰς γνώμας τοῦ τε ἀγίου Νικομηδείας κύρ Γαβριήλ καὶ τοῦ ἀγίου Ἀδριανουπόλεως κύρ Διονυσίου»³.

Ὁ Παῖσιος ἦτο μέλος τῆς ἐνδημούσης Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῆς συνελευσῆς κατὰ Μάιον τοῦ ἔτους 1763, μὴ μετασχούσης ὅμως τῆς ἐκλογῆς, ἐξ εὐλαβείας πρὸς τὸ αὐτόνομον τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν.

Περὶ τῆς ποιμαντικῆς αὐτοῦ δράσεως ἐν τῇ θεοσώστῳ μητροπόλει Εὐρίπου δὲν ἔχω πληροφορίας, τό γε νῦν ἔχον. Φαίνεται ὅμως, ἐκ τοῦ ἀτυχοῦς αὐτοῦ τέλους, ὅτι τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀγίαν καὶ ἱερὰν παρακαταθήκην δὲν ἐφύλαξεν, ὡς ὀφείλει, ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, καὶ ἐμμήθη τὸν μισθὸν ποιμένα, περὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλεῖ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐν τῷ ἱερῷ Αὐτοῦ Εὐαγγελίῳ (Ἰωάννου ι', 1 κ. ἐ.).

Οὕτω, λοιπόν, κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1763, ἦτοι μετὰ παρέλευσιν ἐξ περίπου ἐτῶν ἀρχιερατικῆς ποιμαντορίας, ὁ διαληφθεὶς Ἱεράρχης παρητήθη τοῦ θρόνου «διὰ κανονικὰ αὐτοῦ ἐγκλήματα», ὡς ἀναφέρει τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ διαδόχου αὐτοῦ. Κατὰ μῆνα δὲ Δεκεμβρίου τοῦ ἐρημένου ἔτους 1763 καθηρέθη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐνεκα τῶν σοβαρῶν αὐτοῦ παραπτωμάτων.

Ταῦτα, ἐν συνόψει, εἶναι:

- α) ἄρνησις ἀποδόσεως τῶν χρῶν αὐτοῦ,
- β) κακὸν τρόπον ἦθος καὶ διαβεβλημένος βίος,
- γ) ἀρπαγαί, ἀδικίαι καὶ λεηλασίαι (ἦτοι ἐμπόλεμος στάσις αὐτοῦ ἐναντι τοῦ ποιμνίου του),
- δ) προδοσία τῶν Χριστιανῶν του εἰς τοὺς κατακτητὰς Τούρκους,
- ε) τέλεισις ἀθεμίτων γάμων ἐπ' αἰσχροκερδίᾳ καὶ πλεονεξίᾳ,
- στ) ἄδικοι ποινὰι ἀργίας, ἐπιβαλλόμεναι τοῖς κληρικοῖς,
- ζ) ἀναίτια σφραγίσαις ἱερῶν ναῶν, ἐπὶ ἀνυπολόγιστῳ ψυχικῇ ζημίᾳ τῶν Χριστιανῶν, καὶ

1. Κώδιξ Δ', σελ. 219. -Τὸ κείμενον τοῦ ὑπομνήματος τούτου, ὡς καὶ τῆς ἐν συνεχείᾳ δημοσιευομένης καθαιρέσεως, ὁφείλω εἰς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Περγᾶμου κύριον Ἀδαμάντιον, λίαν προφρόνως ἀναποκριθέντα εἰς παράκλησίν μου περὶ παροχῆς ἱστορικῶν τιμῶν κατεμένων, ἀποκειμένων ἐν τοῖς Πατριαρχικοῖς Κώδιξι. Διὸ ἐκφράζω τῇ Α. Σεβασμιότητι τὰς εὐλαβεῖς εὐχαριστίας μου καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς θέσεως. - Πρβλ. περιοδικὸν Ἀπόστολος Ἀνδρέας ΚΠπόλεως, 16 Φεβρουαρίου 1955, σελ. 4, στήλη 3.

1. Ἐκκλησία τῆς 15ης Φεβρουαρίου 1951, ἀριθμ. φύλλου 4, σελ. 53-54, καὶ τῆς 1ης Μαρτίου 1951, ἀρ. φύλλου 5, σελ. 67-69. - Πρβλ. Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Θέμελη, Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Εὐρίπου διὰ μέσου τῶν αἰώνων, Ἀθήναι 1952, σελ. 46.

2. Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Θέμελη, ἐνθαύνα-τέρω, σελ. 47.

η) ἱεροσυλία, διαπραχθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ ἐν τινι νυκτί, ἦτοι κλοπὴ ἱερῶν ἄρτων μιᾶς Ἐκκλησίας, ἐπὶ στηρίξει κατηγορίας κλοπῆς, γενομένης δῆθεν ὑπὸ τῶν ἱερέων!

Λεπτομερῇ ἀναγραφὴν τῶν εἰρημένων φοβερῶν ἐγκλημάτων τοῦ Παΐσιου τούτου, διὰ τὰ ὁποῖα ἐξαναστάς ὁ φιλόχριστος τοῦ Κυρίου λαὸς ἐζήτησε τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ, ὡς ἦτο φυσικόν, εὐρίσκομεν εἰς τὴν ἀμέσως δημοσιευομένην ᾧδε πρᾶξιν περὶ τῆς καθαιρέσεως αὐτοῦ, τῆς ὁποίας τὸ κείμενον ἔχει οὕτω: α' Ἴσον ἀπαράλλακτον τῆς καθαιρέσεως τοῦ πρώην Εὐρίπου Παΐσιου. † Σαμουήλ, ἐλέφ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης, καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† Ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Εὐρίπου, καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, μετὰ πάντων τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ χωρίων, χρήσιμοι ἄρχοντες καὶ προεστώτες καὶ γέροντες, καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριοτήτος, χάρις εἴη ὑμῖν ἅπασι καὶ εἰρήνῃ, καὶ ἔλεος ἀπὸ Θεοῦ Παντοκράτορος καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ παρ' ἡμῶν εὐχή, εὐλογία καὶ συγχώρησις. Ἐπειδὴ τοῦ φθάσαντος αὐτόθι ἀρχιερατεῦσαι πέρυσιν ἐνδημοῦντος ἐν Κωνσταντινουπόλει δι' ἀγωγῆς τῶν ἐπαρχιωτῶν αὐτοῦ χριστιανῶν, καὶ τῶν ἐνταῦθα εὐρισκομένων ἀρχόντων χρεοφειλετῶν αὐτοῦ, τῶν μὲν τοὺς τόκους ἀπαιτούντων κατὰ τὸ δίκαιον, καὶ κατὰ τὴν ἔγγραφον καθ' ὃν καιρὸν ἀρχιεράτευσεν γενομένην ὑπόσχεσιν αὐτοῦ τοῖς ἄρχουσι δανεισταῖς, ὡς μήτε αὐτῶν συναινούντων, μήτε τῆς ἱερᾶς συνόδου ἀρχιερατεῦσαι αὐτόθι αὐτόν, μήτε τῶν δανειστῶν, διὰ τὸ δύσφημον τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, καὶ τὸ κακότροπον τοῦ ἥθους καὶ τὸ διαβεβλημένον τῆς πολιτείας, καὶ διὰ ταῦτα ἐδέησεν ἐγγράφους γενέσθαι τὰς ὑποσχέσεις αὐτοῦ καὶ ἐνυπογράφους πρὸς τε τὸ κοινὸν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ πρὸς τοὺς δανειστάς ἄρχοντας μηδόλως ὑπερήμερον αὐτὸν φανῆναι τῶν ὧν ὥφειλε δοῦναι κατ' ἔτος χρεῶν, ἀλλὰ προθύμως εὐχαριστεῖν τῇ τε μητρὶ αὐτοῦ ἀγίᾳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, καὶ τοῖς χρεοφειλέταις αὐτοῦ, ἀνὰ πᾶν ἔτος καὶ αὐτὸς τῆς προσηκούσης διορίας ἐνὸς ἐκάστου εὐχάριστον εἶναι πληρωτὴν, ἐφ' οἷς αὐτὸς τάναντία ἐπραξε, μήτε Θεὸν φοβηθεὶς, μήτε ἀνθρώπους αἰσχυνθεὶς, μήτε ἐφ' οἷς ὑπέσχετο καὶ ἐγγράφως ὡμολόγησε τὸ παράπαν ἐμμεΐνας, διὰ τοῦτο τῶν μὲν χρεοφειλετῶν αὐτοῦ καταβοώντων κατ' αὐτοῦ, τῶν δ' αὖ ἐπαρχιωτῶν ἐξ ἐτέρου μέρους δεινοπαθῶς προσκλαιομένων, καὶ μυρία ἄτοπα αὐτοῦ καταβοώντων, ἄρπαγὰς τε καὶ ἀδικίας καὶ ὡς ἂν εἴποι τις λεηλασίας, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ κατὰ πρόσωπον παρόντων τῶν συναδελφῶν ἡμῶν ἀρχιερέων ἐλεγξάντων, ὥστε ἀναπολόγητον τὸ παράπαν μείναι ἐφ' οἷς ἐγκαλεῖτο τέλος δὲ τῆς ἐκκλησίας τῇ συνήθει φιланθρωπία χρωμένης, καὶ τῶν συναδελφῶν ἡμῶν ἀρχιερέων πολλὰ τοὺς ἐπαρχιώτας αὐτοῦ ἐκλιπαρησάντων εἰς τὴν μετ' αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἐπαρχιωτῶν αὐτοῦ διαλλαγὴν, καὶ ἄφεσιν τῶν ὧν ἐγκαλεῖτο, ἐπὶ τοιαύτῃ ὑποσχέσει

τοῦ ἀπὸ τοῦδε πλέον τῶν προτέρων ἀτοπημάτων καὶ κακουργημάτων αὐτοῦ ἀπέχεσθαι, καὶ ἐντὸς τῶν ὁρίων αὐτοῦ μένειν καὶ εἰρηνεῦσαι μετὰ τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ εἰς οὐδὲν μήτε τὰ πρότερον μήτε τὰ ὕστερον γεγονότα ὑπὲρ αὐτοῦ λογισάμενος, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας θυμῷ πνέοντι φθάσας εἰς τὴν αὐτοῦ ἐπαρχίαν, ὅσα πρότερον οὐκ ἠδυνήθη θαυματουργῆσαι, ταῦτα ὕστερον μηδεμίαν ὑπερβολὴν κακίας καταλείψας ἰδίᾳ τε καὶ κοινῇ τὸ πᾶν ἐλυμήνατο, ὥστε ἀφορήτων γενομένων τῶν κακῶν αὐτοῦ καὶ ἀτοπημάτων, ἦλθον ἤδη πάλιν εἰς τὰ ᾧδε εἰς βασιλεύουσιν ἱκανοὶ χριστιανοὶ μὲ ἀναφοράς κοινὰς τῶν χριστιανῶν τῆς ἐπαρχίας καὶ μητροπόλεως ταύτης, καὶ ἐπαρστάθησαν ἔμπροσθεν τῆς ἡμῶν μετριοτήτος καὶ τῆς περὶ ἡμᾶς ἱερᾶς τῶν ἀρχιερέων συνόδου, προσκλαιόμενοι καὶ καταβοῶντες μεγάλως, καὶ αὐτοὶ αὐτοπορώπως καὶ ἐκ μέρους τῆς κοινότητος τῶν αὐτόθι ἀπαξάπαντων χριστιανῶν ἱερωμένων καὶ λαϊκῶν, κατ' αὐτοῦ, διηγοῦμενοι μυρία ἄτοπα καὶ κακουργίας αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἀπ' ἐναντίας τοῖς ἱεροῖς κανόσι καὶ θείοις νόμοις πολιτεῦσθαι, προδίδων καὶ διαβάλλων τοὺς αὐτόθι χριστιανούς εἰς τοὺς αὐτόθι δυνάστας ἐπὶ ψευδέσι καὶ ἀνυποστάτοις συκοφαντίαις, ἀφώρως εἰς ὄλεθρον παντελῆ ψυχικόν καὶ σωματικόν, παράνομα συνοικέσια καὶ ἀθεμίτους γάμους ἐκτελῶν δι' αἰσχροκέρδειαν καὶ πλεονεξίαν, ἱερεῖς ἀδίκως καὶ ἀναιτίως καθυποβάλλων ἀργίᾳ τῆς ἱερωσύνης αὐτῶν, πνευματικούς πατέρας ἐκδιώκων καὶ τοὺς χριστιανούς ὕστερῶν τῆς ψυχικῆς αὐτῶν διορθώσεως, τὰς ἐκκλησίας σφαλῶν καὶ κλείων καὶ τὴν ἐν αὐταῖς εἰσοδὸν τῶν χριστιανῶν ἐμποδίζων, ἐξ ὧν κακουργημάτων αὐτοῦ ἐτόλμα καὶ πολλὰ λείψανα χριστιανῶν ἄθαιπτα καταλιμπάνειν, καὶ θανάτων ἀνθρώπων καὶ πικρῶν ἐγένετο αἷτιος, καὶ πολλὰ τῶν τέκνων αὐτῶν ἐκ τοιαύτης αὐτοῦ κακουργίας ἀβάπτιστα ἀποθνήσκουσιν, τοσοῦτος χριστιανῶν ψυχικαὶς ἀπωλείαις γινόμενος αἷτιος. Ταῦτα δὲ πάντα ἐκτραγώδησαντες ἐλεεινῶς καὶ ἄλλα μυρία καὶ ἀναριθμήτα κακὰ αὐτοῦ ἀπαριθμήσαντες, ὅσα καὶ γραφῇ παραδοῦναι δυσχερές ἐστίν, ἐνὶ λόγῳ συνεπέρινον τὸν κολοφῶνα τῆς κακίας αὐτοῦ, ὅτι πάντα τὰ τε τῶν αὐτόθι ἐκκλησιῶν, καὶ τὰ τῶν χριστιανῶν εἰς αἰσχροκέρδειαν μεταχειριζόμενος, ὑπέπεσε τελευταῖον καὶ εἰς τὸ τῆς ἱεροσυλίας ἀμάρτημα, νυκτὸς ἐπιβὰς μιᾶς ἐκκλησίας, καὶ τοὺς ἐκεῖ κειμένους ἱερούς ἄρτους σφετερισάμενος κακούργως, ἐπὶ τῷ λαβῆναι καὶ αἰτίαν εὐρεῖν κατηγορῆσαι τοὺς ἱερούς ὡς κλέπτας, καὶ ἐπιβούλως παιδεῖα καθυποβάλλειν αὐτούς· δ' οὐ παρανόμου ἐγγειρήματος τὴν τε ἐκκλησίαν κατεῖχεν ἐν ἐπισήμοις ἡμέραις κεκλεισμένην, καὶ τοὺς χριστιανούς ὑστέρησε τῆς θείας καὶ ἱερᾶς μεταλήψεως· ἅτινα ἀσεβείας γέμοντα κακουργήματα καὶ παρανομήματα αὐτοῦ μηκέτι δυνάμενοι βαστάζειν, καὶ κινδυνεύοντες ἐκ τούτου ἀπολέσαι καὶ τὸν χριστιανισμόν αὐτῶν, καὶ βεβαιώσαντες τὰ ὑπ' αὐτῶν λεγόμενα ἐνόρκως καὶ ἐνομότως καὶ δι' ἐκφωνηθέντων φρικτῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτιμίων καὶ ἄρῶν μὴ

1) Γραπτέον «ἱερεῖς».

ψεύδεσθαι ὅλως ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, ἀλλ' ἐν ἀληθείᾳ καὶ ψυχῆς καὶ καρδίας εὐθύτητι τὴν ἐλεεινὴν αὐτῶν ταύτην καὶ ἀπεγνωσμένην κατάστασιν ἐκτραγωδεῖν, ἐδεήθησαν θερμῶς ἐλευθερωθῆναι τῆς τοιαύτης αὐτῶν ἐσχάτης ψυχικῆς βλάβης τε καὶ κακώσεως. Καὶ δὴ τὰ πάντα οὕτως ἔχοντα βεβαιωθέντες ἐμμέσως τε καὶ ἀμέσως, σκέψεως συνοδικῆς γενομένης, ἀπεφάνθη συνοδικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς τὸν ῥηθέντα κακοπαῖσιον ἐπὶ τοσοῦτοις καὶ τηλικούτοις κανονικοῖς ἐγκλήμασι πᾶσαν ἀσέβειαν ἐκνικῶσι καθαιρέσει τελεῖα καθυποβληθῆναι, καταστρωθεῖσιν κὰν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ τῆς τῶν εὐσεβῶν ὁλομελείας ἐκκοπῆναι, τοῦ τε ἀρχιερατικοῦ βαθμοῦ ἐκπσεῖν καὶ ἐκ μέσου γενέσθαι τὸν τηλικαῦτα καὶ τοσαῦτα κακὰ καὶ ἀθεμιουργίας διαπραξάμενον.

Τούτου χάριν καὶ γράφοντες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς Ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ὁ διαληφθεὶς πρῶην Εὐρίπου κακοπαῖσιος ὡς τοιοῦτος τὴν κακίαν καὶ μοχθηρίαν καὶ ἀνάξιον ἀναφανείας τῆς ἀρχιερατικῆς ἀξίας, τιμῆς τε καὶ προστασίας, καὶ ὡς ταραχώδης καὶ σκανδαλοποιός, προδότης τε καὶ ἐπιβλαβής καὶ ἐπιζήμιος καὶ ψυχοφθόρος, καὶ ἀντίμαχος καὶ πολέμιος τοῦ αὐτόθι χριστιανικοῦ πληρώματος καὶ ποιμνίου, καὶ ὡς ἀπ' ἐναντίας τῆς εὐσεβείας, χριστιανικῆς τε καταστάσεως καὶ ἀρχιερατικῆς ἀξίας καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ θεῶν νόμων πολιτευόμενος, καθηρημένος ὑπάρχη πάσης ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως, καὶ γεγυμνωμένος τῆς Θείας χάριτος, καὶ ἐκπτώτος τοῦ ἀρχιερατικοῦ καταλόγου καὶ ἀπόβλητος καὶ ἐστερημένος παντός ἐκκλησιαστικοῦ εἰσοδήματος, μηδεμίαν ἔδειαν ἔχων ἐπιτραχῆλιον βαλεῖν, ἢ ἀρχιερατικὴν ἐνδυθῆναι στολὴν, ἢ ἀρχιερατικὸν τι ἐκτελέσαι ὑπουργήμα, ὡς καθηρημένος καὶ ἀνίερος Παῖσιος μόνον λεγόμενος καὶ ὡς εἰς τῶν ἰδιωτῶν γνωριζόμενος· καὶ μηδεὶς τολμήσῃ συμφορέσαι αὐτῷ ἢ συλλειτουργῆσαι, ἢ ὡς ἀρχιερέα καὶ μητροπολίτην τιμῆσαι, ἢ τὴν ἀνίερον αὐτοῦ χεῖρα ἀσπασθῆναι, ἢ εὐλογίαν καὶ ἀγιασμόν παρ' αὐτοῦ δεχθῆναι, ἢ εἰσόδημα ἐκκλησιαστικὸν πολλὸν ἢ ὀλίγον αὐτῷ δοῦναι, ἢ συνδραμεῖν καὶ βοηθῆσαι ἐν βάρει ἀργίας ἀσυγγνώστου καὶ ἀλύτου ἀφορισμοῦ τοῦ ἀπὸ Θεοῦ Κυρίου Παντοκράτορος. Οὕτω γενέσθω ἐξ ἀποφάσεως ὡς γράφομεν, καὶ μὴ ἄλλως <αψέγ> ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ. Ἰνδικτιῶνος ιβ'ης

- † Ὁ Καισαρείας Παῖσιος
- † Ὁ Νικομηδείας Νικηφόρος
- † Ὁ Χαλκηδόνος Ἰωαννίκιος
- † Ὁ Κρήτης Γεράσιμος
- † Ὁ Μυτιλήνης Ἀνθιμος
- † Ὁ Κυζίκου Γεράσιμος
- † Ὁ Νικαίας Ἱερεμίας
- † Ὁ Δέρκων Διονύσιος
- † Ὁ Φιλιππουπόλεως Αὐξέντιος
- † Ὁ Δρύστρας Βαρθολομαῖος¹.

Τὸν καθαιρεθέντα Εὐρίπου Παῖσιον τὸν Β' διε-

BYZANTINΗ ΥΜΝΩΔΙΑ ΚΑΙ BYZANTINΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Ὁ φιλόλογος δὲν εἶναι βέβαια μουσικολόγος, καὶ ἡ διαπραγματεύσις εἰδικῶν θεμάτων ἀπαιτεῖ καὶ εἰδικὰς γνώσεις. Ἀλλ' ἐν προκειμένῳ ἡ ἀσχολία μου μετὰ τὴν βυζαντινὴν ὕμνογραφίαν με ἐφερε πολὺ πλησίον πρὸς τὸ θέμα τῆς βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Διότι τὰ δύο αὐτὰ εἶναι ἀλληλένδετα. Τοῦτο θὰ ἐννοήσῃ ἀμέσως ὁ ἀναγνώστης, ὅταν σκεφθῇ, ὅτι ἡ βυζαντινὴ ἐκκλησιαστικὴ ποίησις δὲν ἐγράφη διὰ ν' ἀπαγγέλλεται, ἢ ἀπλῶς ν' ἀναγινώσκεται, ἀλλὰ διὰ νὰ ψάλλεται, ὅπως ἀκριβῶς συνέβη μετὰ τὰ χορικά τῶν ἀρχαίων δραμάτων καὶ μετὰ τοὺς ὕμνους τοῦ Πινδάρου. Ὁ χορὸς (χωρὶς νὰ κινῆται ῥυθμικῶς, δηλαδὴ νὰ χορεύῃ) ψάλλει ἐκεῖνα, τὰ ὅποια εἶναι ἤδη μία ὑψηλὴ ποίησις. Καὶ πέραν αὐτοῦ, κατὰ περισσώτερον ἐνδιαφέρον: Ἐνῷ σήμερον σπανιότατα καὶ ὅλως κατὰ σύμπτωσιν τὰ τραγούδια τονίζονται ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ποιητὴν, ἢ ὁ μουσικός εἶναι καὶ ποιητής, εἰς τὴν ἀρχαιότητα καὶ εἰς τὸν μεσαίωνα συνέβαινε ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον. Δηλαδὴ ὁ ἴδιος ὁ καλλιτέχνης ἦτο καὶ ποιητής καὶ μουσικός, προκειμένου μάλιστα περὶ τῶν συγγραφέων τραγωδιῶν, καὶ χορογράφος. Σήμερον τῶν μὲν ἀρχαίων χορικῶν ἔχομεν μόνον τὸ κείμενον, ἐνῷ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων διατηρεῖται, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, μέχρις ἡμῶν ἡ κατὰ παράδοσιν ψαλμωδία. Καὶ ἐνῷ τὸ λεγόμενον πρόβλημα τοῦ χοροῦ λύεται εἰς τὸ θέατρον κατὰ τὰς ἀντιλήψεις τοῦ σκηνοθέτου, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι ἀδύνατον ν' ἀφαιρέσωμεν τὴν μουσικὴν ἀπὸ τὸ κείμενον. Τοῦτο θὰ ἰσοδυναμῇ μετὰ κατάργησιν τῆς παραδόσεως.

Πρὶν ἔλθω εἰς τὸ καθαντὸ θέμα μου, διὰ τὸ ὅποιον καὶ πολλοὶ με ἐρωτοῦν τί πιστεύω, ὀφείλω νὰ παρασκευάσω τοὺς ἀναγνώστας μου ἐπὶ εἰδικῶν τιμῶν ὅρων, τοὺς ὁποίους χρησιμοποιοῦ καὶ οἱ ὅποιοι ἔχουν ἰδιάζουσας σημασίας ἐν προκειμένῳ. Εἰς τὸ χιλιετὲς Βυζάντιον καὶ εἰς τὴν πεντακόσια ἔτη ἤδη συνέχειάν του ἔχομεν ὕμνογράφους, μελωδοὺς καὶ μελογράφους. Καὶ ὕμνογράφοι μὲν εἶναι κυρίως οἱ συγγραφεῖς ὕμνων, ἐνῷ μελωδοὶ εἶναι οἱ συγγραφεῖς, οἱ ὅποιοι ἐτόνιζον οἱ ἴδιοι τὰ κείμενα τῶν ὕμνων τῶν. Ἀπεναντίας, οἱ μελογράφοι ἐκαλλώπιζον ἀπλῶς τὰ μέλη καὶ δὲν ἦσαν οὔτε πρωτότυποι ποιηταί, οὔτε πρωτότυποι μουσικοί. Θὰ ἐρωτήσῃ τις: Οἱ ὕμνογράφοι ποῖαν μουσικὴν ἐχρησιμοποιοῦν; Ἀπλούστατα ἔγραψαν ἐπάνω εἰς τὰ χνάρια, εἰς τὰ μέτρα καὶ εἰς τοὺς σκοποὺς γνωστῶν τονισμένων ὕμνων. Πρέπει ἀκόμη νὰ ἐκκαθαρισθῇ ἐδῶ, ὅτι οἱ μελωδοὶ δὲν ἤμασαν καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας τοῦ Βυζαντίου, ἀλλ' ὅτι ἐσταμάτησαν ἢ ὀλιγόστευσαν ἀπὸ τοῦ δεκάτου αἰῶνος. Τοῦτο ἔχει ἰδιάζουσας σημασίας διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς τέχνης.

δέχθη ὁ «ἐπίσκοπος πρῶην Μποζαίου κύρ Ἀνθιμος», τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ γενομένης κατὰ μῆνα Νοέμβριον τοῦ εἰρημένου ἔτους 1763.

Ἀρχιμ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΘΕΜΕΛΗΣ

Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

1. Κώδιξ ΣΤ', σελ. 76.

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς καταγωγῆς τῆς μουσικῆς, τοῦτο βεβαίως εἶναι μᾶλλον ἐπιστημονικὸν πρόβλημα, δυνάμενον νὰ λάβῃ διαφόρους λύσεις. Ὡς πρὸς τὰ μέτρα καὶ τὴν ψαλμωδίαν, πρέπει πάντοτε νὰ ἔχωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι ἡ βυζαντινὴ ἐκκλησιαστικὴ ποίησις συνεχίζει τὴν ἐβραϊκὴν ὑμνωδίαν. Ὅποιος ἀκούσῃ σήμερον εἰς τοὺς Ναοὺς μας ψαλλόμενον τὸν Πεντηκοστὸν Ψαλμόν, δὲν θὰ διακρίνῃ αὐτὸν οὔτε μουσικῶς, οὔτε ῥυθμομετρικῶς ἀπὸ τὰ λοιπὰ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ψαλλόμενα ἑλληνικὰ τροπάρια, κανόνας καὶ ὕμνους. Καὶ πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ εἰς τὰς συναθροίσεις τῶν ἐψάλλον κυρίως δαβιτικὸς ὕμνος· ἀργότερα διεπλάσθη ἡ ὕμνογραφία μας.

Καὶ τώρα ἔρχομαι εἰς τὸ θέμα μου. Εἶναι ἡ μουσική, ἡ ὁποία ἀκούεται σήμερον εἰς τοὺς Ναοὺς μας βυζαντινὴ; Καὶ ἂν αὕτη δὲν εἶναι βυζαντινὴ, πρέπει νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν γνησίαν βυζαντινὴν μουσικὴν; Ποία ὅμως εἶναι ἡ γνησία καὶ ὑπὸ τίνος ἀντιπροσωπεύεται; Αὐτὸ εἶναι τὸ πρόβλημα, τὸ ὁποῖον τίθεται ἐνώπιόν μας ὑπὸ εἰδικῶν καὶ φιλακολούθων, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον θὰ προσπαθῶμεν νὰ δώσωμεν μίαν γενικὴν ἐκλαϊκευμένην ἀπάντησιν.

Καὶ πρῶτον: Ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ δὲν εἶναι μία, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐγεννήθη εἰς μίαν ἱστορικὴν στιγμὴν, περὶ τὸν τέταρτον αἰῶνα π.Χ., καὶ νὰ διατηρῇται ἄθικτος καὶ ἀνεξέλικτος ἐπὶ χίλια πεντακόσια ἔτη. Τοῦτο θ' ἀντέβαινε πρὸς τὸν βασικὸν νόμον τῆς ἐξελίξεως καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ἐννοίαν τῆς ἱστορίας καὶ τῆς τέχνης. Ὅχι μόνον διότι οἱ ὕμνοι ἐγράφησαν ἰδίᾳ τὸν ἕκτον αἰῶνα (Ῥωμανὸς ὁ Μελωδὸς) καὶ οἱ κανόνες τὸν ὄγδοον (Ἀνδρέας Κρήτης, Ἰωάννης Δαμασκηνός, Κοσμάς ὁ Μαΐουμᾶ), καὶ κατὰ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς αἰῶνας ἐγένοντο ἄγνωστοι εἰς ἡμᾶς ἐν τῇ λεπτομερείᾳ τῶν ζυμώσεως καὶ ἀλλαγῶν. Ὅχι μόνον διότι τὰ ἴδια τὰ μέλη τῶν μελωδῶν ἐκαλλωπίσθησαν, δηλαδὴ διεσκευάσθησαν, μεταγενεστέρως ἀπὸ τοὺς μελογράφους. Ὅχι μόνον διότι ἐλλείπουν παλαιὰ μουσικὰ χειρόγραφα, καθρεπτίζοντα τὴν πρὸ τοῦ ὀγδόου αἰῶνος κατάστασιν τῆς μουσικῆς. Ὅχι μόνον διότι τὰ μεταγενέστερα τοῦ ὀγδόου αἰῶνος μουσικὰ χειρόγραφα εἶναι γεγραμμένα μὲ διαφόρους παρασημαντικὰς ἀπὸ τὴν ἐν χρήσει σήμερον καὶ ἐρμηνεύονται κατὰ διαφόρους τρόπους ἀπὸ τοὺς μουσικολόγους, τρόπους ποὺ δὲν συμφωνοῦν μεταξὺ τῶν, διότι ὁ καθεὶς ἐκ τῶν ἐρμηνευτῶν θέλει νὰ προβάλῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς τὸ παρελθόν. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἐξῆς σπουδαιότατον λόγον, τὸν ὁποῖον οἱ μουσικολόγοι καὶ οἱ ψάλται παραβλέπουν πάντοτε εἰς τοὺς ἄλλους, ἐνῶ ἐνσαρκώνουν οἱ ἴδιοι: Ὁ καλλιτέχνης ἐκτελεστής, ἐφ' ὅσον εἶναι γνήσιος πράγματι καλλιτέχνης, αἰσθάνεται τὰς συνθέσεις τῶν μεγάλων κατ' ἴδιον τρόπον, καὶ τὰς ἀποδίδει μὲ τὴν ἰδικὴν τοῦ ἐρμηνείαν. Ἐπομένως, βάζει κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου τὸν ψυχικὸν του ἑαυτὸν μέσα εἰς τὴν μουσικὴν. Δὲν ἀρκεῖται εἰς τὸ ν' ἀναπλάσῃ ἐκεῖνο ποῦ ἔγραψεν ὁ ἄλλος, ἀλλ' αὐτὸς τοῦ δίδει τὸ χρῶμα καὶ τὸ πάθος, τὸ ἐρμηνεύει. Τοῦτο συμβαίνει ὅχι μόνον μὲ τὸ παίξιμο μιᾶς σονάτας

συγχρόνου εὐρωπαϊοῦ μουσουργοῦ, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἐκτέλεσιν οἰουδήποτε μέλους βυζαντινοῦ μελωδοῦ ἢ ὕμνογράφου. Ἐπομένως, ὅ,τι ἀκούομεν εἰς τοὺς Ναοὺς εἶναι σύνθεσις τοῦ παραδεδομένου καὶ τοῦ προσωπικοῦ στοιχείου τοῦ ἐκτελεστοῦ, δηλαδὴ τοῦ ψάλτου. Τώρα τὸ πρόβλημα εἶναι, ἂν ὁ ψάλτης πρῶτον μὲν γνωρίζῃ τὸ παραδεδομένον, δεύτερον δὲ εἶναι ὁ ἴδιος ἰσχυρὰ μουσικὴ προσωπικότης, δηλαδὴ ἀξιόλογον τάλαντον.

Ἐκ τῆς σειρᾶς αὐτῆς τῶν διαπιστώσεων προκύπτει, ὅτι ὁ ψάλτης πρέπει νὰ συνεχίσῃ τὴν παράδοσιν καὶ κατὰ τινὰ τρόπον νὰ προχωρῇ πέραν αὐτῆς εἰς τὴν ἀνανέωσιν. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ «πέραν αὐτῆς» σηκώνει πολὺ νερό. Καὶ φαίνεται ὅτι ἐπαράγινε κατὰ τοὺς χρόνους μας. Ἡ εἰσαγωγὴ τῆς εὐρωπαϊκῆς καντάδας ἢ τετραφωνίας εἰς τοὺς Ναοὺς, ἐπιβληθεῖσα ὑπὸ δῆθεν φιλοπροόδων ἐπιτρόπων καὶ καινοτομοῦντων προΐσταμένων τῶν Ναῶν, κατὰ μίμησιν τῆς κοσμικῆς μουσικῆς καὶ τοῦ θεάτρου (ὅπερας), εἶναι ἀντίθετος καὶ ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν βυζαντινὴν παράδοσιν. Διότι εἰς τὴν βυζαντινὴν χορωδίαν ὁ καθεὶς ψάλλει μὲ τὴν φωνὴν ποῦ διαθέτει, τὴν φυσικὴν τοῦ φωνῆν δηλαδὴ, χωρὶς νὰ γίνεταί διάκρισις εἰς τέσσαρας φωνὰς καὶ χωρὶς ἐκάστη φωνὴ ν' ἀκολουθῇ ἴδιον βάδισμα εἰς τὸν ῥυθμὸν τῆς μουσικῆς. Εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ βυζαντινοῦ ψάλτου εἶναι νὰ ἐναρμονίσῃ τὰς φωνὰς καὶ νὰ καταπολεμήσῃ τὴν ῥινοφωνίαν, τοὺς ἀμανεδοειδεῖς τετερισμούς, καὶ τὸ πένθιμον καὶ θλιβερὸν ἀνατολικὸν ὕφος, ἀταίριαστον διὰ μίαν καθαρῶς δοξαστικὴν ὑμνωδίαν, ὅπως εἶναι ἡ βυζαντινὴ. Αὕτη ἀκριβῶς ἡ ἐλευθερία τοῦ συντονισμοῦ καὶ ἡ δυνατότης τῆς ἐναρμονίσεως δίδουν εἰς τὸν βυζαντινὸν ψάλτην τὴν εὐκαιρίαν τῆς προσωπικῆς ἐκφράσεως καὶ ἐρμηνείας, περὶ τῆς ὁποίας ὠμιλήσαμεν προηγουμένως. Ὡς πρὸς ἄλλα τινὰ ζητήματα, ὅτι δῆθεν οἱ πατριαρχικοὶ χοροὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀντιπροσωπεύουν τὴν γνησίαν βυζαντινὴν παράδοσιν, ἢ ὅτι ἀπὸ τοὺς χοροὺς ἀποκλείονται αἱ γυναῖκες, ταῦτα εἶναι συζητήσιμα. Διότι, αἱ μὲν γυναῖκες ἐψάλλον, κατὰ τὰς μαρτυρίας συγγραφέων, εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, ὅπου καὶ εἶχον καταλύματα διὰ νὰ μένουν. Δὲν εἶναι δὲ μόνον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως οἱ δόκιμοι μελογράφοι, ἀλλ' ὅπουδήποτε τῆς Ἑλληνικῆς γῆς ἔδρασαν.

Κατὰ ταῦτα, πρέπει νὰ εὐχηθῶμεν, ὅπως οἱ μουσικολόγοι μας ἀσχοληθῶν μὲ τὰ θεωρητικὰ προβλήματα τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, καὶ ὅπως ἡ Ἐκκλησία εὐνόησῃ τὴν συνέχισιν τῆς ἐξελικτικῆς παραδόσεως, ἀποβάλλουσα ἀπὸ τοὺς Ναοὺς τὴν εὐρωπαϊκὴν καντάδα καὶ τοὺς ἐκτελεστὰς τῆς, οἱ ὁποῖοι πολλάκις τὴν προηγουμένην νύκτα ψάλλουν εἰς τὴν ὕπεραν.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ

Τακτικὸς Καθηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς
Φιλολογίας τοῦ Ἀθηνῆσι Πανεπιστημίου

Τὸ «τετέλεσται» τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ εἶναι ὁ κώδων, ὅστις ἀναγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις τὴν εἰρήνην καὶ χαρὰν.

Ο ΑΓΙΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ ΚΑΙ Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ (*) Δ'.

Αἱ περὶ τῆς θεμελιώσεως τῆς Θρησκείας ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαι ιδέαι τοῦ ἀγίου Αὐγουστίνου ἐπέδρασαν ὡσαύτως καὶ ἐξακολουθοῦσι νὰ ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τὴν φιλοσοφικὴν σκέψιν τῶν νεωτέρων καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.

Ὅσον ἀφορᾷ ἐν πρώτοις εἰς τὴν ιδέαν τῆς αὐτοθεμελιώσεως τῆς Θρησκείας, αὕτη δὲν ἀπαντᾷται μόνον παρὰ τοῖς μυστικοῖς θεολόγοις (1), ἀλλὰ καὶ παρὰ τισι φιλοσόφοις τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος. Οὕτως ὁ Max Scheler, —δεχόμενος, ὅτι ἐκτὸς τῆς ἡθικῆς καὶ αἰσθητικῆς ὑπάρχει καὶ μία εἰδικῶς θρησκευτικὴ ἀξιολογικὴ ἐμπειρία—, τονίζει ἐναντίον τῶν Νεοθωμιστῶν, ὅτι ἡ θρησκευτικὴ ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας τῆς Θρησκείας εἶναι ἡ μόνη γνησίᾳ ἀπόδειξις αὐτῆς. Διὸ οὗτος ἐρωτᾷ: «Δύναται ἡ Θρησκεία νὰ ἴσταται ἐπὶ βάσεως, ἥτις εἶναι πλεόν σταθερὰ ἢ αὐτὴ αὕτη ἡ Θρησκεία καὶ ἡ ἰδίᾳ αὐτῆς φύσις καὶ οὐσία; Δύναται τὸ θεμελιωδέστατον νὰ ἴσταται ἐπὶ ἐνὸς ὀλιγώτερον θεμελιώδους;» (2).

Ἡ ιδέα τῆς αὐτοθεμελιώσεως τῆς Θρησκείας ὑποστηρίζεται κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας ὑπὸ ἐπιφανῶν ρωμαιοκαθολικῶν θεολόγων. Οὕτως ὁ K. Adam ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «Glaube und Glaubenswissenschaft im Katholizismus» προσπαθεῖ νὰ θεμελιώσῃ γνωσιολογικῶς τὴν Θρησκείαν ἐφ' ἐαυτῆς καὶ ἐπὶ τῆς «βεβαιότητος τῆς πίστεως» («Glaubensgewissheit») (3). Ἐπίσης ὁ A. Rademacher γράφει: «Υπάρχει μία ἄμεσος συνείδησις περὶ Θεοῦ (ein unmittelbares Gottesbewusstsein). Ὁ ἔχων ὑγιᾶ ψυχὴν ἄνθρωπος δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀποδείξεων περὶ τοῦ Θεοῦ. Ἡ ὑπαρξίς τοῦ Θεοῦ εἶναι δι' αὐτὸν τὸσον βεβαία, ὅσον καὶ ἡ ἰδιότης» (4).

Ἐπειτα ἡ αὐγουστίνειος ἀντίληψις περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν «ἀποδείξεων» τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ ἀπαντᾷται κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους παρὰ τοῖς Pascal, Newman, Gratry, Kuhn, Adam καὶ πολλοῖς ἄλλοις (5).

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν καθ' ἐξοχὴν μεταφυσικὴν «αὐγουστίνειον» ἔνδειξιν τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ, τ.έ. τὴν ἰδεολογικὴν ἔνδειξιν, σημειωτέον, ὅτι καὶ αὕτη ἀνέζησε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας ὑπὸ διαφόρους μορφάς. Οὕτως ὁ

ιδρυτὴς τῆς Σχολῆς τῶν Νεοκαντιανῶν τῆς Βάδης Wilhelm Windelband (1848-1915) ὑποστηρίζει, ὅτι οἱ λογικοί, ἡθικοὶ καὶ αἰσθητικοὶ κανόνες ἀγκυροβολοῦσι μεταφυσικῶς εἰς μίαν «ὑπεραισθητὴν πραγματικότητα», ἥτις ταυτίζεται πρὸς τὸν Θεόν (1). Ὡσαύτως λίαν συγγενὴς πρὸς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος αὐγουστίνειον ἔνδειξιν εἶναι ἡ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους διαμορφωθείσα ἀξιολογικὴ ἔνδειξις, καθ' ἣν ὁ Θεὸς δὲν εἶναι μόνον τὸ «Ens a se» καὶ τὸ «Ens realissimum», ἀλλὰ καὶ τὸ «ὑψίστον ἀγαθόν», τὸ «summum bonum», ἡ ἀξία τῶν ἀξιών («Valor valorum»), ὡς ἔλεγεν ὁ Νικόλαος Κουζάνος (1401-1464) (2). «Πᾶσαι αἱ δυνατόι ἀξίαι, —γράφει ὁ Max Scheler—, θεμελιοῦνται ἐπὶ τῆς ἀξίας ἐνὸς ἀπείρου προσωπικοῦ πνεύματος καὶ ἐπὶ τοῦ κόσμου τῶν ἀξιών, ὅστις ἴσταται ἐνώπιον αὐτοῦ» (3). Αἱ ἀξίαι εἶναι οἷον «ἀνταύγειαι τῶν μαρμαρυγῶν» καὶ «ἀπειροπληθεῖς τὸν χρωματισμὸν διαθλάσεις τοῦ αἰωνίου φωτός» τοῦ Θεοῦ (4).

Ἡ αὐγουστίνειος «ἰδεολογικὴ» ἔνδειξις τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ ἐπέδρασε σημαντικώτατα καὶ ἐπὶ τὴν καθ' ὅλου Φιλοσοφίαν τῆς Θρησκείας τοῦ B. Rosenmüller, ἥτις θεμελιούται ἐπὶ τῆς πλατωνικῆς καὶ αὐγουστίνειου περὶ ἰδεῶν διδασκαλίας. Πᾶν πρᾶγμα, κατ' αὐτόν, ἔχει μίαν ὀρισμένην ὄντολογικὴν μορφήν, ἥτις εἶναι ἡ ἔκφρασις μιᾶς ιδέας. Ἐν παντὶ πράγματι ὑποκρύπτεται μία ιδέα. Ἀλλ' αἱ ιδέαι εἶναι δυνατόι μόνον ὡς σκέψεις ἐνὸς πνεύματος. Τὸ πνεῦμα τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, διότι αἱ ἐν τοῖς πράγμασι ἐνσαρκούμεναι ιδέαι εἶναι ὅλως ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ὅθεν ὁ ἐν τοῖς πράγμασι πραγματικῶς ὑπάρχων κόσμος τῶν ἰδεῶν προϋποθέτει, κατὰ τὸν Rosenmüller, ἐν ὑπερβατικόν, ἀπόλυτον Πνεῦμα (5).

Ὡσαύτως ὁ φιλόσοφος Johannes Hessen υἱοθετεῖ τὴν αὐγουστίνειον «ἰδεολογικὴν» ἔνδειξιν τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ, προσαρμόζων ταύτην εἰς τὰ σύγχρονα γνωσιολογικὰ δεδομένα καὶ προσπαθῶν νὰ ἄρῃ τὰ μειονεκτήματα ταύτης. Ταῦτα, κατὰ τὸν Hessen, συνίστανται οὐχὶ εἰς τὸ ὅτι αὕτη μεταπηδᾷ ἐκ μιᾶς ἰδεᾶς εἰς ἄλλας εἰς ἐν πρᾶγματι καὶ ὄντως ἀντικείμενον, ἀλλ' εἰς τὸ ὅτι αὕτη θεωρεῖ ὡς πραγματικὰ καὶ μεταφυσικὰ οὐσίας τὰς καθολικῶς ἰσχυούσας ἀληθείας τῆς Λογικῆς, τῶν Μαθηματικῶν,

1. Wilhelm Windelband, *Einleitung in die Philosophie*, Tübingen 1914, σελ. 392 ἐξ. Πρβλ. Max Scheler, *Vom Ewigen im Menschen*, Leipzig 1924, σελ. 624 καὶ 635 ἐξ.

2. Γρ. Παπαμιχαήλ, Ἡ τριάς τῶν ὑψίστων ἀξιών..., σελ. 11. August Brunnner, *Die Grundfragen der Philosophie*, Freiburg im Br. 1933, σελ. 78-79. Alexander Willwoll, *Seele und Geist*, Freiburg im Br. 1938, σελ. 143. Εὐάγγ. Θεοδώρου, *Χριστιανικός Ἀνθρωπισμός*, σελ. 47.

3. Max Scheler, *Der Formalismus in der Ethik und die materiale Wertethik*, σελ. 92 ἐξ.

4. Ν. Ἰ. Λοῦβιτς, *Νοσταλγικαὶ περιπλανήσεις*, Ἀθήναι 1937, σελ. 68.

5. Αἱ ιδέαι αὗται τοῦ Rosenmüller ἀναπτύσσονται κυρίως ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ «Gott und die Welt der Ideen» (1923) καὶ «Metaphysik der Seele» (1947).

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 79.

1. K. Oesterreich, *Die religiöse Erfahrung als philosophisches Problem*, Berlin 1915, σελ. 15 ἐξ.

2. Max. Scheler, *Vom Ewigen im Menschen*, σελ. 582.

3. K. Adam, *Glaube und Glaubenswissenschaft im Katholizismus*, 2. Aufl., Rottenburg 1923, σελ. 37 ἐξ.

4. A. Rademacher, *Die Gottsehnlichkeit der Seele*, München 1922, σελ. 10, 11 καὶ 30 ἐξ.

5. J. h. Hessen, *Religionsphilosophie*, τόμ. 2, σελ. 294-295.

τῆς Ἠθικῆς καὶ τῆς Αἰσθητικῆς, ἀγνοοῦσα τὸν ὑπὸ τῆς νεωτέρας Γνωσιολογίας γινόμενον διαχωρισμὸν τοῦ ἰδεατοῦ ἀπὸ τοῦ πραγματικοῦ, τοῦ ἰσχύοντος ἀπὸ τοῦ ὑπάρχοντος. Ἡ λογικὴ σφαῖρα δι' ἡμᾶς σήμερον διακρίνεται ἀπὸ τῆς μεταφυσικῆς σφαίρας. Διὸ ἡ σκέψις ἡμῶν οὐδέποτε δύναται ἐκ μιᾶς λογικῆς καὶ ἰδεατῆς ἀφετηρίας νὰ φθάσῃ εἰς μίαν μεταφυσικὴν πραγματικότητα.

Παρὰ ταῦτα, ὁ Hessen τονίζει, ὅτι ὁ πυρὴν τῆς περὶ τῆς ὁ λόγος αὐγουστινείου ἐνδείξεως δὲν εἶναι ἀπαράδεκτος, δοθέντος, ὅτι αὕτη, —ἐὰν δὲν δύναται νὰ ὁρμᾶται ἐκ τῆς ἰδεατῆς σφαίρας αὐτῆς καθ' ἑαυτήν—, δύναται νὰ ὁρμᾶται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ ἰδεατὴ σφαῖρα συνδέεται ἀναμφισβητήτως μετὰ τῆς πραγματικῆς σφαίρας. Ὁ σύνδεσμος οὗτος εἶναι δεδομένος ἐν πάσῃ λογικῇ κρίσει, διότι αὕτη παρουσιάζει δύο πλευράς, ἥτοι ἀφ' ἐνὸς τὸ βίωμα τῆς κρίσεως (Urteilerlebnis), ὅπερ ἔχει ψυχολογικὸν καὶ ἐπομένως πραγματικὸν χαρακτήρα, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ περιεχόμενον καὶ τὸ νόημα τῆς κρίσεως (Urteilsinn), ὅπερ ἔχει λογικὴν καὶ ἐπομένως ἰδεατὴν φύσιν. Ἄλλ' ὁ σύνδεσμος τῆς ἰδεατῆς καὶ πραγματικῆς σφαίρας δὲν ὑπάρχει μόνον ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ γινώσκοντος ὑποκειμένου, ἀλλὰ προϋποτίθεται καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ γινωσκομένου ἀντικειμένου. Ἄνευ τοῦ συνδέσμου τούτου δὲν ὑπάρχει πραγματικὴ γνῶσις. Ἡ γνῶσις εἶναι σύλληψις ἀντικειμένων, ὑπαρχόντων ἐκτὸς τοῦ γινώσκοντος ὑποκειμένου. Ἄλλ' ἡ ὑποκειμενικὴ καὶ ἀντικειμενικὴ σφαῖρα δύναται νὰ ἔλθωσιν εἰς ἐπαφὴν, διότι μεταξύ αὐτῶν ὑφίσταται μία ἀντιστοιχία, τῶν κατηγοριῶν τῆς γνώσεως ἀντιστοιχοῦσιν πρὸς τὴν ἀντικειμενικὴν τάξιν τῶν πραγμάτων. Ἡ ἀντιστοιχία αὕτη, ἐφ' ἧς στηρίζεται ἡ ἀλήθεια τῶν γνώσεων ἡμῶν, δύναται νὰ ἐξηγηθῇ, κατὰ τὸν Hessen, μόνον διὰ τῆς παραδοχῆς τῆς ἐσχάτης Ἀρχῆς παντὸς εἶναι, ἥτις δὲν εἶναι μόνον ἡ ἐσχάτη λογικὴ ἀρχή, ἥτις θεμελιῶν τὴν λογικὴν σφαῖραν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐσχάτη μεταφυσικὴ ἀρχή, ἥτις συγχρόνως εἶναι τὸ ἐσχατὸν θεμέλιον τῆς πραγματικῆς σφαίρας. Μόνον οὕτως ἐξηγεῖται ἡ ἀρμονία τῆς λογικῆς καὶ πραγματικῆς τάξεως. Ἡ μεταξύ αὐτῶν ἀντιστοιχία ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ὅτι ἀμφότεραι ἔχουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν εἰς τὴν αὐτὴν μεταφυσικὴν ἀρχήν, ἥτις εἶναι τὸ θεμέλιον τοῦ τε ἰδεατοῦ καὶ τοῦ πραγματικοῦ κόσμου.

Ἡ ἰδέα τῆς μεταφυσικῆς θεμελιώσεως τῆς ἀληθείας, κατὰ τὸν Hessen, δὲν ἀπαντᾶται μόνον παρὰ τῷ Αὐγουστίνῳ καὶ τῇ αὐγουστινιζούσῃ μεσαιωνικῇ φιλοσοφίᾳ, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Descartes, Malebranche, Leibniz, Lotze, Bolzano, Ed. v. Hartmann, Eucken κ.λ. (1) Καὶ αὐτὸς ὁ Nietzsche διεῖδεν, ὅτι ἡ ἰδέα τῆς Ἀληθείας ἀγκυροβολεῖ κατ' οὐσίαν εἰς τὴν περὶ Θεοῦ ἰδέαν καὶ ἴσταται ἡ πίπτει μετ' αὐτῆς. Διὸ οὗτος δὲν ἠρνήθη μόνον τὴν ἰδέαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδέαν τῆς Ἀληθείας, ὁδηγηθεὶς οὕτως ἐκ τῆς ἀθείας πρὸς τὸν σκεπτικισμὸν. «Ὁ Fr. Nietzsche, —λέγει ὁ Max

Scheler—, εἶχε δίκαιον, ὅταν ἐθεώρει τὴν ἰδέαν τῆς ἀληθείας συνδεομένην μετὰ τῆς πίστεως πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐνόμιζεν, ὅτι ἔπρεπε νὰ θυσιάσῃ εἰς τὴν ἀθειάν αὐτοῦ καὶ τὴν ἰδέαν τῆς ἀληθείας» (1).

Ὅθεν καὶ αἱ περὶ τῆς θεμελιώσεως τῆς ἀληθείας τῆς Ὁρησκείας ἰδέαι τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου ἐπέζησαν διὰ τῶν αἰώνων καὶ ἐπιδρῶσι σημαντικῶς ἐπὶ τὴν φιλοσοφικὴν σκέψιν τῶν νεωτέρων καὶ καθ' ἡμᾶς χρόνων.

Ἐπίλογος

Τὰ ἐν τῇ παρούσῃ εὐσυνόπτῳ μελέτῃ λεχθέντα δεικνύουσιν, ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου, ἥτις σχετίζεται πρὸς τὰ κύρια προβλήματα τῆς Φιλοσοφίας τῆς Ὁρησκείας, ἐμψυχοῖ πολλὰς ἐκ τῶν νεωτέρων κατευθύνσεων αὐτῆς. Διὸ οὗτος δὲν θεωρεῖται μόνον «διὰ τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην ὡς ὁ ἰδρυτὴς τῆς Μεταφυσικῆς, ἥτις στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἐμπειρίας» (2). Ἀλλὰ καὶ ὁ εἰσηγητὴς τῶν περὶ τῶν ὁ λόγος κατευθύνσεων τῆς Φιλοσοφίας τῆς Ὁρησκείας. Τὸ γεγονὸς τοῦτο εἶναι λίαν εὐχάριστον δι' ἡμᾶς, διότι ἡ μετὰ τῶν κυρίων προβλημάτων τῆς Φιλοσοφίας τῆς Ὁρησκείας συνδεομένη καὶ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα διδασκαλία τοῦ Αὐγουστίνου δὲν περιέχει τι ἀντιτιθέμενον εἰς τὸ γνήσιον ὀρθόδοξον πνεῦμα, ὡς τοῦτο κατοπτρίζεται ἐν τε τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ καὶ τῇ Ἰερᾷ Παραδόσει. Πρὸς τούτοις τονιστέον, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου υἱοθετηθεῖσα διδασκαλία περὶ τῆς ἀτελοῦς ἀμέσου γνώσεως τοῦ Θεοῦ, ἐν συνδυασμῷ μετὰ διανοητικῶν ἐνδείξεων τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, ἀπαντᾶται συχνάκις οὐ μόνον μετ' αὐτόν, ἀλλὰ καὶ πρὸ αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἑλληνικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀναπηδῶσα πηγαίως, αὐτοτελῶς καὶ πρωτοτύπως καὶ ἐκ τῆς διδασκαλίας πολλῶν μεγάλων ἐλλήνων πατέρων καὶ θεολόγων (Ἰουστίνος, Μ. Ἀθανάσιος, Μ. Βασίλειος, Γρηγόριος Ναζιανζηνός, Γρηγόριος Νύσσης κ.λ.) (3). Ὅθεν εἶναι ἄξιον ἰδιαίτερας ἐξάρσεως τὸ γεγονός, ὅτι ἡ νεωτάτη Φιλοσοφία τῆς Ὁρησκείας ἐμψυχοῦται ἐν πολλοῖς σημείοις ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῶν μεγάλων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ, δ. θ.

Καθηγητὴς τοῦ Κολλεγίου Ἀθηνῶν

1. Max Scheler, Vom Ewigen im Menschen, σελ. 548. Joh. Hessen, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 350.

2. Κ. Γεωργούλη, ἐνθ' ἄνωτ.

3. Περισσότερα σχετικῶς ἰδὲ ἐν τῇ πραγματείᾳ ἡμῶν «Κριτικὴ Εἰσαγωγή εἰς τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων Ὁρησκείας καὶ Γνώσεως», ἥτις δημοσιεύεται ἐντὸς τῶν ἡμερῶν.

Ἡ ἀνευ μορφώσεως ἄγνοια εἶναι κακόν, ἀλλ' ἡ μετὰ μορφώσεως τοιαύτη εἶναι ἐτι χειρότερη.

✱ Ὅταν ὁ Θεὸς σκέπῃ ἡμᾶς ὑπὸ τὰς παντοδυνάμεις πτέρυγας Του, δὲν φοβοῦμεθα τίποτε.

✱ Τὸ νὰ λέγῃ τις πρὸς τὸν πλησίον του πάντοτε τὴν ἀλήθειαν εἶναι ἐνδείξις ἀγάπης πρὸς αὐτόν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1000/1954 ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΩΣ
ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ *

(Χαρακτήρ περιεχομένου τῆς Ἱερωσύνης.

Χαρακτήρ περιεχομένου τῆς Μοναχικῆς Ὁμολογίας)

Ἰσχυροτέραν δ' ἀπόδειξιν τῆς ὀρθότητος τῶν διδασκομένων τούτων ἀποτελεῖ ἡ ἐπαπειλὴ πλέον αὐστηροτέρων κυρώσεων κατὰ τοῦ καθαιρεθέντος κληρικοῦ καὶ ὡς τιμωρημένου διάγοντος ἐφεξῆς ἐν τῷ ποιμνίῳ τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ' ὅσον οὗτος, καθηρημένος ὢν, ἀποπειραθῇ καὶ ποιήσῃται χρῆσιν τῶν ἐκ τῆς ἱερατικῆς ἐξουσίας, τοῦ δικαίωματος ἐνεργείας τῆς χρήσεως τῆς ὁποίας ἐστερήθη, ἐκπληρόντων δικαίων. Ἀντιμετωπίζει τὴν πλῆρη καὶ ὁλοσχερῇ ἐκκοπήν του ἐκ τῶν κόλπων τῆς Ἐκκλησίας καθ' ὅλοκληρίαν.¹

Γ'. Δὲν ἐπιτρέπεται ἐν οὐδεμίᾳ περιπτώσει νὰ ἐπαναληφθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου.

Ἡ ἐφ' ἅπαξ γενομένη μετάδοσις τοῦ Θείου Χάρισματος τῆς ἱερωσύνης δι' ἐγκύρου χειροτονίας, τοῦτέστι τελεσθείσης συμφώνως πρὸς τὴν περὶ μυστηρίων δογματικὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἅπαξ ἐνεργηθεῖσα, θεωρεῖται καλῶς γενομένη καὶ μηδέποτε ἐπιτρέπεται νὰ ἐπαναληφθῇ.²

Ἡ τοιαύτη ἀπαγόρευσις τῆς ἐπαναλήψεως τῆς χειροτονίας ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν βαθμὸν ἐν τῷ ἱερατείῳ, ἀπόρροια οὖσα τῆς διδασκαλίας περὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης, γενικῶς ἔχει ἐφαρμογὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐπὶ πάσης περιπτώσεως, θιγούσης τὰ ὅρια τῆς ἀπαγορεύσεως³. Εἰδικώτερον οὕτω: α) Ἐγκυρος καὶ

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 90.

1. ΚΗ' Ἀποστ. Κανὼν (Σ. Β. 36), καν. ΠΗ' τοῦ Μ. Βασιλείου (Σ. Δ. 270), εἰδικώτερον δ' ὅρα Παν. Ἱ. Παναγιωτάκου, Ἡ Ἱερωσύνη, σελ. 113, 117 ἐπ.

2. Ἀπ. Καν. ΕΗ' (Σ. Β. 87) «εἰ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος δευτέραν χειροτονίαν δέξηται καθαιρεσθῶ καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας», ἐπὶ δὲ καν. ΚΖ', ΜΗ' Καθ. Θανένης (Σ. Γ. 375, 419), Δοσιθέου, Ὁμολογία, «Ὅρος ΙΣΤ' (Kimmel, I. 449), «ἀδύνατον τὸν αὐτὸν δις ἱερωσύνης τυχεῖν τῆς αὐτῆς». Οὕτω καὶ οἱ Μακάριος-Φιλιππίδης, Τὰ περὶ Μυστηρίων, σ. 303 § Γ', Χ. Ἀνδρούτσος, Συμβολικὴ, σελ. 381 «ὁ χαρακτήρ οὗτος τῆς ἱερωσύνης, ὡς μυστηρίου καθιστάντος πάντα, ἐμφαίνει ὅτι ἡ τῷ προχειριζομένῳ μεταδιδόμενη Θ. Χάρις εἶναι ἀνεξάντητος, οὐδ' ἐπιτρέπεται ἡ ἐπαναχειροτόνησις καὶ ἡ ἐκ τῶν κληρικῶν τάξεων εἰς τὰς λαϊκὰς μεταβάσεις», Ἰδίου, Δογματικὴ, σ. 391, Ἱ. Μεσολωρᾶς, Συμβολικὴ, τ. Πα. σ. 333, Κ. Ανοβονιώτης, Τὰ μυστήρια τῆς Ἀν. Ὁρθ. Ἐκκλησίας, σ. 24 ἐπ., Ἰδίου, Νομοκανονικαὶ Μελέται, σελ. 17, 148 ἐπ., Δ. Πετρανάκος, Συμβολαί, σ. 73 ἐπ., Ἰδίου, Τινὰ περὶ τοῦ κύρους τῶν χειροτονιῶν, σ. 21 ἐπ., Ἰδίου, Νομοκ. Ἐνασχολήσεις, σ. 255, S. Zankow, Die Verwaltung der Bulh. Orth. Kirche, σ. 69 ἐπ.

3. Καὶ οἱ Δυτικοὶ Κανονολόγοι διδάσκουσι τὸ αὐτὸ ἐπὶ τοῦ θέματος. πρβλ. οὕτω J. Morinus, Commentarius, τ. III. σ. 104 ἐπ., C. Baronius, Annales Ecclesiastici, τ. VIII. σ. 40 ἐπ., B. Jungmann, Controversia de reordinationibus, τ. IV. σ. 110 ἐπ., J. Hergenrother, Photius, τ. II. σ. 321 ἐπ., τ. III. σ. 358 ἐπ., Fr. Kober, Die Deposition, σ. 92 ἐπ., P. Schanz, Die Lehre von den heiligen Sacramenten der Katholischen Kirche, σ. 694 ἐπ., A. Harnack, Lehrbuch der Dogmengeschichte, τ. III. σ. 613 ἐπ., L. Saltet, Les Réordinations, σ. 78

κανονικὴ χειροτονία, ἅπαξ τελεσθεῖσα, μηδέποτε ἐπαναλαμβάνεται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν ἐν τῷ ἱερατείῳ βαθμὸν, ἐπ' ἀπειλῇ αὐστηρῶν κυρώσεων κατὰ τε τοῦ χειροτονήσαντος καὶ τοῦ χειροτονηθέντος¹.

β) Ἐγκυρος καὶ κανονικὴ χειροτονία, ἅπαξ τελεσθεῖσα, μηδέποτε ἐπαναλαμβάνεται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν βαθμὸν ἐν τῷ ἱερατείῳ, εἰ καὶ τὸ πρόσωπον τοῦτο πληγὴν διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως ἀρχικῶς, ἐν τοῖς κατόπιν, νεωτέρα ἀποφάσει τῆς Ἐκκλησίας, αἰρομένων τῶν συνεπειῶν τῆς καθαιρέσεως, ἐπανέρχεται εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐν ἐνεργείᾳ κληρικῶν². Οὕτως ὁσάκις δι' εἰδικῆς ἐκκλησιαστικῆς ποινῆς, τῆς καθαιρέσεως, ἀπαγορευθῇ εἰς μετεिल्φότητα τοῦ Θ. Χάρισματος τῆς ἱερωσύνης, δι' ἐγκύρου ἐφ' ἅπαξ τελεσθείσης χειροτονίας, ἡ χρῆσις τῆς ἐνεργείας αὐτῆς, καὶ ἐν τοῖς κατόπιν, διὰ νεωτέρας ἀποφάσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἀρθῶσιν αἱ συνέπειαι τῆς ἀπαγορεύσεως, παύει ἐμποδιζομένη ἡ ὑπὸ τοῦ ἀποκατασταθέντος ἐκ τῆς καθαιρέσεως χρῆσις τῆς ἐνεργείας τῆς Θ. Χάριτος, χωρούσης ἀπλῆς εἰσδοχῆς αὐτοῦ εἰς τοὺς κόλπους καὶ πάλιν τῆς Ἐκκλησίας, καθ' ὃν πρότερον εἶχεν ἐν αὐτῇ ἱερατικὸν βαθμὸν.

Ὁ λόγος τῆς ἐφ' ἅπαξ ληφθείσης ἐγκύρου χειροτονίας ἀπαγορεύει ῥητῶς τὴν ἐπανάληψιν αὐτῆς, ἐφ' ὅσον ὁ χειροτονηθεὶς συνεχίζει παραμένων ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, εἴτε ἐν ἐνεργείᾳ παραμένων ὡς τοιοῦτος εἴτε ἐν ἀναστολῇ ἐνεργείας, ὡς τιμωρημένος διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως διάγων ἐντὸς αὐτῆς καὶ δι' ἐν τῇ τάξει ἐξ ἧς προῆλθεν ὡς ἀπλοῦς πιστός, ὡς χριστιανός, τοῦτέστι τῆς τοῦ ποιμνίου τῆς Ἐκκλησίας.

Διότι τὸ δικαίωμα τῆς χρήσεως τῆς ἐνεργείας τῆς κατὰ φύσιν καὶ χαρακτῆρα ὡς ἀναφαιρέτου παραμενούσης ἐπὶ τοῦ καθηρημένου Θ. Χάριτος, τῆς διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης δοθείσης αὐτῷ, περιοριζόμενον κατὰ τὴν ἐξουσίαν τῆς ὑπὸ τούτου χρήσεως αὐτοῦ κατ' ἐλεύθερον δικαίωμα τῆς ταμιούχου Αὐτῆς Ἐκκλησίας, καὶ καθιστάμενον ἀνενέργητον, ἄρχεται καὶ πάλιν αὐτοδικαίως νὰ ἐνεργῇ μετὰ τὴν ἄρσιν, μεταγενεστέρα ἀποφάσει τῆς Ἐκκλησίας, τῶν συνεπειῶν τῆς καθαιρέσεως³, λειτουργοῦν κανονικῶς ὡς καὶ πρότερον καὶ νομιμοποιοῦν τὰς ἱερατικὰς τοῦ ἐκ τῆς καθαιρέσεως ἀνακληθέντος πράξεις, αἵτινες πλέον προβάλλ-

ἐπ., (ἐν περιφύμῳ ἀνατομῇ τῶν ἐπὶ τοῦ θέματος ἐν τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ ἀνὰ τοὺς αἰῶνας), E. Amann, Réordinations, ἐν Dictionnaire de Théologie Catholique, fasc. CXIX—CXXI, σελ. 2386 ἐπ.

1. Ἀπ. Κανὼν ΕΗ' (Σ. Β. 87), καν. ΚΖ', ΜΗ' Καθ. Θανένης (Σ. Γ. 375, 419).

2. Κατὰ τὴν ὀρθοτάτην τοῦ Fr. Kober, Die Deposition, σ. 104 ἐπ., διδασκαλίαν «ἐάν ἡ χειροτονία δὲν εἶχεν ἀνεξίτηλον χαρακτῆρα, τότε ἔδει νὰ ἐπαναλαμβάνηται ἀτιμωρητῶν. Τὰ αὐτὰ δ' ἀποδέχονται καὶ οἱ Ἱ. Μεσολωρᾶς, Συμβολικὴ, τ. Πα. σ. 335-6, Χρ. Ἀνδρούτσος, Δογματικὴ, σελ. 394, Κ. Ανοβονιώτης, Νομοκ. Μελέται, σ. 114 ἐπ., εἰ καὶ ἐν τῇ ἀπαραδέκτῳ κρίσει «διότι ἡ Θεία Χάρις αἱρεται καὶ δύναται νὰ ἀρθῇ πάλιν μόνον ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας», ἣν ὀρθώτατα ἀνασχευάζει ὁ Ἀμ. Ἀλιβιζάτος, Ἡ Οἰκονομία, σ. 42 σημ. 1, 77, 79 ἐπ.

3. Παν. Ἱ. Παναγιωτάκος, Ἡ Ἱερωσύνη, σελ. 131 ἐπ.

λουν κανονικαὶ καὶ νόμιμοι, ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν.

Ἡ Ἐκκλησία, βεβαίως, ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἀναστείλῃ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δικαιώματος χρήσεως λειτουργίας τῆς Θ. Χάριτος, ἐπιβάλλουσα τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως, ὡς ὡσαύτως καὶ νὰ ἄρῃ τὰς συνεπείας τῆς καθαιρέσεως μετὰ ταῦτα, διὰ λόγους οἰκονομίας, πλὴν δὲν δύναται νὰ καταστήσῃ καὶ τὴν Θ. Χάριν ἀνεργήτον καὶ κατόπιν, κατ' οἰκονομίαν ἐνεργοῦσα, νὰ καταστήσῃ αὐτὴν πάλιν ἐνεργητικὴν¹. Διότι αὕτη, θεόθεν δοθεῖσα καὶ ἀναφαιρέτως ὑπάρχουσα ἐπὶ τοῦ μετεληφέντος αὐτῆς, ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ, ἀρκεῖ νὰ γίνῃ χρήσις τῆς τοιαύτης ἐνεργείας παρὰ τοῦ δικαιουμένου πρὸς τοῦτο².

Ἐπομένως ἡ μὴ ἐπανάληψις τῆς ἐγκύρωσις ἀπαξ γενομένης χειροτονίας, μετὰ τὴν ἄρσιν τῶν συνεπειῶν τῆς καθαιρέσεως, ἐπὶ τὸν ἀποκατασταθέντα ἐκ ταύτης κληρικὸν προβάλλει ὡς νομικὴ συνέπεια τῆς αὐτοδικαίως λειτουργήσεως ἐνεργείας τῆς Θ. Χάριτος καὶ οὐχὶ ὡς ἔργον οἰκονομίας τῆς Ἐκκλησίας³.

Ἡ λειτουργία τῆς οἰκονομίας ἄρχεται μὲ τὴν σκέψιν τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἄρῃ τὰς συνεπείας τῆς καθαιρέσεως, δηλαδὴ τοῦ κωλύματος ἐνεργείας τῆς Θ. Χάριτος, καὶ τελευτᾷ μὲ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἀποφάσεώς της, μεθ' ἣν ἄρχεται ἡ ἀνασταλεῖσα, προηγουμένη ἀποφάσει τῆς Ἐκκλησίας, χρήσις τοῦ δικαιώματος ἐνεργείας τῆς Θ. Χάριτος, αὐτοδικαίως λειτουργοῦσα. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς δὲ ταύτης δὲν ὑπάρχει χρήσις τῆς οἰκονομίας, διότι, ἀπλούστατα, δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ τοιαύτη, ἐρχομένη ἀντιμέτωπος πρὸς τὴν αὐτοβούλως καὶ αὐτοδικαίως ὅλως ἐνεργουμένην ἐναρξιν λειτουργίας τοῦ δικαιώματος χρήσεως τῆς ἐνεργείας τῆς Θ. Χάριτος.

γ) Ἐγκυρος πλὴν ἀπλῶς ἰσχυρὰ χειροτονία, ἥτοι ἀντικανονικὴ καὶ παράνομος⁴, ἀπαξ τελεσθεῖσα μηδέποτε ἐπαναλαμβάνεται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν βαθμὸν ἐν τῷ ἱερατεῖ, μετὰ τὴν ἄρσιν τῶν συνεπειῶν τῆς ἀντικανονικότητος, ἥτοι ἡ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως ὑφ' ἣν, τελὼν ὁ χειροτονήσας, παράνομον ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ δικαιώματος ἐνεργείας τῆς ἐπ' αὐτοῦ παρκαμένουσας σταθερῶς Θ. Χάριτος τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης καὶ προέβη εἰς ἀντικανονικὴν χειροτονίαν, ἡ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως ὑφ' ἣν ἐτέθη ὁ ἀντικανονικὴν δεξιόμενος

χειροτονίαν, τοῦτέστιν ἀπὸ μέρους τελούντος ὑπὸ ποινὴν στερητικὴν χρήσεως τοῦ τοιούτου δικαιώματος, ἥτοι τῆς καθαιρέσεως. Τοῦτο, διότι ἡ ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας χρῆσις τῆς ἀρχῆς τῆς οἰκονομίας συντρέχει μόνον διὰ τὸν ἀνακληθέντα ἐκ τῆς στερητικῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως, καὶ οὐχὶ διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς ἐπ' αὐτοῦ Θ. Χάριτος. Ὁ ἔχων αὐτὴν κληρικὸς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ποιῇται χρῆσιν αὐτῆς νόμιμον καὶ κανονικὴν, ὡς τοιαύτη δὲ θεωρεῖται ἡ ἐνεργουμένη κατὰ τὰς ἐπιταγὰς καὶ τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας.

Διὰ τὸν λόγον δ' αὐτὸν αἱ συνέπειαι κατὰ τῆς κακῆς καὶ παρανόμου χρήσεως τῆς ἐνεργείας τῆς Θ. Χάριτος ἐπαπειλοῦνται κατὰ τοῦ ἔχοντος αὐτὴν ἀναφαιρέτως κληρικοῦ⁵, καὶ οὐχὶ κατὰ τῶν δυνάμει αὐτῆς ὑπὸ τοῦτου τελουμένων πράξεων (ἥτοι μυστηρίων, ἱερατικῶν ἐν γένει πράξεων κ. λ. π.), αἵτινες εἶναι πάντοτε ἐγκυροὶ καὶ μηδέποτε ἀνυπόστατοι ἢ ἄκυροι⁶, ὡς τελεσθεῖσαι ἀντικανονικῶς καὶ οὐχὶ

1. Παν. Ἱω. Παναγιωτάκος, Ἡ Ἱερωσύνη, σελ. 113 ἐπ.

2. Ὡς τοιαῦται, φέρ' εἰπεῖν, δέον νὰ λογισθῶσιν αἱ ἀντικανονικαὶ καὶ παράνομοι χειροτονίαι, ὥς τελοῦν οἱ καθηρημένοι Ἐπίσκοποι, αἵτινες θεωροῦνται ἰσχυροὶ, πλὴν οὐχὶ ἄκυροι, διότι οὗτοι καὶτοι καθηρημένοι δὲν παύουσι τελούντες ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, διάγοντες ὡς μέλη τοῦ ποιμνίου τῆς Ἐκκλησίας διὰ λόγον ποινῆς (οὕτω καὶ Fr. Kohler, Die Deposition, σ. 104 ἐπ., J. Hergenrother, Photius, τ. II. σ. 321 ἐπ., G. Phillips, Kirchenrecht, τ. I. σ. 360 ἐπ., P. Hinschius, Kirchenrecht, τ. I. σ. 83—84, Ἱ. Ἐδταξίας, Περὶ Ἱερατικῆς Ἐξουσίας, τ. I. σ. 271 ἐπ., Βασιλεὺς Σμύρνης, Περὶ τοῦ κύρους χειροτονίας ὑπὸ καθηρημένου Ἐπισκόπου, σ. 20, Δ. Πετρακάκος, Τινὰ περὶ τοῦ κύρους τῶν χειροτονιῶν, σ. 22, P. Schanz, Die Lehre von den heiligen Sacramenten der Kathol. Kirche, σ. 649 ἐπ., L. Sallet, Les Réordinations, σ. 79 ἐπ., Contra: Οἱ Ἀμ. Ἀλιβεζάτος, Τὸ κύρος τῆς ἱερωσύνης τῆς Ἀγγλικ. Ἐκκλησίας, σ. 123 ἐπ., Ἰδίον, Ἡ Οἰκονομία σ. 79, ἐνθα, εἰ καὶ λαμπρῶς διδάσκει τὰ τῆς ἐννοίας τῶν ἰσχυρῶν, παρανόμων καὶ ἀντικανονικῶν, χειροτονιῶν, θεωρεῖ ὅμως αὐτὰς ὡς ἄκυρους, Κων. Ράλλης, Σχέδιον Ἀστικοῦ Κώδικος, τ. I. σ. 513, Ἰδίον, Τὸ κύρος γάμου ἱερολογηθέντος ὑπὸ καθηρημένου ἱερέως, ἐν Πρακτικοῖς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, 1932, σ. 17, Ἰδίον, Γνωμοδότησις, ἐν τεύχει Συνταγματικῆς, νομικῆς καὶ κανονικῆς ἀνάπτυξης τοῦ Παλαιομεροῦ. Ζητήματος (ἐπιμελεία Διακείας Πολυκάρπου) σ. 89, 1948, Γ. Ροῦλός, Ἀστικός Κώδιξ, τ. II. σ. 89 σημ. 5, Ἀγγ. Μπουρόπουλος, Γνωμοδότησις 1/1947 ἐν Α.Ε.Κ.Δ., τόμ. Β' σ. 198, 1948, Ἰδίον, Γνωμοδότησις 41/1947 ἐν Α.Ε.Κ.Δ., τόμ. Γ' σ. 93, 1948, Δωρόθεος, Μητροπολίτης Λαρίσης, Γνωμοδότησις ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τόμ. Β' σ. 290, 1948, Γ. Ράμμος, Παραδόσεις Ἐκκλ. Δικαίου, σ. 40, Γ. Ράμμος—Χρ. Σγουρίτσας—Κων. Τσάτσος, ἐν Ε' τόμ. ΚΗ' σελ. 13, 1951 καὶ Α. Π. 222/1934, [εἰσηγητῆς Γ. Ἀντωνιάδης, (Θ. ΜΕ. 662)], 359/1934 [εἰσηγητῆς Γ. Ἀντωνιάδης, (Θ. ΜΣΤ. 462)], Ἐφ. Ἀθηνῶν 1356/1949, [εἰσηγητῆς Χρ. Σιδεράτος, (Α. Ε.Κ.Δ., τ. Ε' σ. 42)], θεωροῦντες ὅτι αἱ ὑπὸ καθηρημένου τελούμεναι ἱεροπραξίαι εἰσὶν ἀνυπόστατοι καὶ ἄκυροι, δεκταὶ γινόμεναι ὡς πράξεις τελεσθεῖσαι ὑπὸ λαϊκοῦ). Νοητέον, ὅτι δὲν συγχωρεῖται σύγχυσις πρὸς τοὺς ἐπὶ βαρυτάτοις ἀδικήμασιν (ὡς αἵρεσις, σιμωνία κ.λ.π.) καταδικασθέντας, οἵτινες δὲν εἶναι ἀπλῶς τιμωρημένοι εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τοιαύτην τοῦ ἀφορισμοῦ, ἥς συνέπειαι ἡ πλήρης αὐτῶν ἐκκοπή ἐκ τῆς Ἐκκλησίας καθ' ὁλοκληρίαν [Περλ. ΚΘ', Α', ΜΕ', Ἀποστ. Καν. (Σ. Β. 37,60,) καν. Ε' τῆς Ζ' Νικαίας, (Σ. Β. 572) κ. ἄ.]. Ἰδε καὶ λεπτομερέστερον Παν. Ἱ. Παναγιωτάκου, Ἡ Ἱερωσύνη, σελ. 117 ἐπ.

1. Οὕτω καὶ ὁ Ἀμ. Ἀλιβεζάτος, Περὶ Χάριτος τῶν ποινῶν τῶν κληρικῶν, σ. 19, Ἰδίον, Ἡ Οἰκονομία, σ. 79 ἐπ.

2. Ἀνακόλουθος πρὸς τὴν ὀρθότητα τῆς ἰσχυροῦσης κανονικῆς διδασκαλίας ὁ Γ. Ράμμος, Παραδόσεις Ἐκκλ. Δικαίου, σ. 13, ἰσχυρίζομενος ὅτι «ἡ καθαιρέσις εἶναι ποινὴ ἀνακλητὸς, δηλαδὴ δὲν δύναται ν' ἀνακληθῇ, ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς. Διότι ἀφοῦ ὁ καθαιρεθεὶς ἔχασε τὴν ιδιότητα τοῦ κληρικοῦ, δὲν δύναται νὰ τὴν ἐπανακτήσῃ, εἰ μὴ διὰ νέας χειροτονίας» (sic!).

3. Ἄλλως ὁ Ἀμ. Ἀλιβεζάτος, Ἡ Οἰκονομία, σ. 82 «ἡ μὴ ἀναχειροτόνησις τοῦ ἀπὸ τῆς καθαιρέσεως ἀνακαλυμμένου εἶναι καθαρὸν ἔργον οἰκονομίας καὶ οὐδὲν πλέον, ὃ ἐστὶ μὴ ἐφαρμοζομένης ταύτης, οὐδεμία ἱερατικὴ ιδιότης καὶ συνεπῶς ἐξουσία ὀφίσταται».

4. Περὶ τῆς διακρίσεως τῶν κανονικῶν ἀπὸ τῶν ἰσχυρῶν (ἀντικανονικῶν καὶ παρανόμων) χειροτονιῶν, βρα Παν. Ἱ. Παναγιωτάκου, Ἡ Ἱερωσύνη, σελ. 36 σημ. 1.

ἀκύρως, ὑπὸ ἀνήκοντος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κληρικοῦ¹, ὅστις ἔχει μὲν ἐπ' αὐτοῦ σταθερῶς τὸ Θ. Χάρισμα τῆς ἱερωσύνης, πλὴν, ὡς καθηρημένος καὶ ὑποστὰς ἐπίσχεσιν τοῦ δικαίωματος ἐνεργείας τῆς Θ. Χάριτος, ἀντικανονικῶς καὶ παρὰ νόμους ἐποίησατο χρῆσιν αὐτῆς².

Διὰ τὴν αὐτὴν δ' αἰτίαν, αἰρομένων τῶν συνεπειῶν τῆς καθαιρέσεως, καὶ αὐταὶ ἐτι αἱ τυχόν ἐνεργηθεῖσαι κατὰ τὸ στάδιον τῆς λειτουργίας αὐτῆς πράξεις τοῦ καθηρημένου ἀναγνωρίζονται ὡς κανονικαί³. Πρᾶγμα μὴ συμβαῖνον ἐπὶ τῶν ἀκύρων ἢ ἀνυποστάτων πράξεων, αἵτινες ἐξ ὑπαρχῆς οὐσαι τοιαῦται μηδέποτε καθίστανται ἐπιγενομένως ἐγκυροί⁴. Πρὸς τὴν διδασκαλίαν ταύτην συμπίπτει ἀπολύτως καὶ ἡ πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις τοὺς ἐπὶ ἀδικήματι συνεπαγομένῳ τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως καταδικασθέντας ἐδέχθη καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν, ἀνακληθεῖσιν τῶν συνεπειῶν τῆς καθαιρέσεως, ἄνευ ἐνεργείας δευτέρας χειροτονίας καὶ ὑπ' ἀμφοτέρως τὰς ἀνωτέρω διαληφθεῖσας περιπτώσεις, ἥτοι τοῦ ἀποκατασταθέντος καθηρημένου Ἐπισκόπου καὶ τοῦ ἀποκατασταθέντος κληρικοῦ, ὅστις ἀντικανονικὴν ἐδέξατο χειροτονίαν, ἥτοι ὑπὸ καθηρημένου ἀπλῶς Ἐπισκόπου⁵.

1. Εἰς τὴν ἀπόφασιν Α. Π. 273/1898, (Θ. Ι. 34) μνημονεύεται ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας ὡς ἐπικυρώσας, τὴν 2/7/1803 γάμον κληρικοῦ μετὰ τὴν χειροτονίαν, πλὴν τιμωρήσας διὰ καθαιρέσεως τὸν τὸν νυμφίον ἱερέα ὅσον καὶ τὸν ἱερολογησάντα τὸν παρόνομον γάμον, ἀλλὰ ἀναγνωρίσας ὡς νόμιμον τὸν ὁπωσδήποτε ἱερολογηθέντα γάμον διὰ τὸ σέβας τοῦ μυστηρίου, ὅμοιαι συγκαταβατικῶς καὶ φιλανθρωπῶς, πρὸς σκέπην καὶ παραμυθίαν τῶν ἀνευθύνων τε καὶ ἀθῶων τέκνων».

2. Ἰσως μάλιστα διὰ τὸν λόγον τοῦτον δὲν προβλέπει καὶ ἀκριβείαν ἡ κανονικὴ νομοθεσία τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν τύχην, νομοκανονικῶς, τῶν ὑπὸ καθηρημένων τελεσθεισῶν ἱερατικῶν καὶ γενικῶς κανονικῶν πράξεων. Ἡ περὶ τούτων ἱσχύουσα κρίσις εἶναι ἀπαύγασμα τῆς γενικῆς δογματικῆς διδασκαλίας καὶ τῆς κανονικῆς νομοθεσίας τῆς Ἐκκλησίας, ἰδιαίτερος δὲ τῆς πράξεως αὐτῆς ἀνὰ τοὺς αἰῶνας. Διὸ ὁρθῶς διδάσκει ὁ Ἀμ. Ἀλιβιζάτος, Περὶ Χάριτος τῶν ποιῶν τῶν κληρικῶν, σ. 19. «Πάνυ ὁρθῶς διὰ τοῦτο αἱ ἐπὶ καθαιρέσεως ἀποφάσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων οὐδαμῶς ὁμιλοῦσι περὶ ἀφαίρεσεως τοῦ τῆς ἱερωσύνης χάρισματος» ἀλλὰ περὶ ἀφαίρεσεως τοῦ τῆς ἀρχιερωσύνης ἢ ἱερωσύνης ἀξιώματος καὶ τῆς ἀπογυμνώσεως τοῦ τιμωρουμένου ἀπὸ παντὸς ἱερατικοῦ βαθμοῦ, εἰς παλαιότερον δ' ἐποχὴν περὶ ἀποφάνσεως, ὅτι ὁ κατηγορούμενος εἶναι ἀνάξιος καὶ ἀπόβλητος τῆς ἀρχιερατικῆς ἢ ἱερατικῆς ἀξίας» [Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ Α' σημείωμα τῆς καθαιρέσεως τοῦ... Πατριάρχου Κιόλεως Κοσμᾶ (Σ. Ε. 307—309)]. Ἰδε καὶ Παν. Ἱ. Παναγιωτάκος, Ἡ Ἱερωσύνη, σελ. 113 ἐπ.

3. Εἶναι ἡ περίπτωσις τῆς ἀνδρομικῆς ἐφαρμογῆς τῆς οἰκονομίας, ἣν δέχεται καὶ ὁ Ἀμ. Ἀλιβιζάτος, Ἡ Οἰκονομία, σ. 106, πρόσφατον παράδειγμα ἔχουσα τὴν μετὰ τὴν ἄρσιν τοῦ Σχίσματος τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ἀναγνώρισιν τῶν ἀντικανονικῶν πράξεων τῶν καθηρημένων Βουλγάρων κληρικῶν, ὡς κανονικῶν.

4. Π. 50. 17. 29 (Παῦλος): «Quod ab initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere», (Β. 2. 3. 29: «τὸ ἐξ ἀρχῆς ἀνυπόστατον οὐ βεβαιοῦται τῇ χρονίᾳ παραδρομῇ»). Ἰδε καὶ Π. 2. 14. 17 § 4 (Β. 11. 1. 17), Π. 13. 16. 1 § 2 (Β. 13. 1. 1), Π. 14. 6. 12, Π. 15. 4. 2 § 2 (Β. 18. 8. 2), Ἰδε καὶ F. Regelsberger—Χρ. Πράσινα, Γεν. Ἀρχαὶ τοῦ Δικαίου τῶν Πανδεκτῶν, σελ. 318, 327 ἐπ., 2α ἐκ. 1935.

5. Παν. Ἱ. Παναγιωτάκος, Ἡ Ἱερωσύνη, σελ. 129 ἐπ.

δ) Ἀκύρος χειροτονία, ἥτοι ληφθεῖσα ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ κανόνα δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν. Ἐπομένως οἱ ἐξ ἐτέρας Ἐκκλησίας, διάφορον δογματικὴν διδασκαλίαν ἐχούσης περὶ τῶν μυστηρίων καθόλου, προσερχόμενοι τῇ Ἀνατολικῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ δεόν κανονικῶς καὶ ἐγκύρως νὰ χειροτονῶνται, Διότι ἀσφαλῶς πρόκειται περὶ πρώτης χειροτονίας, ἥτις δεόν νὰ ἐνεργηθῇ κατὰ τὰ ἐπὶ τούτου ὁρθῶς διδασκόμενα.

Ἡ ἐφαρμογὴ ὅμως τῆς οἰκονομίας ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐκ τῆς ἀτελεστῆς τῆς ἐπαναφορᾶς εἰς αὐτὴν τῶν ἐκ ταύτης διὰ διαφόρους λόγους ἀπομακρυνθέντων, καὶ αὐτοὺς ἐτι τοὺς ἐπὶ αἱρέσει καταδικασθέντας καὶ ἐκκοπέντας τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἐδέχθη ἐπανερχομένους εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς ἄνευ νέας χειροτονίας¹, τὸ αὐτὸ ἐφαρμόζουσα καὶ διὰ τοὺς ὑπὸ τούτων χειροτονηθέντας κατὰ τὸ στάδιον τῆς αἱρέσεως.

Τοὺς δὲ προσερχομένους σήμερον ἐξ ἐτεροδόξων Ἐκκλησιῶν κληρικοὺς δέχεται ὡσαύτως ἐν τῷ αὐτῷ βαθμῷ τοῦ ἱερατείου καὶ ἄνευ νέας χειροτονίας, ἐφ' ὅσον ἡ περὶ ἱερωσύνης δογματικὴ διδασκαλία τῆς ἐξ ἧς προέρχονται ἐτεροδόξου Ἐκκλησίας εἶναι ἀπολύτως σύμφωνος πρὸς τὴν τοιαύτην τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, συμπίπτουσα ἐπὶ τε τῆς μυστηριακῆς ἐννοίας τοῦ Θ. Χαρίσματος τῆς ἱερωσύνης καὶ τοῦ ἱερατικοῦ χαρακτῆρος τοῦ τελούντος τὸ μυστήριον κληρικοῦ².

1. Τὰ ἐκ τῆς παλαιᾶς καὶ νεωτέρας ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας παραδείγματα εἶναι ἀπύοιχα· οὕτως ἐκ τῆς παλαιᾶς ἱστορίας πληροφοροῦμεθα ὅτι κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα ὁ Ρώμης Κορνήλιος ἐδέχθη τὸν ἐκ τοῦ Ναυατιανοῦ σχίσματος προσελθόντα καὶ πάλιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας προσβύτην Μάξιμον, ἐπιτρέψας αὐτῷ τὴν ἀσκίαν τῶν ἱερατικῶν καθηκόντων του (πρβλ. Corneliū, Ep. XLVI ad Cyprianum (M. P. L. τ. 4. c. 416) ἢ Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμένην Σύνodos διὰ τὴν ἐνότητά καὶ τὴν εἰρήνην τῆς Ἐκκλησίας ὥρισεν ὅτι οἱ ἀπὸ τοῦ Μελετιανοῦ Σχίσματος προσερχόμενοι εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας κληρικοὶ θὰ διατηρήσωσι τὴν τιμὴν καὶ τὸ ἀξίωμα [Σωκράτους, Ἐκκλησι. Ἱστ. Α'. 9, (M. P. G. τ. 67 c. 84)], ἢ Γ' ἐν Ἐφέσῳ Οἰκ. Σύνodos τὸν μετὰ δακρύων ἐνώπιον αὐτῆς προσελθόντα Μητροπολίτην Παμφυλίας Εὐστάθιον ἀποκαθιστᾶ τῆς ἐκ τῆς ἐπιβληθείσης αὐτῷ καθαιρέσεως ὑπὸ τῶν ἐν Παμφυλίᾳ (Σ. Β. 206 ἐπ.), ἢ ΣΤ' ἐν Κονσταντίνῳ Σύνodos πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἐνότητος καὶ εἰρήνης τῆς Ἐκκλησίας Ἀφρικῆς, ἐπιτρέπει εἰς τοὺς ἐπανερχομένους εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας Δονατιστὰς κληρικοὺς νὰ διατηρῶσι τὰ ἀξιώματα αὐτῶν, κρίσει τοῦ ἀρμοδίου Ἐπισκόπου (Har. douin, I. 902). Ἐκ δὲ τῆς νεωτέρας ἱστορίας γνωστὰί αἱ Πατριαρχικῇ καὶ Συνοδικῇ διαγνώμῃ διὰ παροχῆς χάριτος ἄρσεις τῶν συνεπειῶν καθαιρέσεως τῶν Κιόλεως Ἰακώβου, 19^{ος} αἰών, (Σάθα, Σχεδιάσμα περὶ τοῦ Πατριάρχου Ἱερμίου Β'. σ. 183-4), Ἀνδρου Βασιμίν, 15^{ος} αἰών, (Καμπούρογλου, Μνημεῖα, Β. 361), Μοσχολίας Νίκωνος, 15^{ος} αἰών, (Δελικάνη, Συλλογὴ, τ. 3. σ. 199-200), Ἀλεξανδρείας Σαμουήλ, 17^{ος} αἰών, (Δελικάνη, ἐνθ. ἀνωτ. Β. 18-21, καὶ ἐν σελ. 539, 880, ἐπ., ἕτερα παραδείγματα), ἐν δὲ τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος τῶν Ἐπισκόπων Ζαρνάτας Γαβριήλ, (1834), Ἀνδρουβίστης Προκοπίου, (1838), πρ. Λαρίσης Ἀμβροσίου, (1917), πρ. Δημητριάδος Γεωμανοῦ, (1943), Συνοδικῇ διαγνώμῃ καὶ διὰ Β. Δίτος. Εἰδικότερον δρ. Παν. Ἱ. Παναγιωτάκος, Ἡ Ἱερωσύνη σελ. 127 ἐπ.

2. Ἰδε καὶ Χρ. Ἀνδρουῖσον, Τὸ κύρος τῶν Ἀγγλικ.

Δ.) Ἀποτελεῖ κώλυμα ἀνατρεπτικὸν δημοσίας τάξεως διὰ τὸν γάμον¹. Εἰς τὴν καθολικὴν ταύτην ἀπαγόρευσιν τοῦ γάμου μετὰ τὴν λήψιν τῆς χειροτονίας νοητέον, ὅτι περιλαμβάνονται οἱ ἐκουσίως² ἢ ἀκουσίως³ ἀποβαλόντες τὸ ἱερατικὸν σχῆμα, οἱ θανάτῳ ἢ διαζυγίῳ χηρεύσαντες ἔγγαμοι κληρικοί⁴,

Χειροτονίων ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου, σ. 95 ἐπ. 1903, *Κ. Δοκονιώτην*, Τὰ Μυστήρια, σ. 164 ἐπ., ἰδίου, Περὶ τῆς ἐνώσεως τῆς Ἀγγλ. Ἐκκλησίας μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου, σ. 26 ἐπ., 1932, *Χρυσ. Παπαδόπουλον*, Τὸ ζήτημα περὶ τοῦ κύρους τῶν Ἀγγλ. χειροτονιών, σ. 74 ἐπ., 1925, Ἀμ. Ἀλβιζάτον, Τὸ κύρος τῆς ἱερωσύνης τῆς Ἀγγλ. Ἐκκλησίας, σ. 125 ἐπ., ἰδίου, Ἡ Οἰκονομία, σ. 82 ἐπ. Πρὸς δὲ πρβλ. τὰς ἀπόψεις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος τῶν *Δημ. Σ. Μπαλάνου*, *Παν. Μπριτσιώτου* καὶ *Παν. Τρεμπέλα* ἐν τεύχει: Τὸ κύρος τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιών, ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἀ' Ἐκκλησίας, τόμ. ΙΖ'. σελ. 74, 124, 130 ἐπ., 1939.

1. Ἐκτενὲς παρὰ *Παν. Ἱ. Παναγιωτάκη*, Ἡ Ἱερωσύνη, σελ. 58-61.

2. Κατὰ τὸν *Ζωναρᾶν* (Σ. Δ. 108) αἱ γοῦν τοιοῦτός τις πορνέυσει, οὐκ ἐκθίσειται συμφθεῖσθαι τῇ μεθ' ἧς ἡμαρτεν, ὡς τάχα γάμου τῆς ἀθέτου μίξεως λογιθείσης· εἰκὸς γὰρ τὸν κληρικὸν τῆς ἱερωσύνης διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἐκπεσόντα, εἰπεῖν ὅτι ἐπεὶ τῆς ἀξίας ἥδη ἐκπέπτωκα, κἂν ἀπολαύσω τῆς ἡδονῆς, καὶ ἔστω μοι ἡ γυνή, μεθ' ἧς ἡμαρτον, εἰς συμβίωσιν γαμικὴν. τοῦτο οὖν, φησί, παραχωρεῖσθαι οὐ χρή, ἀλλ' ἐκ παντὸς διασπᾶσθαι τὴν συνάφειαν αὐτῶν, καὶ χωρῖζεσθαι ἀπ' ἀλλήλων τοὺς τοιοῦτους». Σύμφωνος καὶ ἡ πρᾶξις τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας παρὰ *Μ. Θεοτοκά*, Νομολογία Οἴκου. Πατριαρχείου, σ. 443-6, ἴδε καὶ *Μ. Ἀποστολόπουλον* παρὰ *Zhishman*, Τὸ δίκαιον τοῦ γάμου, Π. σ. 193 σημ. 14, *Χρ. Ἀνδροῦσον*, Συμβολικὴ, σ. 381, σημ. 1, *Π. Παναγιωτάκων*, Περὶ τοῦ γάμου καὶ τῆς ἀγαμίας τῶν κληρικῶν, σ. 87-88, ἰδίου, Ἀστικὸς Κώδιξ καὶ Ἐκκλησία, Τὸ Δίκαιον τοῦ Γάμου, σ. 106 ἐπ., ἰδίου, Ἡ Ἱερωσύνη, σελ. 60 ἐπ. Contra: *Κ. Ράλλης*, Ποινικὸν Δίκαιον, σ. 23, ἰδίου, Ἐκκλ. Δίκαιον, τ. Ι. σ. 105, ἰδίου, Σχ. Ἀστ. Κώδικος, Ι. σ. 513, ἰδίου, Περὶ τοῦ κύρους τοῦ γάμου κλπ. ἐν *Πρακτικῇ* Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, σελ. 217, 1932, *Γ. Ροῦλός*, Ἀστικὸς Κώδιξ, τ. ΙΙ. σ. 83, *Κ. Κανκάς*, Ἀστικὸς Κώδιξ, τ. ΙΙ. σ. 9, Ἀ. Τούσης, Οἰκ. Δίκαιον, τ. Ι. σ. 33, *Γ. Βάλληνης*, Ἀστικὸς Κώδιξ, τ. ΙV. σ. 20, 1950.

3. Κατὰ τὸν *Βαλααμῶνα*, (Σ. Δ. 193) «οἱ δὲ ἱερεῖς ἀπαξ τὴν δευτερογαμίαν ἀποθέμενοι διὰ τοῦ ἱερωθῆναι, καὶ τοῦτο αὐτὸ εἰς Θεὸν ἐπαγγεῖλαμενοι, οὐ παρατηρηθήσονται διὰ τὴν σαρκικὴν ἐπιθυμίαν παρατηρήσασθαι τὴν ἱερατικὴν ἀξίαν, καὶ τὴν εἰς Θεὸν ἐπαγγελίαν ἀθετῆσαι καὶ τῇ σαρκικῇ ἐπιθυμίᾳ δουλεῖσαι· ἀλλὰ κἂν παρατήσωνται τὴν ἱερωσύνην καλυθῇσονται τὰ ἀπαξ ἱερωθέντα σώματα αὐτῶν δευτερογάμους βεβηλώσας». Εὐρῆται, ἐν τούτοις, εἰδικὴ πρᾶξις τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας καθ' ἣν αὐτοῖς μὴ δυναμένοις τιμῆσαι τὰς δεδομένας αὐτοῖς ἱεράς ὑποσχέσεις καὶ διασῶσαι τὸ ἐμπρέπον τῇ ἱερωσύνῃ ἀκηλίδων τοῦ βίου κληρικοῦς δύναται κατ' οἰκονομίαν νὰ ἐπιτραπῇ ὁ γάμος «ἐπειδὴν πρῶτον ἀπογυμνωθῶσι τὴν ἱερωσύνην», παρὰ *Μ. Θεοτοκά*, Νομολογία Οἴκ. Πατριαρχείου, σ. 445-6, *Μ. Καραβοκυνῶ*, Κώδιξ, σ. 129, ἴδε καὶ *Π. Παναγιωτάκων*, Περὶ τοῦ γάμου καὶ τῆς ἀγαμίας τῶν κληρικῶν, σ. 83 ἐπ., ἰδίου, Ἀστικὸς Κώδιξ καὶ Ἐκκλησία, σ. 115 σημ. 2. Contra: *Κ. Ράλλης*, Ποινικὸν Δίκαιον, σ. 23, ἰδίου, Ἐκκλ. Δίκαιον, τ. Ι. σ. 105, *Γ. Ροῦλός*, Ἀστικὸς Κώδιξ, τ. ΙΙ. σ. 83, *Κ. Κανκάς*, Ἀστικὸς Κώδιξ, τ. ΙΙ. σ. 9, Ἀ. Τούσης, Οἰκ. Δίκαιον, τ. Ι. σ. 33, *Γ. Βάλληνης*, Ἀστικὸς Κώδιξ, τ. ΙV. σ. 20.

4. Κατὰ τὴν ὀρθὴν ἐρμηνείαν τοῦ ΣΤ' κανόνος Τρούλου, (Σ. Β. 318) «εἰ δὲ βούλοιτό τις τῶν εἰς κλῆρον προερχομένων, γάμου νόμῳ συνάπτεισθαι γυναίκεϊ, πρὸ τῆς τοῦ υποδιδάκτου, διακόνου ἢ πρεσβυτέρου χειροτονίας τοῦτο πράττειν». Ὑπὲρ τοῦ β' γάμου τῶν χηρευσάντων ἱερέων εἶχον κηρυχθῆ: ὁ *N. Milasch*, *Rykorolesenie kaks prenatvire K'Draky* (ἡ χειροτονία, ὡς κώλυμα τοῦ γάμου), (ἡ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 1954-55

Πρὸς

τὸ Κεντρικὸν Συμβούλιον τῆς Ἀποστ. Διακονίας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
Ἐνταῦθα

Ἐχομεν τὴν τιμὴν, νὰ ὑποβάλλωμεν Ὑμῖν πρὸς ἔγκρισιν τὸν Προϋπολογισμόν τῆς διαχειριστικῆς χρήσεως τοῦ 1954-55, καταρτισθέντα ὅσον τὸ δυνατόν ἐπὶ σταθερῶν βάσεων, λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὰς προβλεπομένας ἀπαραίτητους ἀνάγκας καὶ ἀπαιτήσεις πρὸς πληρεστέραν ἐξυπηρέτησιν τοῦ κοινωφελοῦς ἡμῶν ἔργου.

Ἡ σημειωθείσα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπέκτασις

οἱ θανάτῳ χηρεύσαντες καὶ εὐθὺς κατόπιν περιβληθέντες τὴν ἱερωσύνην κληρικοί, ὡς καὶ οἱ διαζυγίῳ χηρεύσαντες καὶ εὐθὺς κατόπιν περιβληθέντες τὴν ἱερωσύνην κληρικοί, καλυόμενοι καὶ εἰς ἀνασύστασιν τοῦ λυθέντος γάμου αὐτῶν¹.

[Συνεχίζεται]

Δρ. ΠΑΝΑΓ. Ι. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΟΣ

Νομ. Σύμβουλος τῆς Ἐκκλησίας

ἐργασίας ἀνάλυσιν ἐκτενὴ ἴδε ὑπὸ *Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου*, ἐν *N. Σ. τόμ. Ε'* σελ. 543 ἐπ.), ὁ *Δημ. Γεωργιάδης*, Περὶ τοῦ γάμου τῶν ἡδὴ κληρικῶν, σελ. 26-32, ἐνθα χαρακτρίζων τὴν μὲν ἀγαμίαν τοῦ κλήρου ὡς Ἀποστολικὴν Διαταγὴν, καὶ τῆς χειροτονίας τὸ κώλυμα ὡς παναρχαίαν παράδοσιν, ἀμφότερα σεβαστὰ καὶ κρατοῦντα ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὥστε μετὰ δυσκολίας προέτεινε διὰ τὸν β' γάμον τῶν χηρευσάντων ἱερέων καὶ τῶν ἀγάμων διακόνων, τὴν μὴπω δεσμευθέντων διὰ μοναχικῆς εὐχῆς τὸ οἰκονομικὸν ἐπιτρεπτόν, οὐχὶ ὅμως πάντοτε καὶ κατὰ κανόνα, ἀλλὰ μετ' ἐξέτασιν λεπτομερῆ τῶν συνθηκῶν, αἵτινες ὑπὲρ τοῦ αἰτοῦντος κληρικοῦ συνηγόρου, ὁ *Μελ. Ἀποστολόπουλος*, ἐν *Zhishman*, op. cit. τόμ. ΙΙ. σελ. 193. σημ. 14, δι' ὑπομνήματος δὲ πρὸς τὸ Πανορθόδοξον Συνέδριον Κων/πόλεως τοῦ 1923 ὁ *Νικαίας Βασιλεῖος*, Ὑπόμνημα περὶ τοῦ γάμου τῶν κληρικῶν, σελ. 5, 1923, προτείνων μάλιστα (loc. cit. σελ. 11-12) καὶ τὴν τελείαν κατάργησιν τῶν περὶ ἀγαμίας τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας διατάξεων, τελευταῖος δὲ ὁ *Μητροπολίτης Μαρωεῖας Ἀνθίμος*, ὁμιλῶν πρὸ τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπείας τοῦ Δ)τος τῆς 5-XII-1924, ἐνθα ἐδῆλυν, ὅτι ἐφ' ὅσον οὔτε τοῦ ἀμετατρέπτου δικαίου εἶναι, οὔτε εἰς δογματικὸς λόγους στηρίζεται ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ γάμου μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἀλλ' ὀφείλεται εἰς τὴν σεβασμίαν καὶ πολὺν παράδοσιν τὴν ἐδραζομένην ἐπὶ τῆς ἐν τῇ Ἀγ. Γραφῇ ἀναφερομένης ἰδέας περὶ ἀγαμίας καὶ παρθενίας, δέον ὅπως χορηγῆται ἡ ἀδεία β' γάμου εἰς τοὺς συνεπεῖς θανάτου χηρεύσαντας ἱερεῖς καὶ διακόνους, συνηγορῶν μάλιστα καὶ ὑπὲρ τῆς παροχῆς ἀδείας συνάψεως γάμου εἰς ἀγάμους ἱερεῖς καὶ διακόνους, ἐξαιρέσει τῶν δεσμευθέντων διὰ μοναχικῆς εὐχῆς. Πρβλ. εἰς *Δ. Πετρακόπουλον*, Κανονικὰ Προβλήματα, σελ. 30-31, 47 ἐπ., ἴδε καὶ *Π. Παναγιωτάκων*, Περὶ τοῦ γάμου καὶ τῆς ἀγαμίας τῶν κληρικῶν, σ. 91, 95 ἐπ.

1. Πλείω παρὰ *Π. Παναγιωτάκων*, Περὶ τοῦ γάμου καὶ τῆς ἀγαμίας τῶν κληρικῶν, σ. 96-108. ἰδίου, Ἀστικὸς Κώδιξ καὶ Ἐκκλησία, σ. 115 σημ. 3. Οὕτω καὶ *Νικ. Δημητράκοπουλος*, Νομ. Ἐνασχολήσεις, τ. Ι. σ. 140, *Ζ. Zhishman*-*Μ. Ἀποστολόπουλος*, Τὸ Δίκαιον τοῦ Γάμου, τ. ΙΙ. σ. 915, *Γ. Ροῦλός*, Ἀστικὸς Κώδιξ, τ. ΙΙ. σ. 83 ἐπ., *Κ. Κανκάς*, Ἀστικὸς Κώδιξ, τ. ΙΙ. σ. 9, *Γ. Βάλληνης*, Ἀστικὸς Κώδιξ, τ. ΙV. σ. 20.

τῆς δράσεως καὶ ἐνεργείας τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας εἰς πάσας τὰς κατευθύνσεις αὐτῆς ἀπαιτεῖ καὶ μεγαλύτερας δαπάνας πρὸς ἱκανοποίησιν καὶ ἐκπλήρωσιν τῶν παρουσιαζομένων ἀπαραιτήτων θεμάτων. Λόγω τῶν τοιούτων ἀναγκῶν θ' ἀπαιτηθῶσι, κατὰ τὰς ἡμετέρας προβλέψεις, καὶ μεγαλύτεραι δαπάναι ἢ κατὰ τὰς προηγουμένας χρήσεις. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον προσεπαθήσαμεν νὰ ἐνισχύσωμεν πᾶσαν δυνατὴν πρὸς οὐδὸν καὶ ἐπεδιώξαμεν τὴν εἰς τὸ ἐλάχιστον περιστολὴν πάσης δαπάνης. Ἐπίσης θὰ καταβάλωμεν πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν πρὸς εἰσπραξίν τῶν πρὸς ἡμᾶς ὀφειλομένων ἐκ παρελθουσῶν χρήσεων. Εἰς τὴν προσπάθειάν μας ταύτην εἵμεθα βέβαιοι, ὅτι καὶ αἱ Ἱεραι Μητροπόλεις θὰ συντρέξουν τὸ ἔργον ἡμῶν, διὰ τῆς ταχείας ἐξοφλήσεως τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐκαστοτε ὀφειλομένων, ἐκ βιβλίων, ἐνσήμων καὶ ἄλλων εἰσπράξεων διὰ λογαριασμὸν μας, ἀνερχομένων εἰς ἀρκετὰς ἑκατοντάδας χιλιάδων.

Ὁμοίως τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Ὁργανισμοῦ ἡμῶν μεγάλως θέλουσιν ἐνισχυθῆ, ἐὰν καταβληθῶσι καὶ τὰ νομίμως ὀφειλόμενα παρὰ τινων Ἱερῶν Προσκυνημάτων, ἀνερχόμενα εἰς ἀρκετὰ σεβαστὸν ποσόν, ὥς τὰ νομίμως παραχωρηθέντα ἡμῖν πλεονάσματα τῶν Ἱ. Μονῶν Λοκοῦς καὶ Ἑλώνης τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μαντινείας καὶ Κυνοῦρίας, ὥς καὶ τὰ ὀφειλόμενα ὑπὸ τῆς Ἱ. Μονῆς Πεντέλης.

Πρὸς τοῦτους, τολμῶμεν νὰ πιστεύωμεν, ὅτι καὶ οἱ μέχρι τοῦδε εὐνοήσαντες τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν διὰ διαφόρων δωρεῶν δὲν θὰ παραλείψουν καὶ πάλιν νὰ ἐνισχύσουν τὰς προσπάθειάς αὐτῆς πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἐπιδιωκομένων ὑπ' αὐτῆς σκοπῶν.

Ἐπὶ τούτοις δραττόμεθα καὶ πάλιν τῆς εὐκαιρίας νὰ εὐχαριστήσωμεν θερμῶς τὴν Ἐπιτροπὴν Ἀλληλοβοηθείας καὶ σχέσεων μετὰ τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν, καὶ ἰδίᾳ τὸν Γεν. Γραμματέα αὐτῆς Ἀξιότιμον Καθηγῆτὴν τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ἀμύλχαν Ἀλιβιζάτον, διότι διὰ τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ ἐπετεύχθη ἡ ἐξ 20.000 δολ. δωρεὰ ἐκ μέρους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς ἀνεγειρομένης Σχολῆς Διακονιστῶν παρὰ τὴν Ἀγ. Βαρβάραν Δαφνίου.

Ἐπίσης ὀφείλομεν νὰ εὐχαριστήσωμεν καὶ πάντας τοὺς ἐνισχύσαντας παντοιοτρόπως τὰς προσπάθειάς ἡμῶν πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ μας.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΕΣΟΔΩΝ-ΕΞΟΔΩΝ

Τὰ προϋπολογιζόμενα ἔσοδα καὶ ἔξοδα τῆς χρήσεως ταύτης, κατὰ τὰς πιθανωτέρας ἡμῶν προβλέψεις, ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:

Ἔσοδα ἐξ ἐνσήμων: Τὰ ἔσοδα ἐξ ἐνσήμων γάμων καὶ διαζυγίων ἐλπίζομεν, ὅτι κατὰ τὴν χρῆσιν ταύτην θὰ ἀνέλθουν εἰς δρχ. 360.000. Ἐκ τούτων ὑπολογίζεται ὅτι θὰ καταβληθῶν δρχ. 12.000 εἰς τοὺς διαχειριστὰς ἐνσήμων, τοὺς ἀναλαμβάνοντας τὴν διάθεσιν αὐτῶν.

Ἔσοδα ἐξ Ἱ. Ναῶν, Μονῶν καὶ Ἱ. Προσκυνημάτων: Τὰ σοβαρώτερα ἐκ τῶν τακτικῶν ἐσόδων τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας εἶναι ἡ εἰσφορά 3% ἐξ Ἱ. Ναῶν καὶ Μονῶν, ὡς καὶ 5% ἐξ Ἱ. Προσκυνημάτων,

ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 807

Ἀριθμ. Πρωτ. 483
Διεκ. 709

Ἀθῆνῃσι τῇ 4ῃ Ἀπριλίου 1955

Πρὸς

Τοὺς Σεβ. Ἱεράρχας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν ἐρωτήματα Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀρθροῦ 60 παράγραφος 5 τοῦ Α.Ν. 671/43 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», καθ' ἡ κλήτευσιν παντὸς κληρικοῦ ὑπὸ τῶν κοινῶν δικαστηρίων γίνεται πάντοτε διὰ τοῦ οἰκείου Ἀρχιερέως, ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος τοῦ κλητηρίου, ἔγνω νὰ κοινοποιήσῃ ὑμῖν κατωτέρω ἀκριβὲς ἀντίγραφον τοῦ πρὸς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ἀπευθυνομένου ὑπ' ἀριθμ. 38/1950 ἐγγράφου τοῦ παρ' Ἀρείῳ Πάτρι Ἀντιστασιγελέως, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐρμηνεύεται ἀπὸ δικαστηριακῆς ἐπόψεως τὸ ὡς εἴρηται ἀρθρον 60 τοῦ Α.Ν. 671/43.

Ὅθεν παρακαλεῖ ὑμᾶς ὅπως λάβητε γνῶσιν τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ, καὶ ἐκδώσητε τὰς δεούσας ὁδηγίας τῷ παρ' ὑμῖν Ἱερῷ Κλήρῳ,

† Ὁ Ἀθηνῶν Σπυρίδων, Πρόεδρος. † Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεήμων. † Ὁ Κασσανδρείας Καλλίνικος. † Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Ἀγαθόνικος. † Ὁ Μεσσηνίας Χρυσόστομος. † Ὁ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων Κύριλλος. † Ὁ Παροναξίας Ἀμβρόσιος. † Ὁ Κερκύρας καὶ Παξῶν Μεθόδιος. † Ὁ Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου Ἰωακείμ. † Ὁ Τρίκης καὶ Σταγῶν Δωρόθεος. † Ὁ Ἐδέσσης καὶ Πέλλης Διονύσιος. † Ὁ Νευροκοπίου καὶ Ζιχνῶν Ἀγαθάγγελος.

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς
Ἀρχμ. Χρυσόστομος Θέμελης

Ἀριθ. 38/1950

Πρὸς

Τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος

Κληρικοὶ—κλήτευσιν διὰ τοῦ Ἀρχιερέως κατ' ἀρθρον 60/5 νομ. 671/1943 μόνον ἐπὶ κλητεύσεως ὡς κατηγορουμένων οὐχὶ καὶ ὡς μαρτύρων.

Εἰς ἀπάντησιν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3041 ἐ. ἑ. Ἱμετέρου ἐγγράφου ἔχομεν τὴν τιμὴν ν' ἀνακοινώσωμεν Ὑμῖν,

συμποσούμενα κατὰ τοὺς ἡμετέρους ὑπολογισμοὺς εἰς δρ. 2.420.000. Ἐκ τοῦ ὡς ἄνω ποσοῦ δέον ν' ἀφαιρεθῇ τὸ χορηγούμενον ποσοστὸν 40% εἰς τὰ Τοπικὰ Συμβούλια τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ὑπολογιζόμενον εἰς δρ. 700.000, πρὸς θεραπείαν τῶν πνευματικῶν αὐτῶν ἀναγκῶν, ὡς καὶ 3% ὑπὲρ τῶν ἐνεργούντων τὴν εἰσπραξίν τούτων, ὑπολογιζόμενον εἰς δρχ. 50.000. (Τὰ ποσοστὰ ταῦτα χορηγοῦνται μόνον διὰ τὰς εἰσπράξεις ἐξ Ἱ. Ναῶν τῶν Ἐπαρχιῶν).

Τὰ ἔσοδα 5% ἐξ Ἱ. Προσκυνημάτων προϋπελόγησθησαν εἰς τὸ ποσὸν τῶν δρ. 100.000, ὀφειλόμενον ὑπὸ τοῦ Ἱεροῦ Προσκυνηματος Εὐαγγελιστρίας Τήνου. Σημειωτέον, ὅτι τὸ ὀφειλόμενον ποσὸν ὑπὸ τοῦ Προσκυνηματος τούτου εἶναι ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ κατὰ πολὺ μεγαλύτερον τοῦ προϋπολογισθέντος πρὸς εἰσπραξίν κατὰ τὴν παρούσαν χρῆσιν. (Συνεχίζεται)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἐπὶ τῷ Ἀγίῳ Πάσχα.

Τὸν ἀναστάσιμον χαιρετισμὸν ἀπευθύνοντες πρὸς τοὺς φίλους συνεργάτας καὶ ἀναγνώστας τῆς «Ἐκκλησίας», εὐχόμεθα ἀπὸ καρδίας ὅπως ὁ ἐν δόξῃ ἀναστὰς Κύριος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου χαρίσῃται πᾶσι τὴν «χαρὰν» ἐκείνην, ἣν ὁ Ἰδιος ὑπεσχέθη τοῖς φίλοις Αὐτοῦ καὶ ἣν «οὐδεὶς αἶρει» ἀπὸ τῶν ἀξιουμένων ταύτης. Ἀλλ' ἡ χαρὰ αὕτη, ὡς γνωστὸν, βασίζεται ἐπὶ τῆς πλήρους συναισθήσεως τῆς ἀξίας, ἣν ἔχει διὰ τοὺς πιστοὺς ὁ ἀπολυτρωτικὸς θάνατος τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ κατὰ τοῦ θανάτου θρίαμβος τῆς Ἀναστάσεώς Του καὶ ἐπὶ τῆς ὁλοκληρωτικῆς πρὸς τὴν συναισθήσιν ταύτην συμμορφώσεως τοῦ βίου τῶν εἰς τὸν Χριστὸν πιστευόντων. Ὅθεν τὴν πλήρη ταύτην συναισθήσιν τῆς ἀξίας τῆς πίστεως ἡμῶν καὶ τὴν ἀπό-

ἔτι ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 60/5 τοῦ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 184/1946 πράξεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου κυρωθέντος Ν. 671/1943 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», καθ' ἣν «ἡ κλήτευσις παντὸς κληρικοῦ ὑπὸ τῶν κοινῶν Δικαστηρίων γίνεται πάντοτε διὰ τοῦ οἰκείου Ἀρχιερέως ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος τοῦ κλητηρίου», σκοπὸν ἔχουσα ὅπως ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ λαμβάνῃ γνῶσιν πάσης κατὰ κληρικὸν εἰσαγομένης εἰς τὸ ἀκροατήριον τῶν κοινῶν ποινικῶν Δικαστηρίων κατηγορίας, χάριν τῶν σκοπῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποινικῆς Δικαιοσύνης καὶ συμπορευομένη πρὸς τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 157, 158 Ν. 5383/1932 καὶ ἄρθρον 60 παρ. 3 Ν. 671/1943, δυνάμει τῶν ὁποίων καὶ ὑποχρέωσις πρὸς ἀνακοίνωσιν πάσης κατηγορίας ἐπίκειται τῷ ἀρμοδίῳ Εἰσαγγελεῖ ἢ Δημοσίῳ κατηγόρῳ καὶ δικαίωμα τοῦ ἀρμοδίου Μητροπολίτου, ὅπως λάβῃ γνῶσιν τῆς ἐνώπιον τῶν ποινικῶν δικαστηρίων ἐκκρεμούσης δικογραφίας, σαφῆ ἔχει τὴν ἔννοιαν, ὅτι ἡ κλήτευσις κληρικοῦ ἐνὸς τῶν τριῶν βαθμῶν τῆς Ἱερωσύνης (ἄρθρον 63 Ν. 671) ἐνώπιον τῶν ποινικῶν δικαστηρίων, γίνεται διὰ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου, μόνον ὅταν οὗτοι κλητεύονται ὡς κατηγοροῦμενοι, οὐχὶ δὲ καὶ ὅταν καλοῦνται ὡς μάρτυρες. Ἡ τοιαύτη ἔννοια προκύπτει ὅχι μόνον ἐκ τοῦ σκοποῦ τῆς διατάξεως, ὡς οὗτος ἐκτίθεται ἀνωτέρω, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι τὸ ἔλον ἄρθρον 60 Ν. 671 ποιεῖται λόγον περὶ κατηγορουμένων καὶ καταδικασθέντων κληρικῶν, ἰδιαίτατα ὅμως ἐκ τῆς ἐν τῇ διατάξει περιεχομένης φράσεως «ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος τοῦ κλητηρίου», ἐξ ἧς πλέον ἢ σαφὲς καθίσταται, ὅτι ὁ νόμος εἶχεν ὑπ' ὅψιν τὴν κλήτευσιν κατηγορουμένων.

Ἡ ἐπίδοσις τοῦ κλητηρίου δέον νὰ γίνῃ, κατὰ τὰς διατάξεις τῆς Ποινικῆς Δικονομίας, διὰ τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 45 Ν. 5383/1932 ὁργάνων ἐπιδόσεως, ἥτοι διὰ τοῦ κλητῆρος τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων ἢ τῆς Ἀστυνομικῆς Ἀρχῆς ἢ διὰ τινος κληρικοῦ.

Τὴν παροῦσαν ἐκοινοποιήσαμεν καὶ πρὸς τὰς Δικαστικὰς Ἀρχάς, ἵνα συμμορφώσιν πρὸς τὰς ἄνω διατάξεις.

Ὁ παρ' Ἀρείῳ Πάγῳ Ἀντεισαγγελεὺς
Κ. Κόλλιας

λυτον καὶ τελείαν πρὸς τὰ διδάγματα ταύτης συμμόρφωσιν τοῦ βίου δέον νὰ καταστήσῃ κτῆμά του, πρὸ παντὸς ἄλλου, πᾶς τὸ ὄνομα τοῦ Ἀναστάντος Σωτῆρος ἐπικαλούμενος, ἢ ἀποκτήσῃ καὶ τὴν ἀναφαίρετον ἐν Χριστῷ χαρὰν, αὐτὴν δὲ τὴν ἔννοιαν πρέπη νὰ ἔχῃ καὶ πᾶσα περὶ τῆς χαρᾶς ταύτης εὐχή.

Παράδοξοι ἀντινομίαι!

Ἀλλὰ παρὰ πλείστοις χριστιανοῖς ἄλλως ὅλως ἐκλαμβάνεται ἡ ἐπὶ τῇ λαμπροφύρῳ ἑορτῇ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου χαρὰ καὶ εἰς ἀσφικτικῶς στενὰ πλαίσια περιορίζονται αἱ πρὸς ἑξασφάλισιν ταύτης προσπάθειαι, εἰς τὰ ἴδια, δυστυχῶς, πλαίσια, εἰς τὰ ὁποῖα συνήθως περιορίζονται αἱ προσπάθειαι καὶ αἱ ἐπιδιώξεις τῶν μακρὰν τοῦ Χριστοῦ ζώντων ἀνθρώπων. Διότι καὶ ἐκεῖνοι ἔτι, οἵτινες ἀπορρίπτουσι τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ἔχουσι τὴν ἀξίωσιν νὰ ἑορτάσωσιν, ἐν πάσῃ περιπτώσει, καὶ νὰ χαρῶσι κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν μεγάλων τοῦ Χριστιανισμοῦ ἑορτῶν. Καὶ τοῦτο γίνεται ἀφορμὴ μεμψιμοιρῶν διὰ τὴν κατ' αὐτοὺς ἀνεπάρκειαν τῶν μέσων πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς ἀπὸ τοῦ «ἑορτασμοῦ» τούτου «χαρᾶς»! Ὡς τοιαῦτα δὲ θεωροῦνται—καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν, ὡς ἀνωτέρω, «πιστῶν» καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν «ἀπίστων»—μόνον τὰ ὕλικά μέσα τῆς καλλιτέρας διατροφῆς καὶ τῆς διασκεδάσεως, τὰ ὁποῖα διὰ μὲν τοὺς πρῶτους εἶναι τὰ μόνα συνιστῶντα τὸν ἑορτασμόν, διὰ δὲ τοὺς δευτέρους εἶναι τὰ μόνα, χάριν τῶν ὁποίων προβάλλεται ὁ ἑορτασμός. Ὅποια παράδοξοι, τῷ ὄντι, ἀντινομίαι!

Ἡ νέα συμφορὰ.

Ἡ θεομηρία, ἥτις ἐπληξε τὴν μέχρι τῆς χθὲς ἀνωοῦσαν πόλιν τοῦ Βόλου καὶ τὰ ὠραῖα χωρία τῆς Μαγνησίας, πολλοστήν ἤδη ἐθνικὴν δοκιμασίαν ἀποτελοῦσα, δικαίως ἐπλήρωσε πένθους καὶ ὀδύνης τὴν ψυχὴν τοῦ Πανελληνίου. Ἡ ἀδάμαστος ὁμως καρτερία, μεθ' ἧς οἱ ἀμέσως ὑπὸ τῆς καταστροφῆς πληγέντες φέρουσι τὸ βῆρος ταύτης, καὶ ἡ πάντοθεν ἐκδηλουμένη προθυμία πρὸς αὐτοὺς συμπαράστασις ἀποτελοῦσι σημεῖα φωτεινὰ καὶ παρήγορα, ἀπαλόντά πως τὴν ἐκ τῆς ὀλης τρομακτικῆς, τῷ ὄντι, συμφορᾶς ὀδύνην. Ἡ δὲ συνέχισις τῆς ἀπὸ μέρους τοῦ Κράτους ἐπιδεικνυομένης ὑπὲρ τῶν πληγείσων περιοχῶν δραστηριότητος, ἐάν, ὡς ἐλπίζεται, ἐπικουρηθῇ καὶ διὰ τῆς ἀπαραίτητου ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ συνδρομῆς, θὰ συντελέσῃ πάντως, κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, εἰς τὴν ταχείαν καὶ ὀριστικὴν ἐπούλωσιν τῶν πληγῶν. Οὐδέποτε ὁμως πρέπει νὰ λησμονῇται, ὅτι τοῦ Θεοῦ ἡ παντοδύναμος δεξιὰ εἶναι ἡ κυρίως δυναμένη καὶ τὰς ἀλγοῦσας ψυχὰς νὰ σθενώσῃ καὶ τὰς ἐπικουρούσας χεῖρας νὰ κρατῇ καὶ εἰς αἰῶνα πέραν ν' ἀγάγῃ τὸ ἔργον, εἰς τρόπον ὥστε ἀγαθὸν ἐκ τοῦ κακοῦ, ὡς Ἐκεῖνος μόνος οἶδε, νὰ προκύψῃ. Τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα ἀπὸ μέσης καρδίας.

Ἀσύστατοι μεμψιμοιρίαι.

Ἡ μεμψιμοιρία διάθεσις τῶν ἐν παντὶ καὶ πάντοτε ἀνικανοποιητῶν φωνασκῶν καὶ ἀκορέστων ἐπι-

κριτῶν τῶν πάντων ἐννοεῖ νὰ θορυβῇ «εὐκαιρῶς ἀκαίρως» καὶ πάντοτε εὐρίσκει λόγους πρὸς δημιουργίαν πικροχόλων παραπόνων. Οὐδὲν λοιπὸν τὸ παραδόξον, ἂν καὶ πάλιν ἐγράφη τὸ πολὺ τετριμμένον ἐκεῖνο, ὅτι τάχα ἡ Ἐκκλησία—καὶ πάλιν!—δὲν ὠμίλησεν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ Πάσχα «περὶ τῆς εἰρήνης». Ἀλλὰ οἱ ταῦτα γράφοντες ἔχουσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν τὸ δικαιολογητικόν, ὅτι, ἀγνοοῦντες, κατὰ τὸ πλεῖστον, ὅσα κατὰ σύστημα ἀρνοῦνται, δὲν εἶναι, προφανῶς, εἰς θέσιν νὰ γνωρίζουν ὅτι: «Ὅταν ἡ καθημερινῶς «ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου» εὐχομένη Ἐκκλησία ἀπαιτῇ παρὰ τῶν τέκνων της τὴν εἰς τὰ διδάγματα τοῦ «Ἀρχοντος τῆς εἰρήνης» προσήλωσιν, χάριν δὲ τῆς προσηλωσεως ταύτης ἐργάζεται καὶ ἐκδασπανάται, τὴν ἀληθινὴν εἰρήνην ἀπεργάζεται. Ὅταν δὲ εἰς τὰ ἑορταστικά της Μηνύματα εὐχεται πρὸς τὸ πλήρωμα αὐτῆς ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης εὐχεται. Διότι ἡ ἀγάπη καὶ ἡ εἰρήνη δὲν εἶναι δυνατόν ἄλλως νὰ πραγματοποιηθῶσιν, εἰ μὴ διὰ τῆς ὑποταγῆς τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸ θέλημα Ἐκείνου. Οὐτοίαν δέ, τοῦλάχιστον, ἂν μὴ καὶ ἐμπαιγμὸν, ἀποτελεῖ ἡ ἐπιδιώξις τῆς εἰρήνης, κατὰ τὸν τρόπον τῶν ὑπὲρ αὐτῆς μὲν κοπιούντων, «φρουαττόντων» ὅμως κατὰ τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι πάντοτε «ἐμελέτησαν κενά».

«Πάντες ἐξέκλιναν!...»

Τί νὰ εἶπη τις ὅμως καὶ διὰ τὴν στάσιν καὶ τὴν συμπεριφορὰν τῶν ἄλλων ἐκείνων ἀνθρώπων, οἵτινες, ἐν ᾧ ἐπικαλοῦνται τὰς χριστιανικὰς ἀρχάς, νοθεύουσιν ὅμως καὶ καταστρατηγοῦσι ταύτας, καθ' ὃν τρόπον ἐπραξαν τοῦτο καὶ μόλις ἐσχάτως ἰσχυροί τινες «χριστιανοὶ» μέτοχοι τῆς, οὕτω καλουμένης, «Ἐπιτροπῆς τῶν ἀνθρώπων δικαιομάτων»; «Ὅταν οἱ «χριστιανοί», οἱ τὰς τάχας τῶν λαῶν τῆς Οἰκουμένης διαχειριζόμενοι, πράττουσι τοῦτο μόνον ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῶν ἰδίων ἀμαρτωλῶν φυλετικῶν συμφερόντων, στραγγαλιζόντες τὸ δίκαιον μεθ' ὅσης κυνικότητος ἐστραγγαλίσθη τοῦτο διὰ τῆς ψήφου τῶν προαναφερθέντων ἀνεκδοιάστων στραγγαλιστῶν του, κατὰ τί δύνανται οὗτοι νὰ εἶναι καλλίτεροι ἐκείνων, οὓς οἱ ἴδιοι κατηγοροῦσιν ὡς ὑποκρινόμενους τοὺς δῆθεν ἐραστὰς τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς εἰρήνης χάριν μόνον τῶν ἰδικῶν τῶν ἀνομολογῆτων σκοπῶν καὶ συμφερόντων; Ἀλλοίμονον! «Πάντες ἐξέκλιναν, ἀμα ἡχρειώθησαν»! Καὶ δὲν εἶπεν, ἄρα, ἀνευ λόγου τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ: «Μὴ πεποιθατε ἐπ' ἄρχοντας, ἐπὶ υἱοὺς ἀνθρώπων, οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία».

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ὑπὸ τὴν νέαν αὐτῆς σύνθεσιν, συνήλθεν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῇ 5ῃ τοῦ λήξαντος μηνὸς Ἀπριλίου εἰς τὴν πρώτην συνεδρίαν τοῦ β' ἑξαμήνου τῆς τρεχούσης 100ῆς Συνοδικῆς Περιόδου, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μακαριώτατου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σπυρίδωνος, συμπα-

ρόντων τῶν Συνοδικῶν Συνέδρων Σεβ. Μητροπολιτῶν Κερκύρας καὶ Παξῶν κ. Μεθοδίου, Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου κ. Ἰωακείμ, Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Δωροθέου, Καρυστίας καὶ Σκύρου κ. Ἀνανίου, Θηβῶν καὶ Λεβαδείας κ. Πολυκάρπου, Ἐδέσσης καὶ Πέλλης κ. Διονυσίου, Ἀργολίδος κ. Χρυσόστομου, Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας κ. Χριστοφόρου, Νευροκοπίου καὶ Ζιχνῶν κ. Ἀγαθαγγέλου καὶ Γρεβενῶν κ. Φιλίππου τῶν Σεβασμ. Μητροπολιτῶν, Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Κωνσταντίνου καὶ Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Ἰακώβου διατελούντων ἐν κανονικῇ ἀδείᾳ.

Ὁ Μακ. Πρόεδρος, κηρύσσων τὴν ἐναρξιν τῶν ἐργασίων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου διὰ τὸ β' τοῦτο ἑξαμῆνον, ἐχαίρετι τὴν παρουσίαν τῶν νέων αὐτῆς μελῶν. Ὁ δ' ἔχων τὰ πρεσβεῖα Σεβ. Μητροπολίτης Κερκύρας καὶ Παξῶν κ. Μεθόδιος ἀπήντησε τῇ Α. Μακαριότητι.

Ἀκολούθως, ἡ Ἱ. Σύνοδος προέβη εἰς τὴν ἀνασύνθεσιν τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν, ὡς ἀκολούθως: 1) **Ο.Δ.Ε.Π.** Πρόεδρος, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος. Τακτικά μέλη, οἱ Σεβ. Μητροπολίται Λαρίσης, Κορινθίας, καὶ Μεσσηνίας (Συμφώνως τῷ Νόμῳ 2631)53). Ἀναπληρωματικά, οἱ Σεβ. Μητροπολίται Τρίκκης καὶ Σταγῶν καὶ Σισανίου καὶ Σιατίστης. 2) **Τ.Δ.Κ.Ε.** Πρόεδρος, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος. Τακτικὸν μέλος, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τρίκκης καὶ Σταγῶν. Ἀναπληρωματικόν, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θηβῶν καὶ Λεβαδείας. 3) **Ἀποστολικὴ Διοκονία.** Πρόεδρος, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος. Τακτικὸν μέλος, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κερκύρας καὶ Παξῶν καὶ Ἐδέσσης καὶ Πέλλης. 4) **Ἐπὶ τῶν χειροτονιῶν.** Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἐδέσσης καὶ Πέλλης. 5) **Ἐπὶ τῶν προσφυγῶν.** Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Κερκύρας καὶ Παξῶν, Θηβῶν καὶ Λεβαδείας καὶ Σερβίων καὶ Κοζάνης. 6) **Ἐπὶ τῶν μοναστηριῶν.** Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τρίκκης καὶ Σταγῶν. 7) **Δελτίου «Ἐκκλησία».** Πρόεδρος, ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος. Μέλη, οἱ Σεβ. Μητροπολίται Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας καὶ Νευροκοπίου καὶ Ζιχνῶν. 8) **Ἐπὶ τῶν διδασκικῶν βιβλίων.** Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Ἀργολίδος καὶ Νευροκοπίου καὶ Ζιχνῶν. 9) **Ἐποπτικὸν Συμβούλιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως.** Τακτικὸν μέλος, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Νευροκοπίου καὶ Ζιχνῶν. Ἀναπληρωματικόν, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γρεβενῶν. 10) **Ἐπὶ τῶν γάμων.** Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου. 11) **Βυζαντινῆς μουσικῆς.** Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας. 12) **Δαπανῶν Συνοδικοῦ Γραφείου.** Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἱ Σεβ. Μητροπολίται Καρυστίας καὶ Σκύρου καὶ Θηβῶν καὶ Λεβαδείας. 13) **Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον.** Πρόεδρος, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου. Μέλη, οἱ Σεβ. Μητροπολίται Ἐδέσσης καὶ Πέλλης, Σερβίων καὶ Κοζάνης, Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας καὶ Σισανίου καὶ Σιατίστης. 14) **Δευτεροβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον.** Πρόεδρος, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κερκύρας καὶ Παξῶν. Μέλη, οἱ Σεβ. Μητροπολίται Τρίκκης καὶ Σταγῶν, Καρυστίας καὶ Σκύρου, Θηβῶν καὶ Λεβαδείας, Ἀργολίδος, Νευροκοπίου καὶ Ζιχνῶν καὶ Γρεβενῶν.

Μεθ' ὃ ἀπεφασίσθη ἡ ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τοῦ Ἁγίου Πάσχα διακοπὴ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Σώματος καὶ ἡ ἐντὸς τοῦ πρώτου δεκαπενθημέρου τοῦ μηνὸς Μαΐου ἐπανάληψις τούτων.

— Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 807)1955 Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου, ἣτις δημοσιεύεται ἀλλαχοῦ τοῦ παρόντος φύλλου, ἐκοινοποιήθη τοῖς Σεβ. Ἱεράρχαις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐγγραφον τοῦ Ἀντεισαγγελέως τοῦ Ἀρείου Πάγου, σχετικὸν πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν Δικαστηρίων κλήτευσιν τῶν Κληρικῶν.

— Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 808/1050 καὶ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 21-4-1955 Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου πρὸς τοὺς Σεβ. Ἱεράρχας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀνεκοινώθησαν τὰ ἑξῆς:

«...Πᾶσα τάξις καὶ ἡλικία τῆς Ἑλλάδος, ἐν ἐνὶ λόγῳ, σύμπας ὁ ἑλληνικὸς λαὸς, κατ' ἐπανάληψιν ἐξεδήλωσε τὴν ζωηρὰν αὐτοῦ ἐπιθυμίαν τῆς ἐνώσεως τῆς μεγαλονήσου μετὰ τῆς φιλετάτης Πατρίδος, καὶ ἐγγρίζουσιν βλέπει τὴν εὐλογητὴν ἐκείνην ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ πανηγυρίσῃ τὸ μέγα καὶ ἱστορικὸν γεγονός τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Κύπρου, καὶ τῆς ἐνώσεως αὐτῆς μετὰ τῆς μεγάλης Πατρίδος, τῆς Ἑλλάδος.

»Εἰς τὸν πανελλήνιον ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῆς Κύπρου

συναγεμὸν τοῦτον συμμετέχονσα καὶ ἡ Γενικὴ Συννομοσπονδία ἐργατῶν Ἑλλάδος, ἀπεφάσισεν ὅπως ἡ 1η Μαΐου, γνωστὴ ὡς ἐργατικὴ πρωτομαγιά, ἐορτασθῇ ἐφέτος δι' ἐκδηλώσεων τῶν ὑπαλλήλων καὶ ἐργατῶν Ἑλλάδος ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῆς Κύπρου μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἵνα διὰ μίαν εἰσέτι φορὰν διατρανωθῇ ἡ σθεναρὰ ἀπόφασις τῶν ὑπαλλήλων καὶ ἐργατῶν τῆς χώρας ἡμῶν περὶ τῆς συνδρομῆς αὐτῶν πρὸς τοὺς ἐλευθέρους πολιορκημένους ἀδελφούς Κυπρίους, μέχρι κατισχύσεως τοῦ ἱστορικοῦ αὐτῶν δικαίου.

»Ὅθεν, Συνδικτικὴ ἐξουσιοδοτήσει, παρακαλοῦμεν ὑμᾶς, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, ὅπως προέλθῃτε, μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχῶν, εἰς τὰς δεούσας ἐνεργείας, καὶ ἐκδώσῃτε τὰς ἀπαραίτητους διαταγὰς, ἵνα κατὰ τὴν προσεχῇ 1ην Μαΐου (Κυριακὴν τῶν Μυροφόρων) ἐν ταῖς ἐδραῖς τῶν Ἱερῶν ὡμῶν Μητροπόλεων, καὶ ἐν ταῖς πόλεσι καὶ κωμοπόλεσι, ὅπου ὑπάρχουσιν Ἑργατικά Κέντρα, ἀναπεμφθῇ εἰδικὴ δέησις ὑπὲρ εὐδοχίας καὶ κατισχύσεως τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος τῶν ἀδελφῶν Κυπρίων. Μετὰ δὲ τὴν δέησιν θὰ ἐπακολουθήσῃ εἰδικὴ ὁμιλία ἐκπροσώπων τῶν ἐργατοῦπαλλήλων, σχετιζομένη πρὸς τὸ ὅτι ὅσον θέμα τῆς ἐνώσεως τῆς μεγαλονήσου μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος».

Ἀποστολικὴ Διακονία. Διὰ τοῦ ἀπὸ 2-4-955 πρὸς τὸν Γεν. Διευθυντὴν Καθηγητὴν κ. Βασίλ. Μ. Βέλλαν Πατριαρχικοῦ Γράμματος, ἡ Α.Θ.Μ. ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας κ. Ἀλέξανδρος ἐξέφρασε τὴν χαρὰν αὐτοῦ καὶ τὸν ἔπαινον ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς ἐκδόσεως τῶν συγγραμμάτων τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡγήθη, ὅπως ἀχθῇ «τὸ κοινωφελὲς τοῦτο ἔγγραφο» εἰς αἶσιον πέραν.

Ἐσαύτως, διὰ τοῦ ἀπὸ 23-3-955 Πατριαρχικοῦ Γράμματος, ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας, τὰ συγχαρητήρια καὶ τὰς εὐχὰς αὐτοῦ ἡ Α.Θ.Μ. ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων κ. Τιμόθεος, ἐπὶ τῇ λήψει τοῦ κυκλοφορήσαντος πρώτου τόμου τῆς, ὡς ἀνωτέρω, σειρᾶς τῶν συγγραμμάτων τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅμοιον συγχαρητήριον καὶ εὐχαιρικὸν Γράμμα, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 5-4-955, ἐλήφθη διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὑπὸ τοῦ Γεν. Διευθυντοῦ καὶ ἐκ μέρους τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Μακαρίου, παραγγεῖλαντος καὶ σημαντικὸν ἀριθμὸν ἀντιτύπων τοῦ πρώτου τόμου τῆς, ὡς ἀνωτέρω, σειρᾶς τῶν Πατερικῶν Συγγραμμάτων.

Διὰ τοῦ ἀπὸ 31-3-1955 ἐγγράφου αὐτοῦ, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κρήτης κ. Εὐγένιος ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ διὰ τὴν εἰς Ἡράκλειον ἀποστολὴν τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Παντελεήμονος Μπαρδάκου, ὅστις ἐξωμολόγησεν αὐτόθι τοὺς ἀθρόως προσελθόντας πιστοὺς ἐπὶ 12ήμερον καὶ ἐκήρυξεν ἐπανειλημμένως τὸν θεῖον λόγον.

Ἐσαύτως, ὁ Θεοφίλ. Ἐπίσκοπος Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου κ. Ἀγαθάγγελος ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ διὰ τὴν ἐν Χανίοις δρᾶσιν τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Θεοκλήτου Μιχαλᾶ, οὗτινος ἐξήτησε καὶ τὴν ἐκ δευτέρου ἀποστολὴν πρὸς συνέστιον τῶν πρὸς τὴν Ἱ. Ἐπισκοπὴν ὑπηρεσίᾳ του.

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 154)2-3-955 Ἐγκυκλίου πρὸς τοὺς εὐλαβεστάτους Ἐφημέριους τῆς θεοσώστου αὐτοῦ Ἐπαρχίας, ὁ αὐτὸς Θεοφίλ. Ἐπίσκοπος Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου παρήγγειλε τὴν παρ' ἀπασιν τοῖς Ἱεροῖς Ναοῖς τῆς Ἐπισκοπῆς σύστασιν Ἑνοριακῶν Βιβλιοθηκῶν καὶ τὸν πλουτισμὸν τούτων διὰ τῶν ἐκδόσεων τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ παρέσχεον ὁδηγίαν διὰ τὴν διάδοσιν τῶν περιοδικῶν αὐτῆς καὶ τὴν εὐρείαν μεταξὺ τοῦ ἐκκλησιασματος διανομὴν τῆς «Φωνῆς Κυρίου».

Τῇ Τρίτῃ τῆς Διακαινησίμου, 9η τοῦ λήξαντος μηνός, οἱ φοιτηταὶ τοῦ Θεολογ. Οἰκτροφείου, μετὰ τοῦ Γεν. Διευθυντοῦ Καθηγητοῦ κ. Β. Βέλλα καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Οἰκτροφείου Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρ. κ. Ἰω. Σ. Ράμφου, ἐξεδραμον εἰς Μετέωρα ἐπὶ τριήμερον, τυχόντες θερμότητος φιλοξενίας ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Δωροθέου, τοῦ Δημάρχου Τρικάλων καὶ τῶν μοναχικῶν Ἀδελφοτήτων τῶν Μετεώρων. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ταύτῃ ἐπεσκέφθησαν καὶ τὰς Ἱ. Μητροπόλεις Φθιώτιδος καὶ Λαρίσης, ἐνθα ἐγένοντο μετ' ἀγάπης δεκτοὶ ὑπὸ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Φθιώτιδος κ. Ἀμβροσίου καὶ Λαρίσης κ. Δωροθέου.

Ἐξεδόθη ἐκ τῶν τυπογραφείων τῆς Ἀποστολικῆς

Διακονίας καὶ ὁ δεύτερος τόμος τῆς σειρᾶς τῆς «Βιβλιοθήκης Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων», περιέχων τὸ δεύτερον μέρος τῶν ἔργων τοῦ Κλήμεντος Ρώμης, τὴν «Διδαχὴν τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων», τὴν Ἐπιστολὴν Βαρνάβα, τὴν πρὸς Διόγνητον Ἐπιστολὴν καὶ τὰς Ἐπιστολάς τοῦ Ἰγνατίου. Ἀποτελούμενος ἐκ 392 σελίδων, τιμᾶται ἄδεδος μὲν δρχ. 45, πανόδεδος δὲ δρχ. 50.

Ἐκυκλοφόρησε τὸ ὑπ' ἀριθ. 40 (Ἀπρίλιος 1955) τεύχος τοῦ Περιοδικοῦ «Τὸ Χαροῦμένο Σπίτι», τὸ ὑπ' ἀριθ. 41 (Μάιος 1955) τεύχος τοῦ Περιοδικοῦ «Τὰ Χαροῦμένα Παιδιά», καὶ διὰ τὸν μῆνα Μάϊον ἐ. ἔ. φύλλα τοῦ ἑβδομαδιαίου φυλλαδίου «Φωνὴ Κυρίου» καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 11 (Μάρτιος—Ἀπρίλιος 1955) δελτίον τῶν φοιτητῶν τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκτροφείου «Ἀνάστασις».

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Ἐν μεγίστῃ συρροῇ εὐσεβῶν πιστῶν ἐτελέσθησαν ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ τῶν Ἀθηνῶν αἱ ἱεραὶ ἀκολουθίαι τῶν ἁγίων Παθῶν καὶ τῆς λαμπροφόρου Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Εἰς δὲ τὴν τελετὴν τῆς Ἀναστάσεως, τὴν νύκτα τοῦ Μεγ. Σαββάτου, προσήλθεν ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς μετὰ τῶν μελῶν τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας.

Τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου ὑποχρεωθέντος νὰ οἰκουρήσῃ, τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ προέστησαν οἱ Θεοφίλ. Βοηθοὶ Ἐπίσκοποι Εὐρίπου κ. Ἀλέξιος καὶ Ρωγῶν κ. Διονύσιος.

—Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος παρέστη τῇ 7ῃ τοῦ λήξαντος μηνός Ἀπριλίου εἰς τὴν, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν Α.Α.Μ.Μ. τῶν Βασιλέων, γενομένην τελετὴν τῆς ὑπὸ τοῦ «Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος» ἀπονομῆς βραβείων εἰς ἐκπροσώπους Δήμων καὶ Κοινοτήτων, ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ «Παρνασσού».

—Ἡ Α. Μακαριότης προήδρευσε τὴν 9ην τοῦ ἰδίου μηνός τῆς ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ τῶν Ἀθηνῶν Γεν. Συνελεύσεως τοῦ «Ἱεροῦ Συνδέσμου» τῶν Κληρικῶν τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ, ὁμιλήσας πρὸς τοὺς συγκροτούμενους αὐτὴν, ἐξεδήλωσε τὸ θερμὸν ἐνδιαφέρον αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου, ἐξήρε τὴν ἀξίαν τῆς Ἑνορίας ὡς κυττάρου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καὶ συνέστησε τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ «Ἱεροῦ Συνδέσμου» καὶ τὴν ἐκλογὴν τῆς νέας Διοικήσεως τούτου. Ὁ λόγος τῆς Α. Μακαριότητος δημοσιεύεται ἐν τῷ σημερινῷ φύλλῳ τοῦ «Ἐφημερίου».

—Κατὰ πρόγραμμα καταρτισθὲν ὑπὸ τῆς Πρωτοσυγκλήας, συνέρχονται ἀνὰ 15θήμερον εἰς τοπικάς, κατὰ τομεῖς, συνάξεις οἱ Ἐφημέριοι τῶν ἱερῶν ναῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς, πρὸς συλλεγὴν θεμάτων πνευματικῆς ἐποικοδομῆς καὶ σχετικῶν πρὸς τὴν καθόλου ἱερατικὴν διακονίαν. Ἡ κίνησις αὕτη ἤρξατο ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου ἐ. ἔ.

—Κατὰ παραγγελίαν τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἐξεδόθη διὰ τὴν Μεγ. Ἑβδομάδα ἑκτακτον φύλλον τῆς «Φωνῆς Κυρίου», περιέχον σχετικὰς πρὸς τὰ κατὰ τὰς ἁγίας ταύτας ἡμέρας ἰδιαίτερα θρησκευτικὰ καθήκοντα τῶν πιστῶν, ὅπερ διενεμήθη κατ' οἶκον εἰς πάσας τὰς ἐνορίας, μερίμνη τῶν αἰδес. Ἐφημερίων.

—Ἐπίσης, ἐν ὧς τῆς κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐντάσεως τῆς προπαγάνδας τῶν «χιλιαστῶν» ἡ «μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά», διενεμήθη εἰς πολλὰς χιλιάδας ἀντιτύπων διαφωτιστικῶν περὶ τῆς αἵρέσεως ταύτης φυλλαδίων, συνταχθέν ὑπὸ ἐπιστρέψαντος πρῶην χιλιαστοῦ, ἀρίστα ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως καὶ πείρας γνωρίζοντος τὰ κατ' αὐτὴν.

—Ἡ Α. Μακαριότης ἐδέχθη τὸν Ὑπουργὸν τῆς Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας κ. Βογιατζῆν, τὸν Γεν. Διοικητὴν Ἠπείρου κ. Τσιτσάραν, τὸν Δημάρχον Πειραιῶς κ. Σαπουνάκη, τὸν Δημάρχον Ἰωαννίνων κ. Σακκά, τὸν βουλευτὴν Αἰτωλοακαρνανίας κ. Εὐαγγελῆτον, τὸν βουλευτὴν Λέσβου κ. Βιτωλίαν, τὸν βουλευτὴν Ἰωαννίνων κ. Παπαδόπουλον, τὸν στρατηγὸν ἐ. ἀ. κ. Ζέρβαν, τὸν στρατηγὸν ἐ. ἀ. κ. Οἰκονομόπουλον κ. ἄ.

—Ὁ «Ἱερός Συνδεσμος». Ἐν τῇ, περὶ ἧς ἀνωτέρω, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Γεν. Συνελεύσει τῶν μελῶν τοῦ «Ἱεροῦ Συνδέσμου», ὡς λεπτομερέστερον ἐκτίθεται ἐν τῷ σημερινῷ φύλλῳ τοῦ «Ἐφημερίου»,

ἐγένετο ἡ ἐκλογή τοῦ νέου Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ὅπερ κατηρτίσθη ὡς ἀκολουθῶς: Ἀντιπρόεδρος, Πρωτοπρ. Λουκάς Παπαναστασίου. Γραμματεὺς, Ἀρχιμ. Γεώργ. Δελέγκας. Ταμίας, Ἀρχιμ. Δαμασκ. Παπαχρήστου. Ἐφορος Βιβλιοθήκης, Πρεσβ. Μάριος Δαπέργολας. Σύμβουλοι: Ἀρχιμ. Γρηγ. Πετρόπουλος, Ἀρχιμ. Γερμ. Δημητρόπουλος, Ἀρχιμ. Δαμασκ. Λαζαρίδης, Κατηχητὴς Ἀγγέλος Νησιώτης, Πρωτοπρ. Ἐμμ. Γ. Μυτιληναῖος, Πρωτοπρ. Ἰω. Σ. Ράμφος, Πρεσβ. Κωνστ. Ἀνδρουλάκης καὶ Πρεσβ. Γεώργ. Οἰκονομόπουλος.

Θεολογικὴ Σχολή. Ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 25ης λήξαντος μηνὸς ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Καθηγητὴς τῆς τακτικῆς ἑδρας τῆς Ἀγιολογίας, Ὑμνολογίας καὶ Παλαιογραφίας ὁ ἀκρι τοῦδε ἑκτακτος Καθηγητὴς κ. Ἀνδρέας Φυτράκης.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Βασιλείου Θ. Ζούστη, *Ὁ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνισμὸς καὶ ἡ δρᾶσις αὐτοῦ. Ἡ ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Βορείου καὶ Νοτίου.* Νέα Ὑόρκη (by D. C. Divry, 1954), σελ. 414, σχ. 8ον.

Ἐκκυκλοφόρησε πρό τινας ἐν Ἀμερικῇ καὶ κατ' αὐτὰς καὶ ἐνταῦθα τὸ ἀνωτέρω βιβλίον τοῦ ἐν ἀρχῇ γραμματεῶς τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς, εἰτα διευθυντοῦ τοῦ γραφείου παιδείας αὐτῆς καὶ ἤδη ληξιάρχου αὐτῆς κ. Β. Ζούστη. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἀναγινώσκεται μετ' ἀδιαπτώτου ἐνδιαφέροντος, διότι, ὡς ὁρθῶς παρατηρεῖ προλογιζόμενος αὐτὸ ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς κ. Μιχαήλ, «ἡ ἱστορία τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ὁμογενείας ἐνδιαφέρει, καὶ πρέπει νὰ ἐνδιαφέρῃ πάντα Ἑλλήνα ὀρθόδοξον καὶ δόκλῃρον τὴν Ἑλληνικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν».

Ἐν αὐτῷ ὁ φιλόπνοος συγγραφεὺς, ἀόκνως ἐργασθεὶς ἐπὶ πολλὰ ἔτη, περισυνέλεξε καὶ περιέσωσε μετὰ στοργῆς πολὺτιμον ἱστορικὸν ὕλικόν, ἐπίσημα ἔγγραφα καὶ διάφορα αὐθεντικὰ στοιχεῖα, ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἱστορίαν ἔνθεν μὲν τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνισμοῦ, ἔνθεν δὲ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς. Ἡ ἐξιστόρησις ἀρχεῖται ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν πρωτοπόρων Ἑλλήνων ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐκτίθενται αἱ καταβληθεῖσαι προσπάθειαι πρὸς συγκρότησιν καὶ ἱδρυσιν τῶν Ἑλληνικῶν κοινοτήτων καὶ νῶν καὶ σχολείων, ὡς καὶ τῶν παντοίων ἄλλων ἱδρυμάτων τῆς Ὁμογενείας, μέχρι τῆς σημερινῆς καταπληθυσούσης προόδου καὶ ἀκμῆς αὐτῆς. Ἀλλὰ περὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀμερικῆς ἡσχολήθησαν καὶ ἄλλοι ὁμογενεῖς, ὡς ὁ Σ. Κοτάκης, ὁ Σ. Κανούτας καὶ ἄλλοι μέχρι τῶν πρό τινων ἐτῶν ἐκδοθέντων ἐν Ν. Ὑόρκη συγγραμμάτων τοῦ Μ. Μαλαφούρη, «Ἑλληνες τῆς Ἀμερικῆς 1528-1948», καὶ τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου Β. Βύθμιου, «Σκιαγραφία τῶν ἀποδήμων Ἑλλήνων τῆς Ἀμερικῆς». Δὲν εἶχεν ὅμως συγγραφῇ πλήρη καὶ ἐπὶ ἐπισήμων στοιχείων στηριζομένη ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς. Καὶ τὸ κενὸν τοῦτο ἤλθε νὰ πληρώσῃ ἡ μετὰ χεῖρας ἱστορικὴ μελέτη, ἡ ἐξιστοροῦσα πῶς ἰδρύθη ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ ἡμῶν καὶ πῶς ἐξεκλήθη εἰς τὸν σημερινὴν μεγαλειώδη ἐκκλησιαστικὸν ὀργανισμόν καὶ πῶς ἐξυπηρετεῖ τὸν ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνισμόν.

Τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς διαίρει ὁ συγγραφεὺς εἰς τρεῖς περιόδους: τὴν πρώτην ἀπὸ τοῦ ἔτους 1918 - 1930, καὶ ἣν ἐργάσθησαν διὰ τὴν ἱδρυσιν καὶ λειτουργίαν αὐτῆς οἱ Ἑλληνες ἱεράρχαι: Μελέτιος Μεταξάκης, Ἀλέξανδρος Ροδοστόλου, Γερμανὸς Τρωιάνος ὡς ἔξαρχος, Βασίλειος Κομβόπουλος, Φιλάρετος Ἰωαννίδης, Ἰωακείμ Ἀλεξόπουλος, ὁ ἔξαρχος Δαμασκηνὸς ὁ ἀπὸ Κορινθίας καὶ ὁ ἐπίσκοπος Κάλλιστος: τὴν δευτέραν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1930-1948, καὶ ἣν ἐργάσθη διὰ τὴν ὁργάνωσιν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὁ τότε Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς καὶ νῦν Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Παναγιώτατος Ἀθηναγόρας καὶ τὴν τρίτην ἀπὸ τοῦ ἔτους 1949 μέχρι σήμερα, καὶ ἣν ἀνέπτυξεν ἐξαιρετικὴν δρᾶσιν ὁ ἤδη Ἀρχιεπίσκοπος Σεβασμιώτατος Μιχαήλ ὁ ἀπὸ Κορινθίας. Πρὸς τοῦτοις γίνεται λόγος περὶ τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικῶν νῶν, ἀπὸ τοῦ πρώτου τοιοῦτου, τῆς «Ἀγίας

Τριάδος» ἐν Νέα Ὁρλεάνη τῷ 1865 μέχρι σήμερα, καὶ ἐν τέλει ἐπισυνάπτονται πίνακες τῶν 346 Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων καὶ τῶν 350 ἱερέων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς.

Τοιοῦτον ἐν πάσῃ δυνατῇ συντομίᾳ τὸ περιεχόμενον τῆς μετὰ χεῖρας ἀξιοσπουδαίου ἱστορικῆς μελέτης, δι' ἧς πλουτίζεται ἡ Ἑλληνικὴ βιβλιογραφία περὶ τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνισμοῦ καὶ μάλιστα περὶ τῆς ἐν αὐτῇ Ἑλληνορθόδοξου Ἐκκλησίας μας. Ἐφ' ᾧ καὶ συγχαίρομεν θερμῶς τὸν φιλόπνοον συγγραφεὰ αὐτῆς, ὅστις, λευκανθεὶς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τῆς Ὁμογενείας ἡμῶν ἐν Ἀμερικῇ, προσφέρει καὶ νῦν διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἔργου τοῦτου νέαν πολυτιμωτάτην ὑπηρεσίαν πρὸς αὐτάς, δι' ἧς ὅλοι οἱ Ἕλληνες εἴμεθα ὑπερήφανοι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΜΙΡΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων, τόμος δευτέρος: Κλήμης ὁ Ρώμης (μέρος δεύτερον). Ἡ Διδαχὴ τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων. Βαρνάβη Ἐπιστολή. Ἡ πρὸς Διόγνητον Ἐπιστολή. Ἰγνάτιος. Ἐκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήναι 1955 (σελ. 396).

Π. Τσεμπέλα, Ἀκολουθία τοῦ Ὁρθοῦ καὶ τοῦ Ἐσπερινοῦ, (Ἀνάπτυον ἐκ τῆς «Θεολογίας» ΚΕ' 1954), Ἀθήναι 1954, σελ. 128.

Ἀρχ. Τίτου Ματθαίου, Τὸ πρόσωπον τῆς Πρεσβυτέρας, Ἀθήναι 1954.

Ι. Καρμίρη, Ἡ διαίρεσις τῆς Χριστιανώσυνης καὶ δυνατότης ἐπανενώσεως αὐτῆς, Ἐπὶ τῇ 900ῇ ἐπετείῳ τοῦ Σχίσματος 1054 - 1954, (Ἀνάπτυον ἐκ τῆς Ὁρθοδοξίας), Ἰσταμπούλ 1954 σελ. 24.

Τοῦ αὐτοῦ, Ἐπιστολὰ ἐπὶ ὁμιλίῳ Φωτίου Πατριάρχου Κων/πόλεως, Θεσσαλονίκη 1954 σελ. 18.

== Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α ==

Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Προκειμένου νὰ πληρωθῇ ἡ κενὴ θέσις Διευθυντοῦ τοῦ ἐν Κύμῃ Ἐκκλησιαστικοῦ Ὁρφανοτροφείου, διὰ ἱερέως ἔχοντος, τοῦλάχιστον, πτυχίου Γυμνασίου, καλοῦνται οἱ βουλόμενοι νὰ καταλάβωσι ταύτην, ὅπως ἀπευθυνθῶσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς σήμερον.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1ῃ Μαΐου 1955

(Ἐκ τῆς Γεν. Διευθύνσεως)

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ «περὶ Ἱ. Ναῶν καὶ ἐφημερίων» Νόμου 2200)1940, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ τε κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι μίαν τῶν χρευνουσῶν ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν Ἱ. Ναῶν: 1) Μεταμορφώσεως Σωτήρος Βιλλίων, 2) Ἀγίου Δημητρίου Πετρουπόλεως καὶ 3) Κοιμησεως Θεοτόκου Ἀγίου Στεφάνου, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἀνω Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικά, πρὸς ἀνακήρυξιν τῶν ὡς ὑποψηφίων. Δεκτοὶ θὰ γίνωσιν οἱ ἔχοντες πτυχίον Θεολογίας ἢ τοῦλάχιστον Ἱερατικῆς Σχολῆς, ἢ Ἀνωτέρου Ἐκκλησιαστικοῦ Φροντιστηρίου.

Ἐν Κηφισίᾳ τῇ 27ῃ Ἀπριλίου 1955

† Ὁ Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος Ἰάκωβος

Ἱερὰ Μητρόπολις Δημητριάδος

Μὴ προσελθόντος οὐδενὸς ἐκ τῶν ἐχόντων τὰ προσόντα Α' κατηγορίας πρὸς κατάληψιν τῆς κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀναλήψεως Βόλου, συμφώνως τῷ Νόμῳ 2200/40 ἄρθρον 46 παρ. 3, καλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ προσόντα Β' κατηγορίας ἵνα ὑποβάλωσι τὰ δικαιολογητικά αὐτῶν ἔγγραφα ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης.

Ἐν Βόλῳ τῇ 1ῃ Ἀπριλίου 1955

† Ὁ Δημητριάδος Ἰωακείμ

Ἱερὰ Μητρόπολις Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας

Στερουμένης τῆς ἐνορίας Μυγαλιᾶς τακτικοῦ Ἐφημερίου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν θέσιν ταύτην καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα καὶ κανονικὰ προσόντα, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 48 τοῦ ἀναγκαστικοῦ Νόμου 2200 «περὶ Ἱ. Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα πιστοποιητικά, καθ' ὅσον μετὰ ταῦτα θέλομεν προβῇ εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τῶν ὑποψηφίων.

Αἴγιον τῇ 7ῇ Ἀπριλίου 1955

† Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Ἀγαθόνικος

Μηδενὸς ὑποψηφίου ἐμφανισθέντος, διὰ τὴν κατάληψιν τῆς χηρευούσης θέσεως τοῦ Ἐφημερίου τοῦ ἐν Αἰγίῳ Παρεκκλησίου «Ἡ Ἁγία Τριάς» ἐντὸς τῆς νομίμου προθεσμίας, κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 77 ἐ.ε. διακηρύξεως ἡμῶν, δημοσιευθείσης εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 3-4 φύλλον τῆς 15ης Φορίου ἐ.ε. τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν θέσιν ταύτην καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα καὶ κανονικὰ προσόντα τῆς Γ' κατηγορίας, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 48 τοῦ ἀναγκ. Νόμου 2200 «περὶ Ἱ. Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα πιστοποιητικά, καθ' ὅσον μετὰ ταῦτα θέλομεν προβῇ εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τῶν ὑποψηφίων.

Αἴγιον τῇ 16ῇ Ἀπριλίου 1955

† Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Ἀγαθόνικος

Ἱερὰ Μητρόπολις Κορινθίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ 2200)40 «περὶ Ἱ. Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» Α.Ν., καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα νὰ καταλάβωσι τὴν κενὴν θέσιν τοῦ Ἐφημερίου τοῦ ἐν Καλετζίῳ Ἱ. Ναοῦ ἀγ. Κωνσταντοῦ καὶ Ἑλένης, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ σήμερον, ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικά, προκειμένου νὰ ἀνακηρυχθῶσι ὑποψήφιοι Ἐφημέριοι τοῦ ὡς ἄνω Ἱ. Ναοῦ.

Ἐν Κορίνθῳ τῇ 17ῇ Μαρτίου 1955

† Ὁ Κορινθίας Προκόπιος

Ἱερὰ Μητρόπολις Σάμου - Ἱκαρίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει 1ον) τὰ ἀρθρα 46 καὶ 47 τοῦ Α. Νόμου 2200)1940 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς οὗτος ἐτροποποιήθη καὶ συνεπληρώθη μεταγενεστέρως, 2ον) τὰς διατάξεις τοῦ Α. Νόμου 536)1954 «Περὶ ρυθμίσεως τῶν ἀποδοχῶν τοῦ Ὁρθοδόξου Ἐφημεριακοῦ Κλήρου τῆς Ἑλλάδος» καὶ 3ον) τὸ ἀρθρον 28 τοῦ Α. Νόμου 540)1954 «Περὶ Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως», προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὰς κάτωθι κενὰς Ἐφημεριακὰς θέσεις τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐπαρχίας, ἥτοι, 1ον) Τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ «Ἀγίου Γεωργίου» τῆς Κοινότητος Παλαιοκάστρου - Σάμου, 2ον) Τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ «Ἀγίων Θεοδώρων» τῆς Κοινότητος Ἀγίων Θεοδώρων - Σάμου καὶ 3ον) Τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ «Προφήτου Ἡλίου» τῆς Κοινότητος Σταυρινίδων - Σάμου, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 48 τοῦ Α. Νόμου 2200)1940 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» ὀριζόμενα δικαιολογητικά.

Ἐν Λιμένι Βαθέος Σάμου τῇ 20ῇ Ἀπριλίου 1955

† Ὁ Σάμου καὶ Ἱκαρίας Εἰρηναῖος

Ἱερὰ Μητρόπολις Σισανίου—Σιατίστης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει 1ον) τὰ ἀρθρα 46 καὶ 47 τοῦ Α. Ν. 2200/40 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς οὗτος ἐτροποποιήθη καὶ συνεπληρώθη μεταγενεστέρως, 2ον) τὰς διατάξεις τοῦ Α. Ν. 536/1945 «Περὶ ρυθμίσεως τῶν ἀποδο-

χῶν τοῦ Ὁρθοδόξου Ἐφημεριακοῦ Κλήρου Ἑλλάδος» καὶ 3ον) τὸ ἀρθρον 28 τοῦ Α. Ν. 540/1945 «περὶ Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως», προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὰς κενὰς ὀργανικὰς Ἐφημεριακὰς θέσεις τῶν ἐνοριῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν: 1) Ἀγίου Νικολάου Σιατίστης, 2) Ἀγίας Παρασκευῆς Γαλατίνης, 3) Γεννήσεως Θεοτόκου Σκαλοχωρίου, 4) Ἀγίων Θεοδώρων Ζώνης, 5) Ἀγίου Νικολάου Μικροκάστρου, 6) Κοιμήσεως Θεοτόκου Σπήλιου—Κερασῶνος, 7) Ἀγίων Κωνσταντοῦ καὶ Ἑλένης Ἀγίας Σωτήρας, 8) Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν Περιστεράς, 9) Ἀγίου Ἀθανασίου Ἀγίου Κοσμά καὶ 10) Ἀγίου Γεωργίου Σταυροδρομίου, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «Ἐκκλησία», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Α. Ν. 2200/40 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» ὀριζόμενα δικαιολογητικά

Ἐν Σιατίστῃ τῇ 10ῇ Ἀπριλίου 1955.

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἰάκωβος

Ἱερὰ Μητρόπολις Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πληρῶσιν τῆς κενῆς Ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ ἐνοριακοῦ Ναοῦ «Μεταμορφώσεως Σωτήρος» Χριστιανῶν προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 47 τοῦ Α.Ν. 2200)1940 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 16 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5816)1941 Νομοθετικοῦ Διατάγματος «Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ Α.Ν. 2200)40» ὀριζόμενα προσόντα, ἵνα ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ σχετικὰ πιστοποιητικά.

Ἐν Κυπαρισσίᾳ τῇ 26ῇ Ἀπριλίου 1955

† Ὁ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας Δαμασκηνὸς

Ἱερὰ Μητρόπολις Φθιώτιδος

Προσκαλεῖ τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν κενὴν θέσιν τακτικοῦ Ἐφημερίου Ἀνθήλης καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 47 τοῦ Α. Ν. 2200/40 περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων, ὡς ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ ἀρθροῦ 2 τοῦ Α. Ν. 807/1945, ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης ὑποβάλλωσιν εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Φθιώτιδος τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 48 τοῦ Α. Ν. 2200/40 προβλεπόμενα πιστοποιητικά.

Ἐν Λαμίᾳ τῇ 1ῇ Ἀπριλίου 1955

† Ὁ Φθιώτιδος Ἀμβρόσιος

Ταμεῖον Ἀσφαλίσεως Κλήρου Ἑλλάδος (Τ.Α.Κ.Ε.)

Εἰδοποιοῦνται οἱ Ἐφημέριοι, παρὰ τῶν ὁποίων ἐξητήθη, δι' ἐγγράφου τοῦ Τ.Α.Κ.Ε., ἡ ὑποβολὴ ἀτομικοῦ δελτίου ἢ ἡ συμπλήρωσις τῶν πιστοποιητικῶν των, ὅπως σπεύσῃ, πρὸς τὸ συμφέρον των, καὶ ἀποστείλωσι ταῦτα πρὸς ἐγγραφὴν των εἰς τὸ Μητρώον ἡσφαλισμένων.

Ἐκ τοῦ Γραφείου τοῦ Τ.Α.Κ.Ε.

“ΕΚΚΛΗΣΙΑ,”
ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον
ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΝΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΠΥΡΙΔΩΝ
† Ὁ Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ
† Ὁ Νευροκοπίου καὶ Ζιχνῶν ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ
Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου — Ἀκαδημαϊκὸς
ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ
ΕΜΜΑΝ. Γ. ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ
Πρωτοπρεσβύτερος—Κατηχητὴς

Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου: ΤΙΜΟΛΕΩΝ ΡΟΥΤΣΗΣ

Ἐν Ἀθῆναις. Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἰασιῶν 1.